

NART

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE KÜLTÜR DERGİSİ

ISSN: 1302-2539

**Elbruz,
Kfar Kama'yı
fethetti...**

**Anavatana
Dönüş
Hikayeleri- I**

**Çerkesler
festivallerle
coştı...**

**Antalya
Carım Aslan'ı
ağırladı**

Vatana dönüşte politik bir başarı öyküsü
MEFEHABLE Köyü/ Maykop

Uluslararası Taşımacılık Turizm ve Havacılık A.Ş.

TÜRKİYE – KAFKASYA UÇUŞLARI İLE HİZMETİNİZDEYİZ

Türkiye temsilciliğinin yapmış olduğumuz uçuşlar:

İstanbul – Krasnodar :	Pazartesi-Perşembe günleri,	Kuban Airlines ile,
İstanbul – Nalchik :	Çarşamba-Pazar günleri,	Elbrus Avia ile,
İstanbul – Minvody :	Perşembe-Pazar günleri,	Kavminvody Avia ile,
Antalya – Krasnodar :	Çarşamba-Cumartesi günleri,	Kuban Airlines ile

* Kafkasya dışındaki noktalara bilet ve kargo satışlarımız için ilgili ofislerimizle irtibat kurunuz.

Havacılık Hizmetleri

- Havayolu Temsilciliği
- Komple Uçak Kiralama (Yolcu-Kargo)

Turizm Hizmetleri

- Uçak Bileti (Tarifeli - Charter)
- Konsolosluklardan Vize Takibi
- Otel Rezervasyonu
- Araç Kiralama

Uluslararası Taşımacılık

- Havayolu Taşımacılığı
- Karayolu Taşımacılığı (Komple-Parsiyel)
- Denizyolu Taşımacılığı (Komple-Parsiyel)

Denemeden Farkı Göremezsiniz...

Kargo Satış Ofisi:

Mareşal Çakmak Cad. İncesu Sok.
No:2 Kat:4 Daire:20 Şirinevler
İstanbul - Türkiye
Tel : +90-212-653 04 80 (pbx)
Fax : +90-212-653 04 59
www.merkurkargo.com
merkur@merkurkargo.com

Turizm ve Havacılık Ofisi:

M. Kemal Paşa Cad. Bulvar Pasajı
Kat:3 No:52-53 Aksaray
İstanbul - Türkiye
Tel : +90-212-632 86 72 (pbx)
Fax : +90-212-632 90 57
www.merkurtourism.com
merkur@merkurtourism.com

Şube(Çorlu Havalimanı):

Çorlu Havalimanı No:G-56
No: G-56 Çorlu
Tekirdağ - Türkiye
Tel : +90-282-682 42 80
Fax : +90-282-682 40 93
www.merkuraviation.com
merkur@merkuraviation.com

NART
KAFKAS DEMEKLERİ FEDERASYONU

ISSN 1302 - 2539

Temmuz - Ağustos 2007

Sayı: 56

Yerel süreli yayındır. İki ayda bir yayınlanır

YAYIN SAHİBİ
Kafkas Demekleri Federasyonu adına
CIHAN CANDEMİR

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Cumhur Bal

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Behice Yeşilbağ

YAYIN KURULU
Adnan Özveri
Hakan Eken
Özdemir Özbay
Zafer Sürer

DANIŞMA KURULU
Cahit Aslan
Çetin Öner
Erol Taymaz
Murat Paşu
Memet Yedici
Nejdet Hatam
Sururi Ögün

GRAFİK TASARIM
Behice Yeşilbağ

ABONE ve HALKLA İLİŞKİLER
Fidan Şimşek

BASKI YERİ ve TARİHİ
Yorum Basın Yayın Sanayi Ltd. Şti.
İvedik Matbaacılar Sitesi 35. Cad. No: 36-38
Tel: (0312) 395 21 12 Yenimahalle-Ankara
Baskı Tarihi: 30.01.2008

ABONELİK İÇİN
Ziraat Bank. Emek Ankara Şb.
TL hesabı: 35586148 - 5001
Dolar hesabı: 35586148 - 5002
Euro hesabı: 35586148 - 5003

Posta çekli hesap no. 1911687

ABONELİK KOŞULLARI
Yurt içi yıllık: 30 YTL
Avrupa yıllık: 30 Euro
ABD yıllık: 40 USD

YAYIN İDARE ADRESİ
Şenyuva Mahallesi, Kafkas Sokak, No: 60
Beştepe / ANKARA
Tel: +90(312) 223 51 59
Faks: +90(312) 212 52 40
nartdergisi@kafkasfederasyonu.org

Yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir. Dergide yer alan yazı
ve fotoğrafların her hakkı saklıdır.
Kaynak göstermek koşuluyla yayınlanabilir.

Bu sayı 5.000 adet basılmıştır

Editörden...

Merhaba değerli Nart okurları;

Temmuz-Ağustos ayları her yıl festivaller, şenlikler ve yoğun iş temposu içinde ancak yaz döneminde biraraya gelebilen insanlarımızın birlikte yaptıkları etkinliklerine sahne olur.

Bu yıl da farklı olmadı.

Artık her yıl heyecanla beklenen Kayseri Festivali başta olmak üzere, tüm bölgelerimizde yapılan festival ve şenliklerde biraraya geldik, birlikte olmanın, kültürümüzün birkaç motifini yaşamamızın, yaşatmanın keyfine vardık. Sizlerle paylaşmak için fotoğraflarla sayfalarımıza taşıdık, zevkle okuyacağınızı umuyoruz.

Daha önceki sayılarımızdan hatırlarsanız, ana vatana dönen ve orada güzel bir hayat kurma başarısını gösteren örnek insanlarımızla, Türkiye'ye geldiklerinde görüşmüş ve kendileriyle yaptığımız birkaç röportajı yayınlamıştık. Geçtiğimiz yıl Ekim ayında, bu defa biz ana vatana giderek, oraya dönen insanlarımızla kendi yaşamlarının içinde söyleştik. Bu sayıdan itibaren bu röportajları yayınlıyoruz. Her birinin farklı bir hikayesi var, ancak dönüş amaçları, hiç desteklenmeyen dönüş kararları, orada yeni bir hayat kurma mücadeleleri benziyor birbirine. Okuduğunuzda kendinizi onların yerine koyabilir, deneyimleri ve verdikleri mesajlardan faydalanabilirsiniz.

Heyecanla takip edeceğinize inanıyorum.

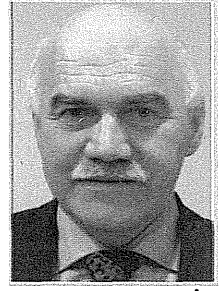
Diğer sayfalarımızda yine bu dönemde gelişen önemli olaylarla ilgili haberleri, önemli gördüğümüz birkaç makale ve çeviriye, şiirlerimizi, biri ana dilde yazılmış masallarımızı, tarihçinin mutfağından köşemizi ve diğer bölümlerimizi, sayfalarımızda sizlere aktardık. İlgile okuyacağınızı umuyoruz.

57. sayıda tekrar buluşmak üzere;
günleriniz güzel olsun, sağlıklıyla kalın...

Behice Yeşilbağ

İÇİNDEKİLER

Başkan'dan - Son gelişmeler üzerine... / Cihan Candemir	3
Haber - Ürdün Adige Xasesi 75 yaşında	4
Röportaj - Anavatana Dönüş Hikayeleri-I * Nadir Yağan: "Gençler gelmeli, onların vatanına dönmesi daha kolay oluyor" * Hakan Yüce: "Maykop'a daha erken gelmeliydim..." * Huade Adnan: "Geri dönüş konusunda cesur ve kararlı olmalısınız, yoksa başaramazsınız"	5
Görüş ve Düşünceler - Kafkas Petrolleri ve Nazi İşgali / Dr. Ömer Aytek Kurlm	11
Haber - Vatana Dönüş Günü Maykop'ta törenlerle kutlandı	14
Köylerimiz - Mefehable - Maykop	16
Hikaye - Kezanovko Jebağı'nın adaleti ve "voriy-da-de"! / Çev.: Çurmit Muzaffer Kalkan	20
Çeviri - Amman ve Çeraş'taki Çerkes kolonileri / Dean A. Walker - Çev.: Dr. Ö. Aytek Kurlm	22
Festivaller - Çerkesler festivallerle coştı * Kayseri 7. Uluslararası Kafkas Festivali * Güney Marmara Kafkas Festivali * Doğu Akdeniz Kafkas Kültür Festivali * Düzce Kafkas Kültür Festivali * 7. Ege Kafkas Şenliği * Samsun Kafkas Festivali * Karlı Köyü 2. Kafkas Festivali * Kozlu Köyü Haluj Günü * Aşağı Borandere (Şeşen Janbotey) Şenliği	24
Haber - Antalya Carım Aslan'ı ağırladı	32
Sizden Gelenler - Adige Dilini Öğrenmek / İlhan Aydemir	33
Haber - Elbruz ekibi Kfar Kama'yı fethetti	34
Tarihçinin Mutfağından - Osmanlı Sadrazamı Fuat Paşa ile, dağlıların Osmanlı İmparatorluğu'na yerleşmesi konusundaki görüşmeler / Murat Paşsu	36
El Sanatlarımız - Adige El İşleri / Gul Sadiye-Nursel Özdemir	38
Şiir - Cennet Dili / Semih Seyyid Dağıstanlı	40
İçimizden Biri - Hüseyin Avni Lifij	42
Gezi - Nalçık ve Maykop Çocuk Yaz Kampları	47
Sizden Gelenler / Şiirler - Çiğdem Türk - Bilal Kayabay	59
Nart Çocuk / Masal - Kedi ile Ayı - Tilki ve Köpekler / Çev.: Zeki Görgü * АТІЩАДА АЦГВЫ АЛАҚВА / ХІачыбытба ЗамахІшарі	60
Nart Çocuk - Boyama	64

CİHAN CANDEMİR
KAF-FED Genel Başkanı

Son gelişmeler...

Değerli Hemşerilerim,

Dergimizin çıktığı Temmuz ve Ağustos ayları yaz olmasına rağmen bizler açısından yine çok yoğun geçti. Öncelikle Türkiye’de hepimizi yakından ilgilendiren genel erken seçim sürecini yaşadık. Seçim sonuçları bir çokları için sürpriz oldu. AKP beklenmedik şekilde, %47’lik bir oy oranı ile mecliste çoğunluk partisi oldu. Halk sorunlara çözüm üretmeyen, kendisine umut vermeyen muhalefete de çok anlamlı mesajlar verdi. CHP, MHP ve bağımsız adaylar ile DTP mecliste yer aldılar. Demokrasi açısından, katılımın yüksek olması ve halk oylarının büyük ölçüde meclise yansımış olması seçim sonuçlarını tartışılır olmaktan çıkartmıştır. Türkiye’de yeni dönemde meclis içinde sert tartışmalar beklenebilir. Ancak bütün bu tartışmaların sonucunda uzlaşma kültürünü de yaşamamızda yer alacağını umuyoruz. Farklı görüş ve düşüncelerin uzlaşarak meclis çatısı altında var olması ülke bütünlüğünün teminatı olacaktır. Dolayısıyla yaşanacak sert tartışmalara soğukkanlılıkla yaklaşarak, demokrasi ve hukukun temel ilkeleri doğrultusunda hoşgörü ile bakmak gereğini hatırlatmakta yarar görüyoruz.

Bu arada bu iyi niyetli temennilerimize gölge düşüren, Sayın Baskın Oran ve İbrahim Kaboğlu hocalarla ilgili mahkeme kararı ortaya çıkmıştır. Ancak biz yine de olumlu düşüncelere sahibiz. Bu gerginliklerin de zaman içinde halledileceğine inanıyoruz. Geçmişte tabu olarak görülen, söylenmesi dahi hapis cezalarına neden olan bir

çok ideolojinin hatta sözcüğün, bugün bir anlam ifade etmediğini hep birlikte yaşadık. Bu hocaların da demokratikleşme ile ilgili görüşlerinin zaman içinde daha iyi anlaşılacağı konusundaki iyimser görüşümüzü muhafaza ediyoruz.

Seçimler ve demokratikleşme konusundaki görüşlerimizi ifade ederken, AB’nin bu sürece olumlu veya olumsuz katkılarını da kısaca değerlendirmek gerekmektedir. AB sürecini Türk vatandaşları olarak, Türkiye’nin parlak geleceğinin bir aracı olarak gördüğümüzü ifade etmek istiyoruz. AB süreci Türkiye’nin, farklı kültür ve inanca sahip insanların, ülkenin birliği ve bütünlüğü, laik, demokrat yapısı üzerinde uzlaştığı büyük bir çağdaşlaşma projesi olarak ele alınmalıdır. Ancak bazı Avrupa ülkelerinin Türkiye’ye karşı samimi olmayan yaklaşımları, bazı ülke liderlerinin önyargılı, hasmane tavırları, başka ülkelere uygulamadıkları şartları (Kıbrıs gibi, Ermeniler konusu gibi) Türkiye’ye dayatmaları, Türk halkını bu çağdaşlaşma projesinden soğutmakta, karşı görüşlülerin elini güçlendirmektedir. AB yolundan uzaklaşan bir Türkiye, milli ve dini değerlerle daha radikal başka yönere çekilebilme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir, bunun sonucu da iç veya dış çatışmalarla bölünme risklerine muhatap olabilir. Bu gerçeğin yaratacağı olumsuzlukları çok iyi görmek durumundayız. Dileğimiz AB yolunda kararlılıkla ve samimiyetle, tüm güçlüklerle göğüs gererek birlikte sahip çıkmaktır.

Federasyonumuzun iç çalışmalarına

döndüğümüz zaman Temmuz ve Ağustos ayları bölgesel festivallerimiz ve İsrail-Ürdün seyahatleriyle çok yoğun geçmiştir. Türkiye'de sırasıyla Güney Marmara Kafkas Şenliği (1 Temmuz 2007), 7. Ege Kafkas Şenliği (1 Temmuz 2007), Uluslararası Kayseri Kafkas Festivali (7 Temmuz 2007), Doğu Akdeniz Kafkas Kültür Festivali - K.Maraş (8 Temmuz 2007), Düzce Kafkas Kültür Festivali (28 Temmuz 2007), Samsun Alaçam Karlı köyü Kafkas Kültür Festivali (4 Ağustos 2007), 2. Samsun Kafkas Kültür Festivali (5 Ağustos 2007) etkinlikleri yapıldı. Bir çok arkadaşlarımızla bu etkinliklerimizde yer aldık ve kültürümüzün güzelliklerini birlikte yaşadık, kültürümüzü tanıttık.

14 Ağustos tarihinde ise Elbruz ekibimizle birlikte Kfar Kama'daki hemşerilerimizin daveti üzerine İsrail'e gittik. Elbruz ekibimiz 15 Ağustos akşamı festival kapsamı içinde bir gösteri yaptı ve büyük beğeni topladı. Gösteriden sonra İsrail'deki hemşerilerimiz Elbruz ekibini bir

hafta süreyle misafir ettiler. Gerek İsrail'de yaşayan hemşerilerimiz, gerek ise Elbruz ekibindeki gençlerimiz bu süre içinde çok sıcak dostluklar oluşturdular. İnaniyorum ki şimdi Türkiye İsrail'deki Kfar Kama ve Reyhaniye köylerimize daha yakın.

İsrail'in ardından Ürdün "Adige Fış'e Khase = Adige Yardım Derneği"nin 7. yıl kutlama törenine katıldık. Kafkasya'dan gelen misafirlerle birlikte olduk ve sorunlarımızı görüşme imkanını bulduk.

Ağustos ayının her yıl olduğu gibi en önemli olayı, Abhazya'da işgalin 15. yılının anılmasıydı. 30 Eylül bağımsızlık kutlamalarına başlangıç teşkil eden bu önemli gün Abhazya'da ve Türkiye'de çeşitli şekillerde anıldı.

Bu arada Abhazya Devlet Başkanı Sayın Bagapş'ın Nisan ayında ertelenen gezisinin yeniden gündeme geldiği hepimizi tekrar heyecanlandırdı. Bu konudaki olumlu gelişmeleri önümüzdeki sayımızda paylaşacağız ■

Ürdün Adige Xasesi 75 yaşında

Ürdün'ün başkenti Amman'da bulunan Adige Xase'nin 75. yılı kutlamaları, geçtiğimiz pazartesi ve Salı (20-21 Ağustos 2007) günü yapılan törenlerle kutlandı.

75. yıl münasebetiyle düzenlenen festivale yöre halkının yanı sıra, diğer diaspora ülkelerinden de önemli bir katılım oldu. Ülke dışından gelerek protokol konluğu olarak festivale katılan isimlerden bazıları Suriye'den demek başkanı Dr. Ahmet Ketav ve yönetim kurulu üyeleri, İsrail'den Kfar Kama şehir yöneticisi Celal Napso, Türkiye'den Kafkas Demekleri Federasyonu Başkanı Cihan Candemir, Adigey'den Rektör Hunago Reşid, Kültür eski Bakanı Gazi Cemişo, iş adamı İnal Çetaw, Kabardey Balkar'dan Devlet Üniversitesi Rektör Yardımcısı Toe Hazeyşe, Rodina Başkanı Valodi Nekatsev, DÇB Organizasyon Komite Başkanı Tole Kazoko idi.

Festival kapsamında, kültür salonunda verilen konser beğeniyle izlenirken, misafirler adına ard arda yemek davetleri düzenlendi. Türkiye diasporası adına festivale katılan Kafkas Demekleri Federasyonu Başkanı Cihan Candemir, etkinlikten arta kalan zamanlarında, Adigey ve Kabardey Balkar üniversite rektörleri ile bir araya gelerek, orada okumakta olan ve bu yıl burslu olarak gönderilecek öğrencilerin durumları hakkında görüş alışverişinde bulundu. Candemir'e günün anısına bir de plaket sunuldu.

Gençler gelmeli, onların vatanına dönmesi daha kolay oluyor

Röportaj: Bağ Behice
Nart Dergisi / Maykop

1992'de, dönemin Rusya Federasyonu Devlet Başkanı tarafından sınırlar açılmış, atalarının sürüldüğü anavatan topraklarına tekrar dönerek, yaşamlarını orada sürdürmeyi seçen bir avuç insan, umutlarını, geçmişlerini, gelecek hayallerini, ideallerini, birkaç parça eşyalarıyla birlikte yanlarına alarak, bilinmez bir yolculuğa çıkmışlardı. Ama hepsinin ortak bir kararı vardı; ne olursa olsun ana vatanlarından geri dönmek. Şimdi hepsi yeni bir hayat kurdu, gittiği yerde. Burada yapamayacaklarını yaptılar hatta, hiç pişmanlık yaşamadılar, arkalarından gelenleri karşıladılar, karşılamaya devam ediyorlar. Sürgünle çıkarıldıkları topraklarına sahip çıktılar. Şimdi her biri birer iş adamı, iş kadını, geleceğini vatanında şekillendiren birer kahraman...

Biz de bu bir avuç insanımızı ana vatan topraklarımızda ziyaret ettik, yol hikayelerini dinledik, sizler için yazdık...

NADİR YAĞAN: İnsanların hayatlarında dönüm noktaları vardır. Okulu bitirdiği dönem, askerliğini bitirdiği dönem, evlenmeden önceki dönem; bu dönemlerde anavatanınıza dönmeye niyetlenirlerseniz her şey daha kolay olur...

- Sizi tanıyabilir miyiz?

- Ben Nadir Yağan, Adıgeyim, Çetaw sülalesindenim, 1994 yılında eşimle birlikte Abhazya'ya geldim. Abhazya'da iki yıl yaşadktan sonra Nalçik'e oradan da, Maykop'a geldik. 1994'den beri Maykop'ta yaşıyoruz. Türkiyedeysen öğretmenlik yapıyordum. Edebiyat öğretmeniydim, burada da şu anda bulunduğumuz kafeyi işletiyorum.

- Dönüş fikri sizde nasıl ve ne zaman oluştu?

- Dönüş fikri üniversite yıllarında (1985-1989) derneklerde oluşmaya başladı. Fakat o

yıllarda Kafkasya'ya gelme imkanı yoktu, 1991'den itibaren buraya geliş gidişler artmaya başladığında biz de buraya ilk defa turist olarak geldik, o zaman henüz evlenmemiştik, grupla beraber bütün Kafkasya'yı gezdik; Maykop, Abhazya, Nalçik, hepsini gördük. Türkiye'ye geri dönüp o askerliğini yaptı ve sonra da buraya ikimiz birlikte gelmeye karar verdik.

- Anavatan'a dönme isteğinize karşı çıkanlar, engellemek isteyenler oldu mu?

- Tabi oldu. Ailelerimiz, anne babalarımız istemediler. Neden buraları bırakıp gidiyorsunuz, o kadar okudunuz meslek edindiniz. Orada ne yapacaksınız, geleceğinizi tehlikeye atıyorsunuz dediler.

- Buraya gelişinizde sizi şaşırtan şeyler oldu mu?

- Hayır olmadı zaten bir yıl öncesinde gelip gördüğümüz için burada yaşayabiliriz, burası bizim ülkemiz diye düşünmüştük.

- Neden önce Abhazya'ya geldiniz? Abhazya'da yeni bir düzen kurarken ne gibi zorluklarla karşılaştınız.

- Bizim üniversiteyi bitirdiğimiz yıllarda Abhazya'da savaş vardı. Savaş yıllarında orada bulunamamıştık. Sonra Kafkasya'ya dönme koşullarımız oluştuğunda, önce oraya gitmemiz gerektiğini düşündük. Madem Kafkasya'ya geri döneceğiz o zaman Abhazya bize dönülebilecek en ideal yer olarak gözüktü. Biz de 1994 yılının yaz ayında Abhazya'ya geldik. İlk gittiğimizde ciddi bir şekilde dil sorununu yaşadık. Başlangıçta Abazacayla Rusçayı bile ayırt edemiyorduk, Çünkü Abazacayı da Türkiye'deyken hiç duymamıştık. Adige dillerini yine biliyordum ben, ama Abazacayı duymadığım için Rusçayla, Abazacayı ayıramıyordum. Zaman içinde birazcık Abazaca, genelde de Rusçayı öğrenerek dil sorununu hallettim. O zamanlar daha gençlik onun için dil öğrenmek zor olmadı. Başka zorluklarla da karşılaştık tabi, o yıllarda Abhazya'da ambargo vardı. Savaş yeni bitmişti, iş imkanı yoktu. Ben üniversitede kısa bir süre doğu dilleri bölümünde Türkçe öğretmenliği yaptım. Çünkü Abhazya üniversitesinde, Türkiye'de kendilerine

ait kaynaklar olduğunu düşündüklerinden, öğrencilerinin bir kısmının Türkçe bilmesinin yararlı olacağını düşünüyorlardı. Onlara bir dönem ücretsiz olarak Türkçe öğrettim. Sonra yaşam koşulları gittikçe ağırlaşmaya başladı. Rusya ambargo uyguladı, mandalina yetiştirmek ve tarımla uğraşmanın dışında başka bir geçim kaynağı yoktu. Biz de oradan ayrılıp Kuzey Kafkasya'ya daha kuzeye Nalçik'e, Maykop'a gidelim diye düşündük ve buraya geldik.

- Eşiniz burada ne işle meşgul?

- Eşim burada kağıt, torba üretiyor. Türkiye'de ayukattı. Hukuk fakültesini bitirdi ama daha sonra hukukla uğraşmadı stajını bitirdikten sonra Kafkasya'ya geldik...

- Maykop'a geldiğinizde karşılaştığınız zorluklar nelerdi?

- Burada karşılaştığımız zorluklar da yine benzer zorluklardı. İş, ekonomik anlamda kendine bir gelir sağlamak, hayatını bir düzene koymak. Bu zorluklarla her dışarıdan gelen gibi biz de karşılaştık. Çeşitli işler denedik, çeşitli işlerde çalıştık ama en uygununun kendine ait bir iş olduğuna karar verdik ve sonra kafe işine girdik. Yani bizim için en büyük sorun iş sorunu oldu.

- Uyum sorunu yaşadınız mı?

- Hayır uyum sorunu ciddi anlamda yaşamadık, çünkü zaten sorunları biliyorduk ona hazırlıklı geldik. Bunları gözümüzde büyütmedik, çünkü Kafkasya'da yaşama fikri yılların birikimiyle bizde olgunlaşmıştı. Ben üniversite için Ankara'ya ilk geldiğimden itibaren, okulu bitirince geri dönmeyi, en azından bir kere görmek amacıyla gitmeyi, sonra da kalmayı istiyordum. Ben kendi isteğimle buna karar verdim, burada karşılaşacağım zorlukları da biliyordum ve aşmak zor olmadı benim için.

- Zorluklara rağmen ana vatanınıza döndünüz, bir çok insan için hayal olan bir şeyi gerçekleştirdiniz, geriye baktığınızda hiç pişmanlığınız oluyor mu?

- Hayır, hiç pişman değilim. Ama bir seçme fırsatım olsaydı Abhazya'da yaşamak isterdim. Fakat biz gittiğimiz dönemde Abhazya'nın koşulları çok ağırdı, orada yaşama şansı

buradakinden daha azdı ekonomik olarak. Türkiye'den sizi destekleyen bir gelir kaynağı olmadığı sürece, orada sadece tarım yaparak yaşayabilirdiniz. İşte mandalina, hurma gibi şeyler üreterek yaşama şansınız vardı. Bunları yapamadığınız takdirde ekonomik olarak ciddi bir zorluğa giriyordunuz. Biz bu sebeple oradan ayrılmıştık bu tarafa geldik. Keşke orada yaşamının koşulları biraz daha hızlı olmuş olsaydı, şimdi daha farklı olurdu. Bundan sonra da biraz zor görünüyor. Maykop'a kök saldık, burayı seviyoruz.

- Aileniz şimdiki durumunuzu görünce sizi destekliyor mu, iyi yapmışsın diyorlar mı?

- Benim ailem şaşırtıcı bir örnek aslında. Biz beş kardeşiz ve üçümüz buradayız. İki ağabeyim ve ben. Benim geldiğim dönemde ağabeyim, eşi ve çocukları da buraya geldiler. Bizim Abhazya'da olduğumuz dönemde onlar Maykop'taydılar. Onlar da benim yaptığım işe benzer bir iş yapıyorlar.

- Diasporadakilere burayla ilgili neler söylemek istersiniz? Yani Türkiye'de kalıp kültürünü sürdürmek isteyenler var, buraya gelmeyi düşünenler var...

- Ulusal sorunun çözülmesi için anayurtta yaşamak gerekiyor, bu bir gerçek. Herhalde bunu kimse yadsıyamaz. Ama herkesin burada dönme gibi bir şansı olmayabilir. Mesela ben daha gençken, örneğin; bu yaşında gelmeye kalksaydım belki gelemezdim, ama bundan daha önce, yani 15 sene önce daha gençtim, üniversiteyi yeni bitirmiştım, geleceğimi kurmak üzereydim. Orada kendime bir hayat kuracağımı, neden Kafkasya'da kurmayayım diye düşündüm ve eşimle birlikte geldim. Bunu gerçekleştirmek isteyen ama gelemeyen bir çok insan vardır. İmkani olan herkes gelebilmeli. İnsanların hayatlarında dönüm noktaları vardır bence, okulu bitirdiği dönem, askerliğini bitirdiği dönem, evlenmeden önceki dönem. Bu dönemlerde gelmeye niyetlenirlerse her şey daha kolay oluyor, ama belli bir işe başladıktan sonra veya evlendikten, çocuk çocuğa karıştıktan sonra kalkıp bir yerden bir yere göç etmek tabii ki çok zor. İnsanlar Türkiye'de evden eve taşınırken bile bir yığın zorlukla karşılaşıyorlar. Üniversite okumaya niyetli olan gençler hatta üniversiteyi bitirdikten sonra iş yapmak isteyen gençler, henüz evlenmemiş, kendisine köklü bir yaşam kurmamış gençler, geride bırakamayacağı bir şeyler oluşturmamış gençler buraya gelmelidir diye düşünüyorum.

- Düzenlerini burada kurmalılar diyorsunuz?

- Bizim yaptığımız gibi, yani benim ve eşimin on beş sene önce yaptığı gibi. O zaman her şey daha kolay oluyor çünkü. Aileler de gelseler çok güzel olur tabii, onlar da burada yaşayabilirler, neden yapamasınlar. İş olarak ekonomik bir düzen tutturmaları, gençlere göre daha zor olur. Gençlerin hareket kabiliyeti daha kolay olduğu için ben gençler gelmeli diye düşünüyorum. Bunun dışında ailelerin gelmeleri çok iyi olur, burada bir on bin kişi olsak, dayanışma içinde olsak her şey çok daha farklı olur Adıgey'de. Burası vatanımız, bunu herkes iyi düşünmeli bence ■

Maykop'a daha erken

HAKAN YÜCE* :
Türkiye'den buraya gelmek isteyen çok sayıda insanımız, gençlerimiz var. Onlara söyleyeceğim şey, özellikle çocuklar ve gençlerin mümkün olduğu kadar erken yaşlarda bura ile tanışmaları lazım. Yaz tatillerinde gelip gitsinler, görüp tanısınlar önce. Bunun çok faydası olacağına inanıyorum. En çok bunun üzerinde durulması lazım...

- Sizi tanıyabilir miyiz?

- İsmim Hakan Yüce. Abzehlerin Bıdanuk sülalesindenim. Şu anda Maykop'ta yaşıyorum. İlk kez Kafkasya'ya ve Maykop'a, Ankara Kafkas Demeği'nin düzenlediği bir gezi ile geldim. Daha önce düşündüğüm bir yerleşme planım olduğu için 2003 yılından itibaren Maykop'a sürekli gidip gelmeye başladım. Mesleğim diş hekimliği. Mesleğime bir yıl ara verdim ve 2003 yılında

gelmeliydim!

Maykop'ta bir fakültede bir sene Rusça kurslarına devam ettim. Daha Maykop devlet kliniğinde diş hekimi olarak göreve başladım ve halen sürdürüyorum.

- Burada yaşama fikri, burayı ilk gördüğünüzde mi oluştu, daha önce de var mıydı?

- 90'lı yıllardan itibaren kapılar açıldıktan sonra, vatana dönme fikri sürekli aklımdaydı aslında. Bir dernek gecesinde duydum, internetten de seyahat bilgisini alınca hemen muayenehanemin kapısını kapatıp, yola çıktım.

- Yerleşme fikrini ailenize nasıl açtınız, tepki aldınız mı?

- Tabii ilk başta "ben oraya yerleşeceğim" diye açmadım aileme bu fikri. Sadece bir geziye katılacağımı söyledim önce. Sonra yavaş yavaş, alıştıra alıştıra söyledim. Onlar da bu fikre adapte olup, kabul ettiler artık

- Buraya ilk geldiğinizde sizi şaşırtan, ilk anda beğendiğiniz veya beğenmediğiniz bir şey oldu mu?

- Dedelerimizin, babalarımızın da bize anlattığı buranın doğal güzelliklerinin, bu denli şaşırtıcı derece güzel oluşu beni çok etkiledi. Benim en çok merak ettiğim bir diğer konu da, buradaki Adıge toplumu ile burada yaşayan Rus

* Hakan Yüce, dergimizin 40. sayısında "İçimizden Biri" köşemizde tanıttığımız, dünyaca ünlü güreşçimiz merhum Tefik Yüce'nin oğludur.

toplumunun nasıl bir arada, sorunsuz, kardeş gibi yaşayabildiği, iki farklı kültürün nasıl kaynaştığı idi. hala çözebilmiş değilim ama, burası küçük bir yer olmasına rağmen bir çok farklı halk, farklı kültür burada bir arada sorunsuz yaşayabiliyor. Bu beni çok etkiliyor.

- Bir yatırımınız oldu mu burada?

- Buradan küçük bir daire aldım dört yıl önce, onu almam beni olumlu yönde etkiledi. Şimdi daha rahat yaşayabileceğimi hissediyorum burada. Fiyatlar gün geçtikçe artıyor, Türkiye'deki ev fiyatları gibi oluyor.

- Buradan Türkiye'deki insanlarımıza söyleyecekleriniz var mı?

- İlk geldiğimde 35 yaşındaydım. Ben kendi adıma söyleyecek olursam, buraya daha erken gelmeliydim. Dil öğrenmek, adaptasyon gibi sorunlarım daha az olurdu diye düşünüyorum. Buna rağmen, şu anda dil problemim kalmadı. Türkiye'den buraya gelmek isteyen çok sayıda insanımız, gençlerimiz var biliyorum. Onlara söyleyeceğim şey, özellikle çocuklar ve gençlerin

mümkün olduğu kadar erken yaşlarda buralara gelip, vatanları ile tanışmaları lazım. Yaz tatillerinde gelip gitsinler, görüp tanışsınlar önce. Bunun çok faydası olacağına inanıyorum. En çok bunun üzerinde durulması lazım.

Bana gelince, ben yaşamıma burada devam edeceğim. Dönmek isteyenlerin burada mutlaka belli bir mücadele vermeleri gerekiyor, ama yeterince istiyorlarsa sorun değil, bunları kolaylıkla aşabilirler. Bizim gibi onlar da başarabilir ve vatanlarında yeni bir hayat kurabilirler ■

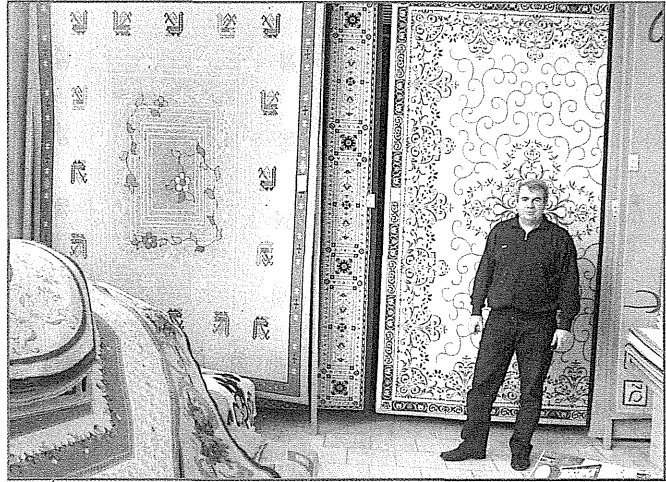
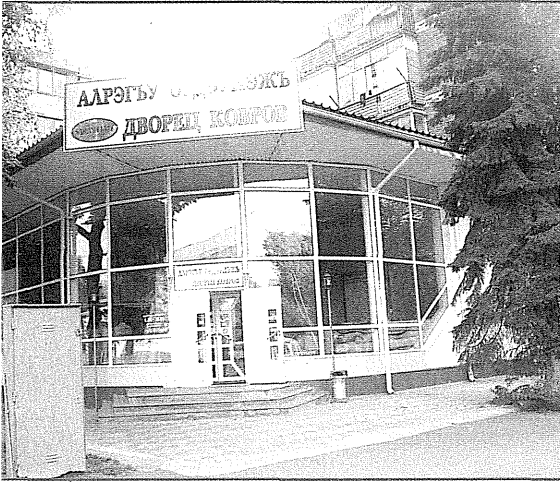
**HUADE ADNAN:
“Geri dönüş
konusunda
cesur ve kararlı
olmalısınız, yoksa
başaramazsınız!”**

İsmim Adnan Huade, Adıgeyim. 1989 yılında gelip yerleştim. İlk dönüş fikri bende üniversite yıllarında, 1982-83 yıllarında ortaya çıktı.

Ben Erzurum'daydım. Dernek yayınlarından etkilendim. 1986 yılında Ankara Derneği'nde çalıştım. Buraya yerleşeceğimi duyduklarında ailemden beni destekleyen kimse olmadı. Gitme dediler, her şeye rağmen köprüleri atıp geldim. Buraya gelmeden önce öğrenciydim Türkiye'de, bir mesleğim yoktu. Herkes ne yapıyorsa ben de yapardım, kendi çizgimi çizerim diye düşündüm ve geldim. Burada bir tanıdığım, akrabam falan da yoktu. Türkiye'den buraya yerleşmek üzere gelen ilk kişiyim. Ben geldiğimde yönetim sistemi böyle değildi, sosyalizm vardı, Gorbaçov iktidardaydı. Perestroyka, glasnost politikaları gündemdeydi. Her şey istediğimiz gibi olmadı tabii ki.

Asimilasyona direnenlerimiz oldu, kabul

edip kaybolup gidenlerimiz oldu. Ama şunu da söyleyeyim, buradaki asimilasyon Türkiye gibi diaspora ülkeleriyle karşılaştırılmayacak kadar az. Yani asimilasyon burada %5 ise, orada %50-60 civarında.

İlk gelen kişi olarak bütün zorlukları tek başıma yaşadım. Burada tanıştığım akrabalarımın, arkadaşlarımla sayesinde atlatabildim. O zaman, bulunduğunuz ilçeden dışarı çıkmak bile izne tabii idi mesela. Sülale ismimi, soyadım olarak değiştirdim, bunu yaptırmak da zor oldu tabii.

İlk önce Penejikuay köyüne, oradan vunegojlarımla olduğu Hafekuay köyüne, sonra şimdiki ismiyle Adıgekale'ye geldim. Halen orada oturuyorum. Buraya geldiğimde başlangıçta değişik işler yaptım. 1991'de pazar ekonomisine geçildikten sonra bir hareketlenme başladı. Ondan sonra biz de küçük boyutlu ticaretle işe başlamış olduk kendi çapımızda. Şimdi Saray Halıları'nın Güney Rusya bayiliğini yapıyorum. Buradan evlendim, eşim Nalçik'li bir Kabardey. Çocuklarımla var. Hayatımıza burada devam edeceğiz.

Türkiyeli Çerkesler'in buraya gelmeleri konusunda cesaretli ve kararlı olmalarını istiyorum. Bu çok önemli, çünkü kararlı değillerse başaramazlar, geri dönerler ■

.....
Havada tek bir bulut yoktu, çok sıcaktı!
Ve sanki gökyüzü bizimle birlikte ağlıyordu
yüreğim parçalanmıştı...

Herkes gidiyordu ve herkes ağlıyordu
berkes, tek tek, dönmemesine gidiyordu,
"nereye, nereye gidiyoruz" dedim içimden
"bu yolun sonu yok mu" dedim,
"neden ama, neden orada değiliz" dedim.

Ağlıyordum, sadece ağlıyordum
nereye gittiğimizi bilmeden
gözlerim ve herkesin gözleri arkada,
ağlıyor ve gidiyorduk...

Ve sonunda gözlerimi silip
son kez arkama bakarak,
"Döneceğim, geri döneceğim elbet birgün...!"

Hahurat Gufit

(Şiirin tamamı Nart Dergisi'nin
29. sayısında yayınlanmıştır)

Kafkas petrolleri ve Nazi işgali

Dr. ÖMER AYTEK KURMEL

Bundan 65 yıl önce, yani Ağustos 1942'de İkinci Dünya Savaşı devam ederken Kafkasya, Nazi Almanyası tarafından işgal edildi.

Esas hedefi Bakü ve Grozni kuyuları olan Naziler petrole uzanan yol üzerindeki Adıgey, Karaçay-Çerkes ve Kabardey-Balkar'ı ele geçirdiler. İşgal bölgeye göre değişmek üzere 2 ila 6 ay sürdü. Stalingrad'da yaşanan bozgunun tekrarlanması korkusuyla Alman A Ordu Grubu Ocak 1943'de Kafkasya'dan geri çekilmeye başladı.

Nazi Almanyası, Sovyetler Birliği'ni 22 Haziran 1941'de Barbarossa Harekatı adı altında üç koldan işgal etti. Alman kuvvetleri kuzeyden Leningrad, ortadan Moskova, güneyden Ukrayna ve Kafkasya'ya ilerlediler. 1941 sonuna kadar Almanlar yıldırım savaşıyla muazzam mesafeler katettiler, hantal Kızıl ordu birliklerini parçalayıp kısıp kısıp ağır kayıplar verdirdiler. Ne var ki, Nazilerin üç ayda çökeceğini hesap ettikleri Sovyetler Birliği, hala ayakta idi. Üstelik, Alman birlikleri Moskova'ya 10 kilometre kala püskürtülmüşlerdi. 1942 başında Alman ilerleyişi durdu, Barbarossa Harekatı ölçeğinde bir saldırı yapma gücü kalmadı. Hitler asgari riskle, azami kazanç elde edeceği bir formülü uygulamaya karar verdi. 5 Nisan 1942'de yayınlanan 41 numaralı talimatta yer alan Mavi Plan'ı (Operation Blue) göre, bütün güçler güney cephesinde toplanarak Kafkas petrolleri fethedilecek, böylece kronikleşen petrol sıkıntısına son verilirken,

Sovyetler Birliği de savaş dışı bırakılacaktı. Ayrıca, Moskova güneyden kuşatılacak ve müttefiklerin Sovyetler'e İran'dan malzeme akışı durdurulacaktı. Bununla da kalınmayacak, Kafkaslar ve İran üzerinden Basra Körfezi'ne inilecek, Kuzey Afrika'dan ilerleyen Rommel ile birleşilerek doğuya ilerlenecek, Burma'da müttefik Japon kuvvetleri ile buluşulacaktı. Ama "doğuda nihai zafer" için önce Kafkas petrollerinin ele geçirilmesi gerekiyordu. Mavi Plan'ın açıklanmasından kısa bir süre sonra, Alman Dışişleri Bakanlığı ve ordusunun davetiyle Sait Şamil, Haydar Bammat ve Alihan Kantemir Berlin'e giderek, Nazi makamları ile olası işbirliği üzerine görüşmelere başladılar.

Güney Ordu Grubu'nun 28 Haziran 1942'de Harkov'dan hareket etmesiyle Barbarossa'nın ikinci aşaması olan Mavi Plan başladı. 9 Temmuz'da Güney Ordu Grubu, A ve B olmak üzere ikiye ayrıldı. A Ordu Grubu Maykop petrollerini ele geçirecek, B Ordu Grubu Stalingrad'ı kuşatacaktı. Almanlar bir aydan kısa sürede Rostov kentini alarak güney yolunu açtılar ve 25 Temmuz'da aşağı Don nehrini üç koldan geçerek Kafkasya'ya girdiler. Aynı gün 45 numaralı talimatla Edelweiss Harekatı (Operation Edelweiss) açıklandı. Şimdi hedef daha da büyümüş, Maykop yanında Grozni ve Bakü petrollerinin de ele geçirilmesi emri verilmişti. A Ordu Grubu Kafkas petrolleri ve dağ geçitlerini zapt ederken B Ordu Grubu

Stalingrad kentini ele geçirecekti.

İlk hedef Maykop petroleri idi. Kente ilk girenler Alman Brandenburg komandoları oldu. Çok iyi Rusça konuşan Südet ve Baltık kökenli 62 Brandenburg komandosu 8 Ağustos'ta Maykop'a sızdı. Şamil Harekatı adı altında görevleri kentin petrol kuyularını hasarsız ele geçirmekti. Ancak kenti terkeden Sovyet güçleri kuyuların çoğunu ateşe vermişlerdi. Brandenburg'lar kalan kuyuların korunması için yerel Kazaklar ve Adıgeler'den bir kuvvet oluşturdular. 9 Ağustos günü General Von Kleist komutasındaki I. Panzer Ordusu ve bağlaışık Fin, Valon, Norveç birlikleri Maykop'a girdi. İşgal makamları köyler ve kasabalara kendilerine bağılı yerel yönetimler atadılar. İşbirlikçiler doğal olarak Bolşevik rejiminden en çok zarar gören unsurlardı. Her râyonda elli civarında gönüllü atlı Almanlar'ın geri hattını partizanlara karşı koruyordu. Adıgey'de milis teşkilatının başında Kızılordu eski binbaşı İlyas Çaçukh vardı.

Maykop ele geçirildikten sonra A Ordu Grubu ikiye ayrıldı. General Ruoff komutasındaki 17. Ordu Karadeniz kıyısı boyunca ilerlemek üzere güneye hareket ederken General List

komutasındaki A Ordu Grubu doğuya, Grozni ve Bakü petrolerini ele geçirmek için hücumla geçti. 17. ordunun görevi Batum'a kadar Karadeniz sahil şeridini işgal etmek ve Sovyet donanmasının kıyı ile ilişkisini kesmekti.

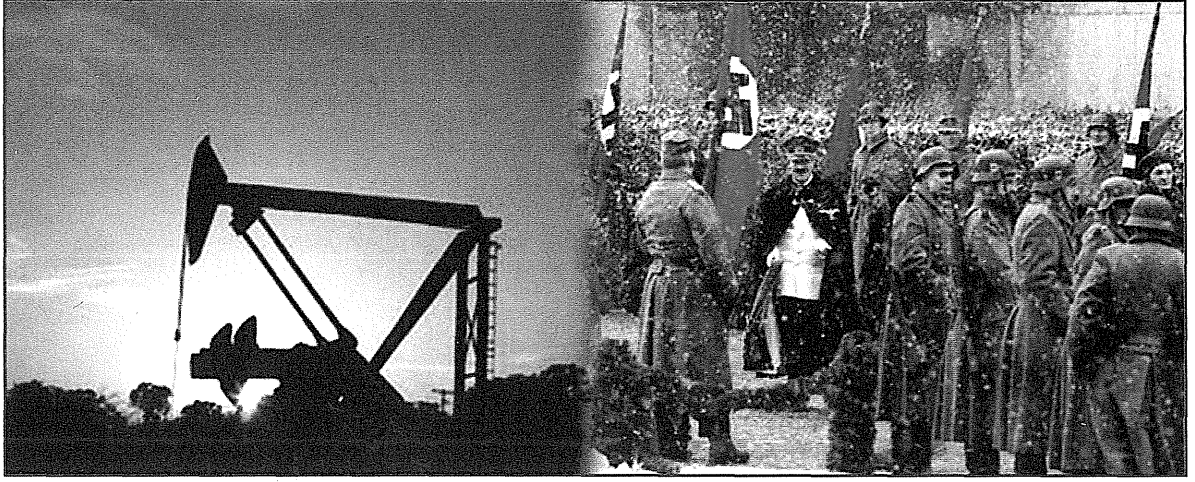
17. Ordu 6 Eylül'de Novorosiisk kentini ele geçirdi ve Tuapse üzerine ilerlemeye başladı. Ancak Sovyet direnişi ve ağır hava koşulları nedeniyle Ekim ortasında ilerleme durdu ve 17. Ordu savunma pozisyonuna geçti.

Maykop'tan hareket eden A Ordu Grubu'nun ilk durağı Karaçay-Çerkes cumhuriyeti idi. Almanlar gelmeden önce Karaçaylılar iktidarı Sovyetler'den ele geçirmiş, kendi yerel yönetimlerini kurmuşlardı. Bunun karşılığında, Alman işgal kuvvetleri, Karaçay ulusal komitesini muhatap olarak kabul etti. İşgal makamlarının izniyle 11 Ekim'de kutlanan Ramazan bayramı, ilişkilerin doruk noktasını oluşturdu. Almanlar, Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan, güneye açılan dağ geçitlerini ele geçirdiler.

Almanlar 10 Ağustos'ta Pyatigorsk'u, 13 Ağustos'ta Min Vody'yi işgal ettiler. 17 Ağustos'ta Don nehri geçildikten beri ilk ciddi direnişle karşılaşmış, Kafkasya için savaş şimdi başlamıştı.

İkinci Dünya Savaşı devam ederken, 1942 yılında Kafkasya Nazi Almanyası tarafından işgal edildi. İşgalin asıl sebebi Bakü ve Grozni'de bulunan petrol kuyuları idi. Böylece Almanlar, petrole uzanan yol üzerinde bulunan Adıgey, Karaçay Çerkes ve Kabardey Balkar'ı da ele geçirdiler.

Dağ eteklerine yaklaştıkça Sovyet direnişi şiddet kazanıyordu. 20 Ağustos'ta Almanlar, Baksan vadisinin kuzeyindeki bütün toprakları ele geçirdiler. 21 Ağustos günü Alman dağcı birlikleri Oşhamafe (Elbrus) zirvesine tırmanarak bayraklarını diktiler. 22 Ağustos ile 2 Eylül arasında Alman ve Romen birliklerinden oluşan mihver kuvvetleri Nalçik'i ele geçirmek amacıyla Baksan ırmağını geçtiler ancak tutunamayarak kısa sürede geri çekildiler. Mihver güçleri Baksan ve Çegem ırmaklarını geçerek 25 Ekim'de Nalçik'in dış mahallelerine ulaştı. 26-27 ve 28 Ekim günleri kanlı sokak savaşları ile geçti.

29 Ekim günü General İon Dumitrache komutasındaki Romen birlikleri, Alman desteğinde Nalçik'i işgal etti. Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nde işbirlikçi bir yönetim kuran Almanlar, 6 Aralık'ta kolhozları dağıttılar. Bundan başka ibadethaneleri açmak ve Bolşevikler tarafından devletleştirilen malların bir kısmının parasını halka ödemek gibi politikalarla yerli halkı kazanmaya çalıştılar. 12 Aralık'ta kurban bayramının kutlanmasına izin verilmesi önemli bir tavizdi.

Gürcü askeri yolunu ele geçirmeyi hedefleyen Almanlar doğu yönündeki saldırıyı 3 Kasım'da yeniden başlattılar. 5 Kasım'da Vladikafkas yolu üzerindeki Alagir'i geçtiler. 7 Kasım günü Ekim Devrimi anısına karşı saldırıya geçen Kızılordu, Nalçik-Beslan-Vladikafkas ve Nalçik-Alagir-Vladikafkas güzergahında Almanların bağlantısını kesti. Kuşatılan Alman panzer birlikleri, Nalçik'i ele geçiren Romen kuvvetlerinin Nalçik-Alagir-Vladikafkas yoluna müdahalesiyle, 13 Kasım akşamı kurtarılarak geri çekildiler. Alman ve Romen kuvvetleri, Kasım ayından itibaren Terek nehri

boyunca savunma pozisyonu aldılar.

Bir dizi olumsuz faktörün birleşmesi neticesinde Nazi Almanyası'nın Kafkasya macerası tam bir başarısızlıkla sonuçlandı. Bu olumsuzlukların en başında, uzak mesafeler ve petrol sıkıntısı geliyordu. Aynı anda Kafkasya ve Stalingrad'a saldırı emri vererek Hitler, çok geniş bir cephe yaratmıştı ve Alman kuvvetleri Sovyet toprakları üzerinde ilerledikçe ikmal hatları daha da uzuyor, ana petrol kaynağı Romanya'nın Ploesti kuyularından ikmal etmek giderek zorlaşıyordu. İkmal kamyonları taşıdıkları kadar yakıtı kendileri yakıyordu. Bazen de petrol deve kervanlarıyla taşınyordu.

Stalingrad'da savaşın Almanların aleyhine dönmesiyle, Kafkasya'daki A Ordu Grubu'ndan asker ve uçak nakilleri savaş gücünü azaltıyordu. Özellikle dağ geçitlerinde şiddetlenen Sovyet direnişi ve Terek cephesinde Grozni'den kalkan Sovyet savaş uçaklarının bombardımanları Alman ilerleyişini yavaşlatıyordu. Almanlar tabiat şartları ile de sorun yaşıyorlardı. Ormanlar, Terek ırmağı, Kazbek dağı gibi arazi şartları ile kar ve yağmur sonucunda ağırlaşan yol durumu Almanların işini daha da zorlaştırıyordu.

Kafkasya'daki A Ordu Grubu'nun Stalingrad'da kuşatılan General Von Paulus'un 6. ordusunun akıbetini paylaşmasından korkan Hitler, Don Ordu Grubu Komutanı Mannstein'in sözüne kulak vererek, Kafkasya'nın boşatılması emrini verdi. 1 Ocak 1943'te Almanlar'ın Terek cephesinden çekilmeye başlamasının ardından Kızılordu, 4 Ocak'ta Mozdok ve Nalçik'i, 11 Ocak'ta Pyatigorsk ve Min Vody'yi, 18 Ocak'ta Çerkesk kentini, 30 Ocak'ta Maykop'u ele geçirdi ■

Ulusal varlığın sönmeyen ateşi: ADIGEY

Vatana Dönüş Günü Maykop'ta törenlerle kutlandı

YEMT'ILH NURBİY

Adige Mak Gazetesi-Çev: Jade Wumar

Adige Cumhuriyeti Ulusal Müzesi önünde yükselen Adige ezgileri kulaklarda yankılanıyordu. Akşamüzeri havanın biraz serinlemesiyle yorgunluğunu atıp dinlenmek amacıyla, Maykop şehir meydanındaki 1 Ağustos Dönüşçüler Günü etkinliklerine katılan Adige, Rus, Nogay, Emeni, Rum ve pek çok farklı ulusun insanları güler yüzle anma günü kutlamasında bir araya geldiler. Adige ulusal gysileri içindeki gençlerin yaptıkları çağıyla kutlama etkinlikleri başladı. Adige Cumhuriyeti şehir ve rayonlarını temsilen etkinliğe katılan şarkı ve dans grupları sahneye davet edildiler. Adige Cumhuriyeti'nde yaşayan pek çok farklı ulusun dans grupları pırl pırl ulusal gysileri içerisinde müzenin önünde yerlerini alıp, dönüş günü etkinliklerine hazır oldukları mesajını veriyorlardı.

Akşamüzeri başlayan etkinliği organize eden Bidanekho Zamir ve Hakuıy Aslan Adige ulusuna, toprağına, ulusal bilince ve anavatana dönüşü ait derin düşünceler içeren duygu yüklü şiirleri okudular. Adigeleri ile iletişimden sorumlu komite başkanı P'at'ıkho Aslan, Adige Cumhuriyeti Devlet Başkanı ve hükümeti adına anavatana dönenleri kutladıktan sonra yaptığı konuşmada, "Anavatana dönenler, çalışıp üretiyorlar, okuyorlar ve müteşebbis olanlar iş yerleri açıp katkı sağlıyorlar. Yugoslavya'daki soydaşlarımızın anavatana dönüşü için Rusya'nın üst düzey yöneticileri politik bir devlet

uygulaması ortaya koydular. Adige Cumhuriyeti'nin ilk Devlet Başkanı Carım Aslan çözümlenmesi gereken problemleri aşarak devlet yönetimini razı ettirmişti. Anavatana dönenlere konut tahsis, toprak verilmesi ve sosyal problemlerinin çözümlenmesi gibi diğer konularla Adige yönetimi yakından ilgilenmektedir" dedi.

Adige Cumhuriyeti Parlamento Başkanı Hacıbiyekho Ruslan ve parlamenterler adına Şşinexho Bayzet, anma günü toplantısına katılanları tebrik ettiler. Adige Cumhuriyeti yönetim liderleri de anavatana dönenlerin geleceklerinin daha iyi olması için nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiğinin araştırmalarını yaptıklarını belirttiler.

Maykop Belediye Başkan Yardımcısı L'ixese Yunus, anavatana dönenlerin adaptasyonu ile ilgili merkezin başkanı Ghuç'el' Ashad, D.Ç.B. ve Adige Adige Xase Başkan Yardımcısı Ghuç'el' Nalbiy, anavatana dönenlere yardım amacıyla kurulan Repatriant Vakfı Eşbaşkanı Meşfeş'ü Necdet, Nogay S.T.K.

kuruluşu Dostluk lideri Alyam İlyasov ve daha birçok kişi toplantıda düşüncelerini ifade eden konuşmalar yaptılar.

Türkiye'den gelip anavatana ziyaret eden Adige gençleri de misafir edildikleri Leşepsine gençleri ile beraber sahneye çıkıp ufak bir gösteri yaptılar ve Adige'de gördüklerini anlattılar.

Diasporadan Adige'ye dönüş yapan soydaşlarımız Adige topraklarını cennet diye tanımlıyorlar. Yüksek dağlardan esen hoş kokulu temiz havayı teneffüs edip, temiz ve berrak sulardan içerek atalarının yaşadığı bu

vatanda huzur buluyorlar. Kendilerine bağrını açmış anavatanlarına dönmüş yaşıyor ve gerçek birer Nart genci olacak yeni nesiller yetiştiriyorlar. Andar Ruslan, Şore Muhammed, Şore Sami, İslam Humer, Sadek Hüseyin ve küçük çocukları; Azamat, Nart, Amin, Sabah, Bibars ve daha bir çok kişi sahneye davet edilerek kendilerine hediyeler verildi.

Yahdenec Başır, Arslanok Salam, Asani Muhammed, Gogen Orhan, Çetawo İnal, Gogen Ardusen, Yaşar Yarmal, Wozdil Güven, Şore Vedat ve küçük kızları; Zarine, Nalmes, Selme, Gunes, Nefset, Setenay ve Gubse'ye de anma günü hediyeleri takdim edildi.

19. yy.da cereyan eden Rus-Kafkas savaşlarının ulusumuza getirdiği bedbahtlığın, Adıgelerin zorla vatanlarını terk ettirilmelerinin, savaşın zorluklarının asla unutulmaması gerektiğinin ve farklı ulusların Adıgey Cumhuriyeti'nde beraber yaşamalarının derin anlamının üzerine toplantıda konuşmalar yapıldı.

Rus-Kafkas savaşlarında hayatını kaybedenlere yönelik filarmoni binasının yanına yapılan anıta çiçekler bırakıldı. Adıgey Cumhuriyeti şehir ve rayon yöneticileri ile kültür merkezleri başkanları kutlama toplantısında konuşmalar yaparak anavatanına dönenlere çeşitli hediyeler verdiler.

Adıgey Cumhuriyeti'nde yaşayan Nogay, Kürt, Rum, Rus ve diğer halklara ait dans ekipleri danslarıyla anma gününü güzelleştirdiler. Adıgey Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı emektar çalışanlarından Wustekho Nuh, "Anne ve Babalarımızın Türküsü" adlı eseri güzel sesiyle icra ederek büyük alkış topladı. Şarkının sözlerini yazan L'ixese Muhiddin'in şarkıya kattığı düşünceler insanı hayatın derinliklerine götürüyor.

Tewçöj, Şewcen, Khoşable, Tahyemukhuay ve diğer rayonlardan gelen müzik grupları da söyledikleri ulusal şarkılar ile anma gününe katkıda bulundular.

Çetewo İbrahim, Tıghujj Rüştü, Gogen Orhan, Meşfeş'üi Necdet, Nepsesw Nihat, Berzec Nihat, Çurmit Mustafa, Gut'e Ramazan gibi anavatanına dönüş yapan soydaşlarımızla söyleşiler yaptık. Anma toplantısını takdirle karşıladıklarını söyleyip, pek çok insanı burada gördüler. Toplantıya katılan yüzlerce genç de etkinliklere ayrı bir renk katmış oldu.

Büyük spor adamı, antrenör Hapeye Aranbiy, "Bu gibi toplantılar, ulusal tarihimizi ve beraber yaşadığımız ulusların bize karşı olan duruş ve bakışlarını daha iyi görmemizi sağlıyor" dedi.

Üst düzey yöneticilerin, maddi imkanı geniş iş adamlarının bu organizasyonlara dahil edilip onların katılımıyla gerçekleştirilecek kutlamaların daha iyi olacağını ifade edenlerle de karşılaştık.

Thabisim Wumar, Khule Amerbiy, Ghonejjikho

Asker ve L'ixese Muhiddin gibi ünlü isimlerin besteledikleri şarkıları seslendiren Anzenkho Çeslav, Dzıbe Fatime, Etejıkho Fatime, Ç'ıç' Sofiye ve pşınawolar; Lhetsenkhı Kim, Khalekhutekho İnver, Jude Ruslan ve daha birçokları, anma toplantısını daima güzel bir anı olarak kalplerinde yaşatacaklarını söylediler.

Gelenek olduğu üzere toplantıda dansçılar birbirleri ile rekabet ettiler. İslamey'de Yenemıkho Fatim ve Xhot Zawur, Zıghelhat'de Sixhu Asker ve Muran Serin, Zefak' ta Wucıxhu Marine, Asekhale Cenet, Khudaynet Nefset, Worden Asker, Yedic Barine ve daha bir çok kişi Çeçen oyununda da bir çok genç hünerlerini gösterdiler. Şşınexho Rusiyet ve L'if Azemet, Wuc'ı en güzel oynayan çift seçildiler.

Maykop Devlet Teknoloji Üniversitesi'nde okuyan Şşınexho Rusiyet yarışmada en güzel dansçı seçildi. Rusiyet, "Kutlama gününe katıldığım için çok mutluyum. Adige danslarını seviyorum, ezgilerimiz yüreklerimize hitap ediyor. Organizasyona katkıda bulunan herkese teşekkür ediyorum" dedi. En iyi pşınawo Khalekhutekho İnver, en iyi pxheç'ıç çalan Temrikho Adam seçildiler. Ortada yanan ateşin etrafında gençler uzun süre dans ettiler.

Barış ve huzur dolu Adıgey ortamının bütün ulusları birbirine yaklaştırdığı, ulusal sorun ve düşüncelerin sanat yoluyla anlatılabileceği ve hayatın mevcut güzelliklerinin beraberce bizi kuşatmasının sağlanabileceği anma günü etkinliklerinde apaçık ortaya çıktı. Kültür Bakanlığı, Ulusal Sorunlar Komitesi, Adıgey Cumhuriyeti Ulusal Kültür Merkezi ve etkinliklere katkıda bulunan herkese müteşekkirimiz. Dayanışma ve işbirliğinin olduğu böyle ortamlar, vatanımızda birliktelik ve huzurun asla bozulmayacağını, ulusal varlık ateşinin sönmeyeceğini gösteriyor ■

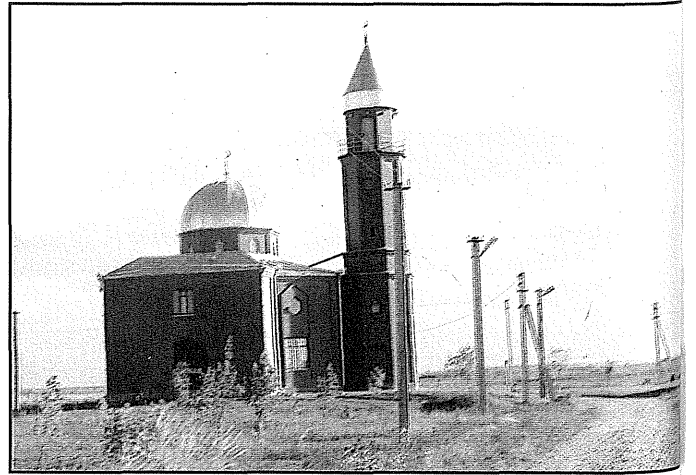

Vatana dönüş konusunda politik bir başarı öyküsü:

MEFEHABLE

Kosova'da yaşayan ve Yugoslavya'da yaşanan iç savaşta zor durumda kalan Çerkeslerden 38 aile, yapılan girişimler sonunda 1 Ağustos 1998 tarihinde Maykop'a getirildi ve kendileri için hazırlanan Mefehable isimli bu güzel köye yerleştirildi. O günden beri her yıl 1 Ağustos tarihi, "Vatana Dönüş Günü" olarak çeşitli etkinliklerle kutlanıyor. Dönüş sürüyor ve Adige yurdu, Adige ruhu anavatana yeni aileleri bekliyor.

B ilindiği gibi, Büyük Sürgün'de kimi kaynaklara göre üç yüz bin kadar Çerkes Balkanlar'a yerleştirilmiş, bunların büyük çoğunluğu daha sonra yeniden dönemin Osmanlı topraklarına göçürülmüştü. Aralıklarla İstanbul'a göç ise hiç durmadı. Arta kalan çok az sayıdaki aile Anavatana Dönüş hazırlığı içinde iken, 1990'larda Yugoslavya'da iç savaş patladı. Kosova'da yaşayan ve zor durumda kalan bu 38 ailenin ilk grubu, yapılan girişimler sonucu 1 Ağustos 1998 tarihinde Adigey Cumhu-

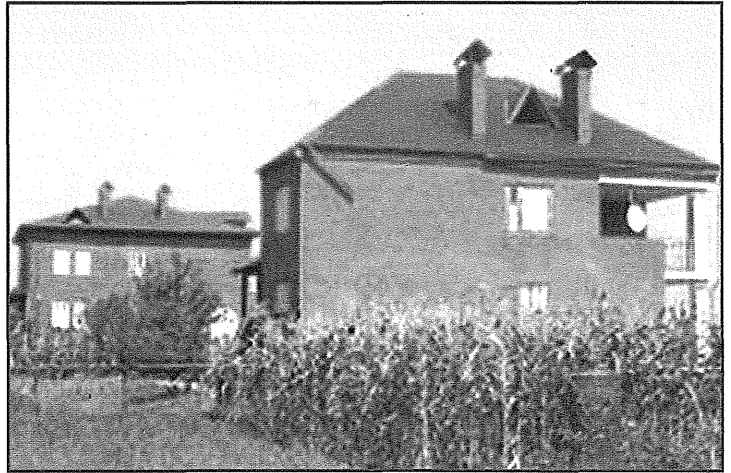

riyeti'ne getirildi ve kendileri için kurulan Mefehable (şanslı köy) isimli bu güzel köye yerleştirildi. Adıgey Cumhuriyeti Başkanı Carım Aslan'ın karamamesi ile de 1 Ağustos tarihi, her yıl "Anavatan Dönüş Günü" olarak çeşitli etkinliklerle kutlanmaya başladı. DÇB'nin girişimleri ile de bu bayram tüm Adige dünyasında kabul gördü. Daha önce Anavatana dönüş yapanların sayısının çok daha fazla olduğu bilinmiyor değildi. Ancak Yugoslavya Adıgeleri, Çerkesleri süren Çarlık Rusyası'nın mirasçısı Rusya Federasyonu'nun politik ve ekonomik yardımları sonucu Anavatana getirilmişti. Bu politik başarı da 1 Ağustos'un Anavatana Dönüş Bayramı olmasına temel oldu. Dönüş sürüyor ve Adige yurdu, Adige ruhu anavatana yeni aileleri bekliyor.

Kosovalı Çerkeslerin ana vatanlarına getirilmesi konusu ilk defa Dünya Çerkes Birliği'nin (DÇB) 1991 yılında yaptığı kongrede gündeme getirildi. Kongreye Yugoslavya Adıgeleri adına katılan, halen Mefehable'de yaşayan Tsey Adam, konuşmasında, Yugoslavya'da çok az Adige kaldığını, zor günler yaşadıklarını, ana vatana dönüşleri sağlanmadığında tamamen yok olacaklarını anlattı. Adıgey ve Kabardey Balkar Cumhurbaşkanı'nın da katıldığı DÇB genel kurulunda, Adıgey Cumhurbaşkanı Carım Aslan, kendisinin de 1979

yılında karşılaştığı Yugoslavya Adıgelerinden benzer şeyleri duyduğunu söyledi. 1993 yılında yapılan DÇB'nin ikinci genel kurulunda konu tekrar gündeme geldi. DÇB'nin yazılı başvurusu üzerine, Carım Aslan "Ben de Yugoslavya Adıgeleri ile ilk karşılaştığım günden beri bunu düşünüyorum. Üzerime düşeni yapmaya hazırım. Sadece onlara değil, vatanına dönmek isteyen herkese yardıma hazırım. Ancak bu, kısa zamanda gerçekleşecek bir iş değildir. Sorunun devletçe çözülmesi gerekir" dedi.

Böylece Yugoslavya Adıgelerinin ana vatanlarına dönmeleri için resmi süreç başlamış oldu. DÇB ikinci kongresine katılan Yugoslavya Adıgelerinin temsilcisi Abaza Reşat'ın yazdığı dilekçe, DÇB yöneticileri aracılığı ile Cumhurbaşkanı Sayın Carım Aslan'a iletili. Kosova'dan, Adıgey'e dönmek isteyenlerin listesi istendi,

listenin gelmesiyle Cumhurbaşkanı Carım Aslan, bu işi devletle çözme çalışmalarına başladı. *

Birkaç yıl süren bu bürokratik girişimler sonucunda Adıgey Cumhuriyeti, Kabardey Balkar Cumhuriyeti ve Karaçay Çerkes Cumhuriyeti cumhurbaşkanları birlikte, dönemin Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin'e müracaat ederek, "Savaşta bizim soydaşlarımız zor durumda, onları mutlaka buraya getirmemiz gerekiyor" dediler.

Rusya Federasyonu ve Adıge Cumhuriyeti'nin ortak girişimleri ile sürgünden 134 yıl sonra üç grup halinde 38 aile, toplam 165 kişinin ata topraklarının dönüşü sağlandı.

Maykop'a geldiklerinde onları karşılayan heyetkilere, uzun yoldan geldikleri, dinlenmek isteyip istemedikleri sorulduğunda, grubun en yaşlısı ve thamadesi, olan Jew Şauayib (Mefehable mezarlığına gömülen ilk kişi oldu), önünde duran çocuğu göstererek, "Bunlar için yapılabilecek daha güzel bir şey yok. Yaşamlarını ata topraklarında sürdürecekler" demişti. Dönemin Devlet Başkanı Carım Aslan "Yolculuğunuz nasıl geçti, iyi dinlenebildiniz mi?" diye sorduğunda ise Şahibe dedenin, "100 yaşındayım. Hayatımda böyle huzurlu uyuduğumu ve dinlendiğimi hatırlamıyorum" diyerek

göz-yaşları içinde Carım Aslan'a sarıldığı an hala unutulmuyor.

Mefehable Adıgey Cumhuriyeti'nin başkenti Maykop'un bir mahallesi gibi aslında. Şehir merkezine uzaklığı sadece 3 km. Köy oluşturulurken 22 ev yapılması planlanmıştı. Evlerin yapımı bitinceye

kadar Maykop'ta yerleştirilen Mefehableliler, evlerinin tamamlanması ile köylerine yerleştiler. Bugüne kadar 18 ev tamamlanabildi. Ancak evlerin çok gösterişli ve büyük yapılması planlandığı için, diasporanın da katkıları ile sağlanan finansman yetmedi. Evleri yarım kalan iki aile, halen Maykop'taki grubun ilk yerleştirildiği çocuk yuvasında evlerin bitirilmesini sağlayacak yardımları bekliyor. Kentte kalmayı tercih eden altı aile de Maykop'ta kendilerine tahsis edilen evlerinde yaşıyorlar.

Yapılan planlamaya göre Mefehable'de her aileye, etrafı çevrilmiş bir buçuk dönüm arazi üzerinde 2'şer katlı birer ev verildi. Ayrıca tarım yapmaları için köyün hemen arkasındaki araziden 30'ar dönüm toprak verildi. Bunların her birinin en fazla 5 kişilik aileler olduğu biliniyor. Kosova'dan tek başına gelen kişiler için ise bahçe içinde tek katlı iki artı bir evler verildi. Doğalgazı, elektrik ve su tesisatı hazır olarak yerleşimi sağlanan köyde bir de sağlık merkezi var. Sağlık merkezinin yapım giderleri Libya Devlet Başkanı Kaddafi tarafından, personeli ise Adıgey Cumhuriyeti tarafından sağlandı. Köyün camisi ise Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nden bir işadami tarafından yaptırıldı.

7 yıldır Mefehable'de yaşayan köylülerin bir kısmı tarım ile uğraşırken, bir kısmı da Maykop'ta çeşitli işlerde çalışıyorlar. Yeni yaşamlarında mutlaka hala eksikleri var, ancak bütün güçleriyle köylerini güzelleştirmeye ve geliştirmeye çalışıyorlar. Evlerinin önündeki bahçede bir yandan her çeşit sebze ve meyve yetiştirirken, bir yandan da renk renk çiçekler göze çarpıyor.

Bu yıl 1 Ağustos Anavatana Geri Dönüş Günü'nde Adıge Mak Gazetesi'nde yayınlanan bir haberde, Mefehable köy yöneticisi Abaza Abdullah'ın şu sözlerine yer veriliyor: "Buraya geldiğimiz ilk grup 13 aile toplanıp problemlerimizi, beraberce fikir birliği yaparak çözmek için köy toplantıları yapmayı kararlaştırdık. Bu toplantılarda beni köy idarecisi

* Süreçle ilgili ayrıntılı bilgi Çemişöze Gazi'nin "Dönüşün İlk Adımları" isimli kitabından edinilebilir. Kitap Türkçe olarak Kaf Dav tarafından yayınlandı.

seçtiler. İşte o günden beri köyde ortaklaşa yapılan işlerin yazıldığı bir defterimiz var. Köy toplantısında alınan karar çerçevesinde görevlendirilen herkesin yardımlaşma ve uyum içinde sorumluluklarını eksiksiz yerine getirdiğini belirtmek istiyorum".

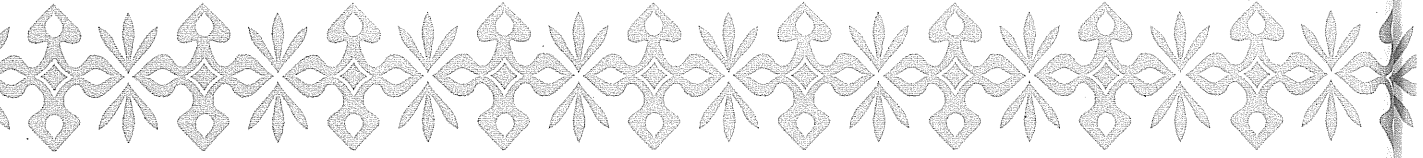
Abdullah, bütün Adıgeler'e küçük köylerini güzel göstermek ve tanıtmak amacıyla olduklarını belirterek, diasporadan gelip anavatanı ziyaret eden Adıgelerden Mefehable'ye uğramadan gidenin olmadığını, ziyarete gelenlerden Mefehable'ye yerleşmek isteyen çok kişinin bulunduğunu, daha önce dönmüş olanlardan kendilerine tahsis edilen arsalarla ev yaptıran ailelerin bulunduğunu, kendilerine yer tahsis edilecek 17 ailenin, dönüş yaparak Mefehable'ye yerleşeceklerini ümit ettiklerini ifade etti. Mefehable sakinleri kendi gayretleri ile iki fon oluşturdular. Abaza Abdullah'ın bize

verdiği bilgiye göre, fonların biri köye, diğeri de köy camisine ait. Köy fonu için her aile aylık 10 ruble ödüyor. Bu fonda toplanan para köyün ortak ihtiyaçlarında kullanılıyor. Cami fonuna da insanlar bağışta bulunuyorlar. Ayrıca köyü ziyaret etmeye gelen misafirlerin de bu fona bağışta bulunarak katkı sağladıkları oluyor."

Bu kadar zorluğu aşarak kendi vatanlarına dönen ve yaşamlarına orada devam etme becerisini gösteren Mefehablelilerin, köylerinin ileride gelişeceğine, güzel bir Adige köyü olarak diğer Adige köyleri arasındaki yerini alacağına olan güvenleri tam.

Biz de Mefehablelilerin hedeflerine ulaşmalarını, çocuklarının iyi bir gelecek sahibi olmalarını ve mutlu, güzel günlerde anavatanlarında huzur içinde yaşamalarını, diasporadakilerin de Mefehable'yi örnek almalarını temenni ediyoruz ■

Kazanıkue Jebağı'nın adaleti ve “voriy-da-de!”

Çeviren: ÇURMIT MUZAFFER KALKAN
Halk söylencesi / Maykop

Voriy, köyün en saygıdeğer, en bilge kişisiydi. Ona danışılmadan köyde önemli kararlar asla alınmazdı. İyi günde, kötü günde o hep çözümler üretir problemleri hallederdi. Herkes ona büyük değer verir, saygı duyardı. O, yoldan geçerken küçük büyük, kadın erkek herkes ayağa kalkar, onun yolunu kimse kesmezdi. Kendisi de çocukları çok sever, onlara çok değer verirdi. Kadınlara saygıda asala kusur etmez, edeni de hiç affetmezdi. Sohbetlerine doyum olmaz, anılarını dinlemek için bulunduğu meclis her zaman çok kalabalık olurdu.

Bir yaz günüydü. Voriy, çitle çevrili bahçesinin içinde gölgede dinleniyordu. Bitişik sokakta aşık kemiğiyle oyun oynayan çocukların şen kahkahalarını zevkle dinliyordu. Çocuklar Voriy dedeyi görmüyorlardı. Derken çocuklar arasında yenme – yenilme konusunda bir tartışma başladı. Biraz sonra çocuklar hep bir ağızdan, “Tamam Jebağı geliyor, ona soralım, kim haklı kim haksız o karar versin” diye bağışmışlar, Voriy de olacakları daha bir merakla beklemeye başlamıştı. Kaza-

nıkue Jebağı henüz genç bir delikanlıydı. Çocuklar Jebağı'nın çevresini kuşatıp, hep bir ağızdan olan biteni anlatmışlardı. Jebağı, “Voriy'in yaptığı gibi haklıyı haksız, haksızı haklı mı göstereyim, yoksa doğru karar mı vereyim?” diye sormuş, çocuklar da “doğru karar verin” diye bağışmışlardı.

Voriy konuşanların hepsini duymuş, kendisi hakkında Jebağı'nın dediklerine çok üzülmüştü. Aslında Jebağı da Voriy'i görmüyordu. Konuşulanları Voriy'in duyduğunu da bilmiyordu. Jebağı çocukların iki tarafını da dinlemiş, “doğrusu budur...” diye açıklamış, onlar da itiraz etmeden kabul etmiş, tekrar oyuna dalmışlardı.

Voriy, gün boyunca Jebağı'nın kendisi hakkında söylediklerini düşünmüş, kime haksızlık yaptığını bir türlü bulamamıştı. Voriy'in misafir odası o akşam da doluydu. Odadaki misafir ve komşularından, Jebağı'nın kendisi için bir gün önce söylediği sözlerin kendisini ne kadar üzdüğünü söylemiş ve kime haksızlık yaptığının belirlenmesi için Jebağı'nın odaya çağnıp meseleyi açığa çıkarmalarını rica etmişti.

Jebağı odaya çağırılmış, böyle bir söz söyleyip söylemediği sorulmuştu. Dimdik hazırola bekleyen genç Jebağı, "evet söyledim" demiş, Voriy'in yanlış kararını şöyle anlatmıştı: "İki arı çobanı (bjaho) arılarını yaylaya çıkarmışlar, kendilerine bir baraka yapmışlar, arı kovanlarını da kuru otların üzerine sırayla dizmişlerdi. Bir gün ormandan bir keçi yavrusu çıkıp gelmişti. Çobanlar keçi yavrusunu kesip yemeye kıyamamışlar, aralarında canlı olarak uzunlamasına taksim etmişlerdi. Sağ taraf birinin sol taraf birinin olmuştu. Keçi yavrusu arı çobanlarıyla arkadaş olmuştu. Çobanlar yemeklerinden ona da yediyorlar, yanlarında arı kovanları arasında dolaşıp duruyordu. Bir gün yavru keçi bir yerden düşmüş, sol ön ayağı kırılmıştı. Sol tarafın sahibi çoban kırık bacağı iki ince çıta arasına alıp bir parça bezle iyice sarmıştı.

Çobanlar bir akşam ateş yakmışlar, yemeklerini pişirip, yiyip yatmışlar, ateşi söndürmeyi unutmuşlardı. Keçi yavrusu ateşin yanına gelmiş, yemek artıklarını yemiş, ateşin etrafında dolaşırken, kırık bacağa sarılı bez tutuşmuş. Hayvan o haliyle kovanların olduğu yere gitmiş, kuru otlar tutuşmuş ardından kovanlar da tutuşmuş, onlarca arı kovani yanmış kül olmuştu. Çobanlar şaşkına dönmüş ellerinden bir şey gelmemişti.

Sabah olunca Voriy'in yanına gelip, kim haklı, kim haksız, karar vermesini istemişlerdi. Voriy de kırık bacağın sahibi çobanı suçlu bulmuştu. Çünkü hem kırık bacağın sahibiydi, hem bezi saran da o idi. O yüzden arıların bedelini sahibine onun ödemesi gerekir demişti. İşte yanlış olan karar budur."

Voriy, "peki bunda yanlış olan karar nedir Jebağı? diye sordu. Ayakta bekleyen genç Jebağı, "suçlu olan kırık bacağın sahibi çoban değil, sağlam bacağın sahibi çobandır. Çünkü sağlam ayak olmazsa, kırık bacakla keçi yavrusu ne ateşin

yanına, ne kovanların yanına gidebilirdi. O yüzden cezayı sağlam bacak sahibi çoban çekmeli" dedi.

Voriy biraz düşündükten sonra, "çok doğru söyledin Jebağı, ben o inceliği düşünemedim. Bravo, sen bundan sonra bizim danışmanımızsin. Genç yaşında bu zekanla ve aklınla sana uzun ömürler diliyorum. Sağ ol var ol" demiş onu tebrik etmişti. Bunun üzerine Jebağı, "ben o yükün altından kalkamam, beni bağışlayın" dediyse de, topluluk ısrar etmiş, görevi Jebağı'ya devretmişlerdi.

O günden sonra Kazanıkue Jebağı, sadece doğup büyüdüğü Kaberdey bölgesinde değil, bütün Adıge halkı için büyük düşünür, kanun yapıcı, filozof, Adıge kültürünün temel taşlarından biri olarak tarihe geçmiştir. Voriy vefat edince, Jebağı bütün halkını toplayıp onlardan bir istekte bulunmuştu ve demişti ki, "Voriy'in hizmetini iyiliğini bilmeyeniniz yok, babamız gibiydi. O bir önderdi. İyiliğin güzelliğinin sevginin sembolüydü. Öyle olunca, bizden sonra gelecek nesiller onun ismini unutmasın. Buna bir formül bulalım."

Herkes bu teklif karşısında uzun uzun düşünmüş, çeşitli görüşler ortaya atılmış, ancak hiçbir gereken ilgiyi görmemişti. Sonunda Jebağı "insanların en mutlu, en güzel, en hayırlı işi gelin almaktır, gelin getirmektir. Öyleyse, gelin alayı gelini alıp gelirken, gelini indirirken, gelini köyün yakışıklı kadınlarına ve kaynanasına tanıştırırken (nıseyiş) söylenen, söylenecek olan bütün şarkılarda Voriy'in adı geçsin. Voriy-da-de, Voriy-da-de-mafe, Voriy-da, Voriy fede mafe gibi..." diye teklif etmiş, tüm halk bu güzel fikri kabul etmiş.

O gün bu gündür, asırlardır Adıge düğünlerinde söylenen tüm şarkılarda nakarat olarak Voriy'in ismi çeşitli versiyonlar şeklinde hep söylenmiş, hep söylenmeye devam edecektir. Voriy gibi uğurlu, Voriy gibi sevecen, Voriy gibi hayırlı...

Amman ve Çeraş'taki Çerkes kolonileri*

DEAN A. WALKER / Chicago Üniversitesi

Çev.: DR. Ö. AYTEK KURMEL

Hititli Uriah'ın Davud'un gizli emirleri dolayısıyla haince ölüme mahkum edildiği, Eski Yunan'ın Philadelphia'sı, İncil'in Rabbah'ı ve Rabbath-Ammon'u olan Amman, yeni ismiyle Zerka eski ismiyle Jabbok'un kaynağının bir mil altında yer almaktadır. Nehrin altında bulunan dar vadi Eski Yunan-Roma dönemindeki kentlerin kalıntıları ile doldurulmuştur.

Bu kalıntılar arasında bir Çerkes kolonisi evlerini inşa etmiştir. Bu noktada ev kelimesi tenkit içeren bir anlam taşımaktadır. Evi, insanların bir araya geldiği mekan olarak tabir ederiz. Zira mekanın kendisi de, aile bireylerinin karşılıklı bağlılığından dolayı bir bağ merkezi olarak ifade edilir. Zaten bu sebepten ötürü mekana "ev" denmektedir. Öte yandan Amman'daki Çerkesler buna benzer oluşumları yaratmaya pek de vakit bulamamışlardır. Bu nedenle, söz konusu mekan onlar için evden çok sürgün yeridir.

1829 yılında Edirne Anlaşması ile Türkiye, kendisine ait olmayan, Kafkasya'da bulunan özgür Çerkesler'in yaşadığı bölgeyi Rusya'ya devretmiştir. Çerkesler bu yeni otoriteyi tanımayı reddederek cesur bir bağımsızlık mücadelesi vermişlerdir. 1864 yılında direnişlerine darbe vurulduğunda, 500 bin kişilik Çerkes halkı Rus boyunduruğuna girmektense Osmanlı bölgesine göç etmiş ve bozkır geride bırakmıştır. Osmanlı

hükümeti Çerkesler'i ülkesinin farklı bölgelerine göndermiştir. Bu bölgelerden biri de Bulgaristan'dadır. Bulgaristan'da Çerkesler yerleşmeden önce gerçekten zorlu anlar yaşamışlardır. 1876-1878 yılları arasında yaşanan Rus-Osmanlı savaşı onları yaşadığı yerden bir kez daha ettiğinde Çerkes erkekleri Osmanlı ordusuna alınmış, aileleri de İstanbul'a mülteci olarak gönderilmiştir. Savaş sona erdiğinde, Rusya'nın kontrolü altına giren Bulgaristan'a geri dönememişlerdir. Dolayısıyla yeniden dağıtılmışlar ve Amman'ın kalıntılarına yerleştirilmişlerdir. Burada da topraklarını Bedevi Araplarına karşı ellerinden geldiğince korumak zorunda kalmışlardır. Bu olay 1878 yıllarında yaşanmıştır. Üç yıl sonra ikinci bir koloni Moab'a gitmiş ve Zerka'ya bağlı küçük bir derenin iki yanına kurulmuş Amman'a bir gün uzaklıktaki Ceraş'a yerleşmiştir.

Dağlı atalarının özelliklerini taşıyan bu cesur ve bağımsız fakat acılı insanların ikinci defa sürüldükleri yerdeki insanlara sevimsiz görünmeleri gayet normaldir. İşte Çerkesler'in durumu da böyledir. Yolcuların güvenliğini sağlamak üzere para ile kılavuzluk yapma işini Bedeviler'den aldılar ve kötü bir Avrupa geleneği olan, ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklarda kendilerine karşı gelip ateş edenleri öldürme davranışını benimsediler. Bu davranış Bedeviler'ce hiç de centilmen olmayan, fazlaca haşın ve bir adamın malının

(*) The Biblical World, Cilt 4, No. 3. (Eylül 1894), sf. 202-204

kendisinden alınmaya çalışılan canından daha değerli olduğu şeklindeki esnaf zihniyetini yansıtır bir davranış olarak görülmekteydi. Bedevi ahlak anlayışında yabancılar arasında çıkan küçük anlaşmazlıkları çözmenin ılımlı yolu soyacak ve soyulacak kişilerin bir araya gelerek güçlerini karşılaştırmaları, yenilen tarafın da buna zarafetle razı olmasıydı. Yani, güç olarak eşit konumdaysalar hırsız amacından vazgeçiyor, sayı mal sahibinin aleyhineyse de bu kişi mallarını çatışmadan hırsıza veriyordu. Tabii birbirlerinin güçleri konusunda zaman zaman anlaşmazlıklar olacaktır ama bu tartışmalar bir kaç hafif yaralamadan öteye geçmeyecektir. Öldürmek her iki taraf içinde sonu gelmeyen kan davalarının başlangıcı sayılmaktadır.

Bu tür yaklaşımları hepten reddeden Çerkes, yerli halk tarafından Avrupalıdan daha cesur ve umursamaz ama bir o kadar da geçimi zor bir birey olarak kabul görmektedir. Eğer bir değerlendirme yapılacaksa Çerkes, Brennus'un kılıcı gibi kendi paha biçilmez cesaretini de karşılaştıran güç unsurlarına dahil etmekte ve dolayısıyla mensup olduğu grubun değerini hırsızlara karşı çoğu zaman arttırmaktadır. Daha sonra bu tür olayları oldukça önemseyen Çerkes'in silahını kendisini sadece korkutmaya çalışan Bedevi'nin üzerine zamansız olarak boşaltma ihtimali ortaya çıkar. Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki iç bölgede kökleri bulunan Alexandretta'daki şeker fabrikasında çalışan kazıcıların torba içindeki altın maaşları onlara hiçbir hırsızın soymaya cesaret edemeyeceği iki Çerkes tarafından taşınır.

Sonuçta Amman ve Ceraş şehirlerindeki Çerkesler'in komşu oldukları yerel halklar ile pek de iyi geçinmediklerini söyleyebiliriz. Çerkes koloniler oldukça küçüktür ve çoklukla kadın ve çocuk içerir. Ara sıra çıkan tartışmalar neticesinde bu rakamlar daha da azalmaktadır. Bu topraklarda daha fazla kalacaklarına inanmasalar ve yoksul olsalar dahi gece gündüz çaba harcayarak kendilerine Amman

harabeleri arasında bir ev yapmaya çalıştılar.

Fakat yuva kelimesi aslında Töton dilinden gelmektedir. Arapça'da yuva kelimesine en yakın kelime ev kelimesidir ve ev hiçbir zaman bir yuva değildir. Amman'ın içine girince günlerce süren siyah renkli Bedevi çadırları veya çamur evlerden sonra Avrupa görünümüne yere geldiğimizi fark ettik. İlk göze çarpan pencere ve kapılardaki kaliteli ahşap işçiliği, daha sonra ahşap bir samanlık ve kenarları farelerden korunmak için kil ile sıvanmış, geniş bir hasırla örtülü mısır kurutulan rafları ve en son olarak da istenildiğinde üzerideki hasır düzeltilerek saman arabası haline getirilebilen ve aynı Avrupalı Kelt ve Almanlarınkine benzeyen iki tekerlekli at arabalarını gördük. Sanki Avrupalı bir çiftlik evine gelmiştik ve bu Avrupalı yüz ve elbiselere sahip Çerkesler bize Avrupa'daki evlerimizi hatırlattı. Çerkes erkeklerinin giydiği etekli ve göğüsten cepli ceketler her bakımdan Avrupa havası ve rengi taşıyordu. At arabası ile at arabası yolunu takip ederek ulaştığınız Moab'ın kenarındaki ağaçların kesilerek istiflendiği ardıc ormanlığın içindeki ticari faaliyet, Bedeviler'in yavaş ve hareketsiz yaşamları ile mukayese edildiğinde bizlerin aklına şu atasözünü getirdi;

Avrupa'da yaşanan elli yılı doğunun (Cathay) tümüne değişmem ■

Çerkesler fest

Kayseri 7. Uluslararası Kafkas Festivali

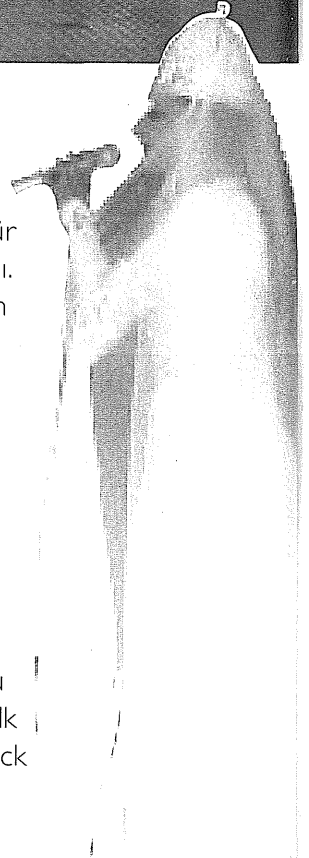
NART 24

Uluslararası Kafkas Kültür Festivali'nin 7.si Kayseri'de yapıldı. Kayseri Kafkas Derneğimizin organizasyonu ile her yıl düzenlenen ve geleneksel hale gelen festival, 6 Temmuz 2007 Cuma günü İl Kültür Merkezi'nde çeşitli gösteriler ve açılış kokteyli ile başlatıldı. 7 Temmuz Cumartesi günü Kayseri Fuar Alanı'nda devam eden, gün boyu çeşitli etkinliklerle, müzik ve folklor gösterileriyle, katılanlara güzel anlar geçiren festival, yine coşku dolu folklor, konser ve mahalli düğünlerle sona erdi. Festivale diğer bölgelerimizden ve Kafkasya cumhuriyetlerimizden katılan sanatçı ve gruplar şöyleydi:

Kabardey Balkar Cumhuriyeti: Kamukowa Jane, Kopsirgen Albert, Taslo Aliy, Kodz Ebubekir, Semet Luda, Kanoko Zarine

Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti: Daur Mardas, Çerkes Asiyat, Adigey Cumhuriyeti: Lacha Albert

Abhazya: Ensemble Abaza Halk Dansları Topluluğu
Türkiye: Kayseri Aşemez Halk Dansları Topluluğu, Psine Halk Dansları Topluluğu, Maze Müzik Grubu, Circassiantalya Rock Müzik Grubu.

ivallerle coştı

Güney Marmara Kafkas Festivali

Geleneksel Güney Marmara Kafkas Şöleni 1 Temmuz 2007 tarihinde Bursa Osmangazi ilçesi, Gündoğdu köyü ormanında yapıldı. Bursa, İnegöl, Kemalpaşa, Karacabey, Gönen, Balıkesir, Bandırma, Biga, Susurluk ve Bilecik derneklerimizin ortak organizasyonu ile gerçekleştirilen festivale, Bursa merkez ve çevre ilçelerden önemli bir katılım oldu. Festival Bursa Kafkas Derneği Başkanı Aydın Demirtaş'ın açılış konuşması ile başladı. Demirtaş konuşmasında Bursa Derneği'nin yürütmekte olduğu projeyi ve diğer etkinlikleri anlattı.

Festivale Kaf-fed Genel Koordinatörü Cumhuriyet Bal, yönetim kurulu üyesi Şamil Jane ile birlikte bölge derneklerinden Biga, Balıkesir, Karacabey, Kemalpaşa, İnegöl, Gönen, Bandırma dernek başkanları ve çok sayıda davetli katıldı.

Kafkas Dernekleri Federasyonu adına kürsüye

davet edilen yönetim kurulu üyesi Şamil Jane, Çerkes kültürü ve dilinin zenginliklerinden bahsederek; Türkiye'nin birçok bölgesinde thamadelerin (ayhabıların) bir araya gelerek yaptıkları toplantıların sonucunda, "düğünler başta olmak üzere, toplu yapılan etkinliklerde silah atılmasının kaldırıldığını ve şu ana kadar da bu kararların ihlal edilmeden uygulandığını anlattı.

Festival Bursa Kafkas Derneği müzik grubu "Blane"nin bir birinden güzel şarkıları ile başladı ve bu müzik ziyafeti etkinlikler boyunca ara ara devam etti. Program Bursa çocuk ekibi "Blane", Bursa halk dansları ekibi "Çerkes", Bandırma halk dansları ekibi "Jüağobzi" ile Gönen ve İnegöl minikler halk dansları ekiplerinin gösterileriyle devam etti.

Yapılan mahalli oyunlar ve düğünlerle festival sona erdi.

Doğu Akdeniz Kafkas Kültür Festivali

Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı Kargabük köyünde, 8 Temmuz Pazar günü yapılan Doğu Akdeniz Kafkas Kültür Festivali'nde coşku, heyecan ve güzel birliktelikler yaşandı. Adana, Afşin, Göksun, Mersin ve Reyhanlı derneklerimizin ortak organizasyonu ile gerçekleştirilen, beklenenden çok fazla katılımın gerçekleştiği festivalde binlerce insan sevgi, dostluk ve kardeşlik duygularıyla coştı, güzellikleri paylaştı, program boyunca kucaklaştı.

Günün erken saatlerinde, ırmak kenarındaki yeşil alanda kahvaltı, salıncak ve mangallarla başlayan birliktelik, kısa sürede halka halka mahalli düğünlere bıraktı yerini. Özellikle gençlerin katılımının fazlalığı, uyumlu ve zarif davranışları takdirle izlendi. Bu güzel kültürün yaşayacağına olan inanç yeniden tazelenirken, kısa sürede alan doldu taşı.

Thamadenin güzel dilek ve temennileriyle, konuk sanatçılar ve ekipler sahne almaya başladılar. Sahneye çıkan Abhazya minikler grubu büyük coşkuyla alkışlandı. Kafkasya'dan gelen konuk sanatçılar çok beğenildi. Kabardey Balkar Cumhuriyeti, Adıgey Cumhuriyeti, Karaçay Çerkes Cumhuriyeti'nden gelen sanatçıların seslendirdiği şarkılara eşlik eden yaşlılar son derece mutluydu. Birbirinden güzel şarkılar seslendirilirken duygusal anlar yaşandı. Adana Kafkas Derneği'nin halk dansları topluluğu Şozreş'in her

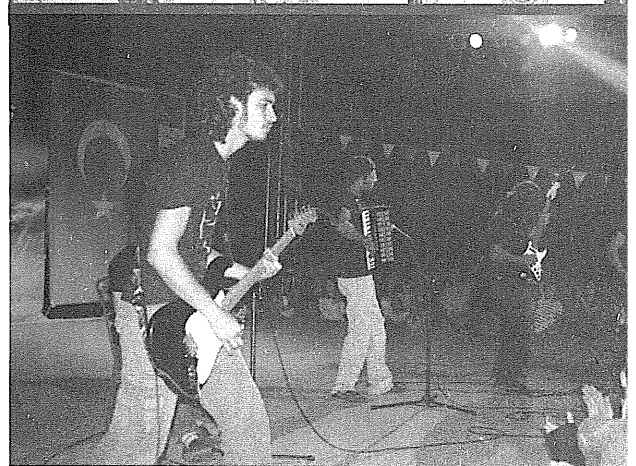
sahne alışında nefesler tutuldu, alkışlar zirve yaptı. Büyük akordeon ustası eğitimci Ömer Ünsal'ın ud eşliğindeki müzik dinletisi beğeni topladı.

Samimiyeti, güler yüzüyle sahne alan Rahşan Erdoğan, birbirinden güzel parçalarla yine gönülleri fethetti. CircassiAntalya Grubu'nun farklı yorumları, hareketli parçaları, gençleri kelimenin tam anlamıyla coşturdu. Grup, gençlerin yoğun talebi üzerine final sonrasında iki parçayla tekrar seyircileri selamladı. Genç sunucuların uyum içinde coşkuyula ve başarıyla yürüttükleri programda sahne kenarına kadar yığılan kalabalığın coşkusu görülmeye değerdi. Yemyeşil alanı, yoğun katılımı, altyapısı, çevre süslemesi, sahne, ses ve ışık düzeniyle, daha çok konuşulacak bir program geride kaldı.

Festivale bölgedeki siyasi parti temsilcileri de davetliydi. Programın, seçim atmosferinde gerçekleşmesine rağmen, siyasi şova dönüştürülmemesi, kültür hassasiyetinin korunması, kültürel değerlerimizin özellikle vurgulanması, büyük takdir topladı. Bu coşku gökyüzünü renk cümbüşüne çeviren muhteşem havai fişek gösterisiyle tamamlandı.

Programa yaşlı, genç, kadın, erkek, tüm insanlarımızın dışında, Kafkas Demekleri Federasyonu Başkan Yardımcısı Çetin Öner, Kafkas Araştırma Kültür ve Dayanışma Vakfı Başkanı Muhittin Ünal, İstanbul Bağlarbaşı Demeği Başkanı Rahmi Tuna, tanınmış iş adamı Nusret Balkaroğlu, Kahramanmaraş Vali Yardımcıları, Kahramanmaraş Belediye Başkanı, ilçe kaymakamları, ilçe belediye başkanları, çevre il ve ilçe demek başkanları, siyasilerden TBMM başkan vekili Nevzat Pakdil ve Kahramanmaraş milletvekilleri, Milli Eğitim Eski Bakanı Mehmet Sağlam, siyasi partilerin milletvekili adayları, il ve ilçe teşkilatları, kadın kolları yoğun şekilde ilgi gösterdi.

Yaşlıların özlemle, gençlerin coşkuyula seyrettikleri program geç saatlerde sona erdi. Yorgunluk nedir bilmeyen gençler, yine yer yer halkalar halinde mahalli düğünle enerjilerini sergilediler. Gece saat yarım sonrası Kargabük köyü, bu güzel tablonun canlı şahidi olarak yaşadıklarından gayet mutlu bir halde derin sessizliğine büründü.

Düzce Kafkas Kültür Festivali

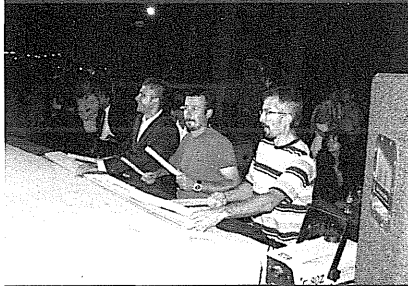

Düzce'de bu yıl 3'üncüsü 28 -29 Temmuz 2007 tarihlerinde düzenlenen Kafkas Kültür Festivali coşkulu geçti.

Geleneksel olarak her yıl aynı yerde, Düzce'ye bağlı Köprübaşı Ömerfendi Köyü'nde düzenlenen Düzce Kafkas Kültür Festivali'nde Düzce Vali Yardımcısı Kemal Kahraman, Milletvekili Celal Erbay, Turizm İl Müdürü Özcan Budak, Kaf Fed Genel Başkanı Cihan Candemir ve işadamı Kazım Taymaz da hazır bulundular. Düzce deməğimizin titiz çalışmalarıyla gerçekleştirilen festivale, çevre il ve ilçelerden de çok sayıda Çerkes katıldı.

Festival etkinlikleri kapsamında gündüz çeşitli aktiviteler ve yöresel oyunlar ile geçerken, gece saat 20.00'deki bölümde ise Ritsa Müzik ve Dans Tiyatrosu Topluluğu, Bursa Kafkas Derneği Blane minikler ekibi, Circassi Antalya Rock Müzik Topluluğu, Kocaeli Kafkas Kültür Derneği Halk Dansları Topluluğu ve Düzce Kuzey Kafkas Kültür Derneği Halk Dansları Topluluğu Tizeğüs gösterilerini sundu. Ayrıca kısa tarihi bilgilerin de verildiği gecede, Ç erkeslerin Düzce'ye yerleşme süreçleri anlatılırken 1860'lı yıllarda anavatanları Kafkasya'dan sürülen Çerkeslerden 20 bin kadarının, 1877-1878 Osmanlı Rus Harbi sonucunda Düzce'de yerleştirildiği anlatıldı.

Pazar günü yine günboyu yapılan çeşitli etkinliklerle ve mahalli düğünlerle festival sona erdi.

Festivalin konuk ekibi, Ankara Kafkas Derneği'nin Elbruz Halk Dansları ekibinin sergilediği gösteriler beğeniyle izlendi.

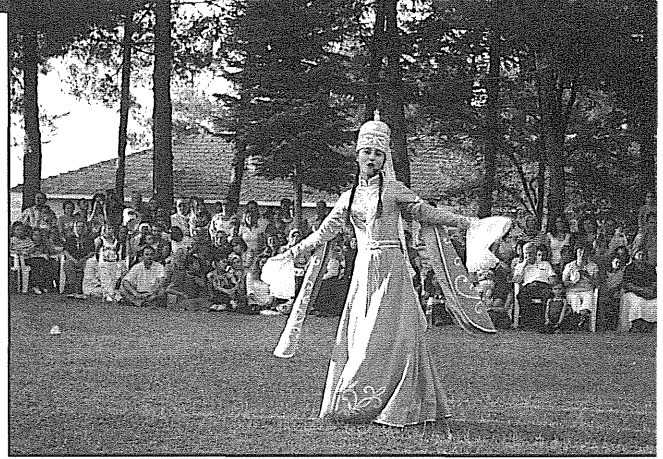

Karlı köyünde yapılan anıt çeşme, yapılan bir törenle açıldı.

Karlı köyü 2. Kafkas Festivali

Karlı Köyü Kafkas Kültür Derneği tarafından ikincisi düzenlenen 2. Kafkas Festivali, 04 Ağustos 2007 Cumartesi günü Samsun'un Alaçam İlçesine bağlı Ubih köyü Karlı'da yapıldı.

Köyde yapımı gerçekleştirilen bir anıt çeşmenin açılışı ile başlayan festivale, Adigey Cumhuriyeti ekibi Zory Maykop ekibi ve Ankara Kafkas Derneği ekibi Elbruz'un gösterileri damgasını vurdu. Toplu halde yapılan etkinliklerle hoş vakit geçiren katılımcılar, Terme Azamet Halk Dansları Topluluğu'nun gösterileri ile devam eden festivali, yaptıkları mahalli düğün ile geceyi sonlandırdılar.

Kozlu köyü Haluj Günü

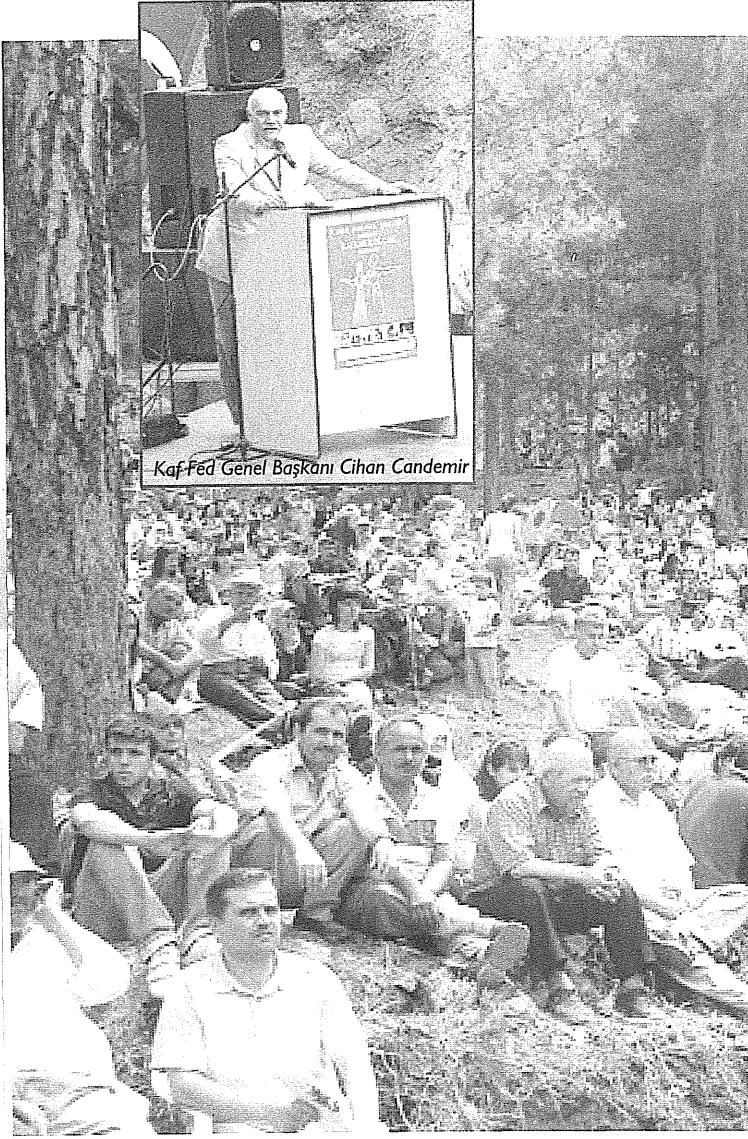

Tokat'ın Erbaa İlçesi Kozlu Köyünde yapılan geleneksel Haluj günü 5 Ağustos 2007 Pazar günü köydeki piknik alanında gerçekleştirildi.

Kozlu Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneği tarafından organize edilen 4. Haluj gününde bu sene Elbruz Halk Dansları Topluluğu da yer aldı. Elbruz topluluğu gösterilerinin yanısıra çocukların katıldığı Adıgabze dil yarışması, haluj ikramları ve eğlenceli yarışmalar yapıldı.

Katılanlar, günün sonunda yaptıkları geniş katılımlı bir Adige ceug ile dağıldılar.

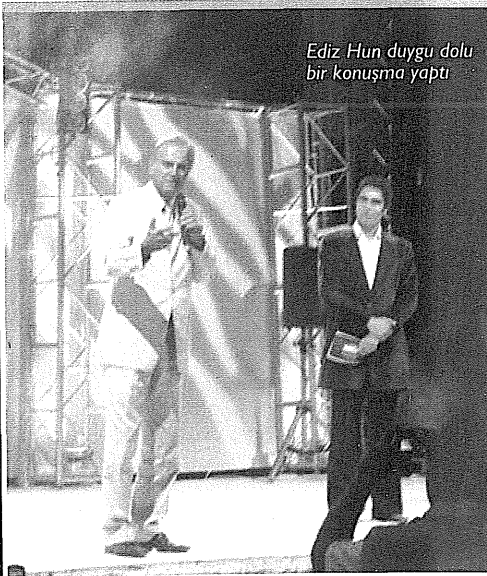
7. Ege Kafkas Şenliği

7. defa düzenleniyor olmasıyla artık geleneksel hale gelen Ege Kafkas Şenliği, Denizli'nin Çardak ilçesine bağlı Hayriye köyünde gerçekleştirildi.

İzmir, Aydın, Bodrum, İzmir (Konak), Manisa, Nazilli, Soma ve Söke derneklerimizin ortak organizasyonu ve yoğun bir katılımı yapılan festivale Kaf-Fed Genel Başkanı Cihan Candemir ve yönetim kurulu üyesi sanatçımız Çetin Öner de katıldılar.

Günün anlam ve önemi üzerine yapılan kısa konuşmalardan sonra piknik ve çeşitli etkinliklerle devam eden festivale, yoğun yağmur yağışı nedeniyle ara verildi. Daha sonra doluya dönüşen yağış nedeniyle festivalin kalan bölümü iptal edildi.

Festivale gelenlerden bir bölümü evlerine dönerken, çoğunluğu da Hayriye köyüne giderek, konuk oldukları evlerde akşam-saatlerine kadar sohbet ederek vakit geçirdiler.

Aşağı Borandere Köyü (Şeşen Janbotey) Şenliği

Kayseri Pınarbaşı ilçesine bağlı Aşağı Borandere (Şeşen Janbotey) köyü şenliği, 4 Ağustos 2007 Cumartesi günü yapıldı.

Şenliğin en renkli siması, ünlü aktör, eski milletvekili, üniversite öğretim görevlisi ve doğuştan çevreci bir Çerkes olan Ediz Hun idi. Ediz Hun şenlik programından önce, köyde kendi adına oluşturulan hatıra ormanına çam fidanı dikti ve bu düşünceden dolayı Aşağı Boranderelilere teşekkür etti. Şenlik gündüz yapılan piknik ve eğlencelerle akşama kadar devam etti. Akşam programı thamadenin, Çerkesliğin vazgeçilmez değerleri üzerine yaptığı anlamlı konuşma ile başlayan şenlikte, Aşağı Borandere Derneği Başkanı Cafer Aslan da, bu tür şenliklerin önemi üzerine bir konuşma yaptı.

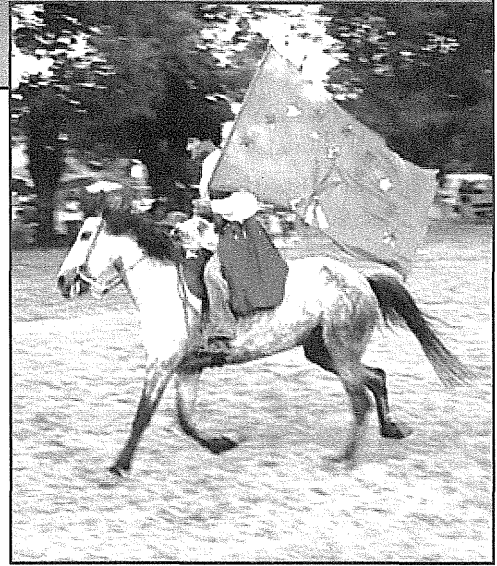

Samsun Kafkas Festivali

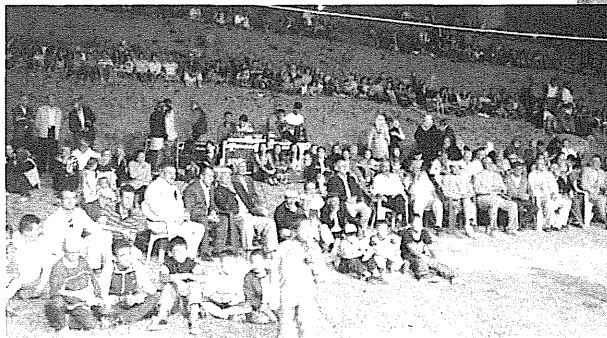
Samsun Kafkas Derneği tarafından organize edilen ve Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilen 2. Karadeniz Bölgesi Kafkas Şenliği 5 Ağustos 2007 Pazar günü, Çarşamba ilçesinin Dikbiyık beldesine bağlı Karakulak köyünde yapıldı.

Festival için Adıgey Cumhuriyeti'nden gelen Zori Maykop Kafkas Halk Dansları Topluluğu'nun yanı sıra, festivale katılan Terme Kafkas Kültür Derneği Kafkas Ekibi ve Samsun derneği minikler ve büyükler ekiplerinin gösterileri beğeniyle izlendi.

Festivale katılanlar, birbirinden güzel dans koreografileri ile birlikte, kültürümüzün en güzel müzik örneklerinin söylendiği etkinlik boyunca hoş vakit geçirdiler.

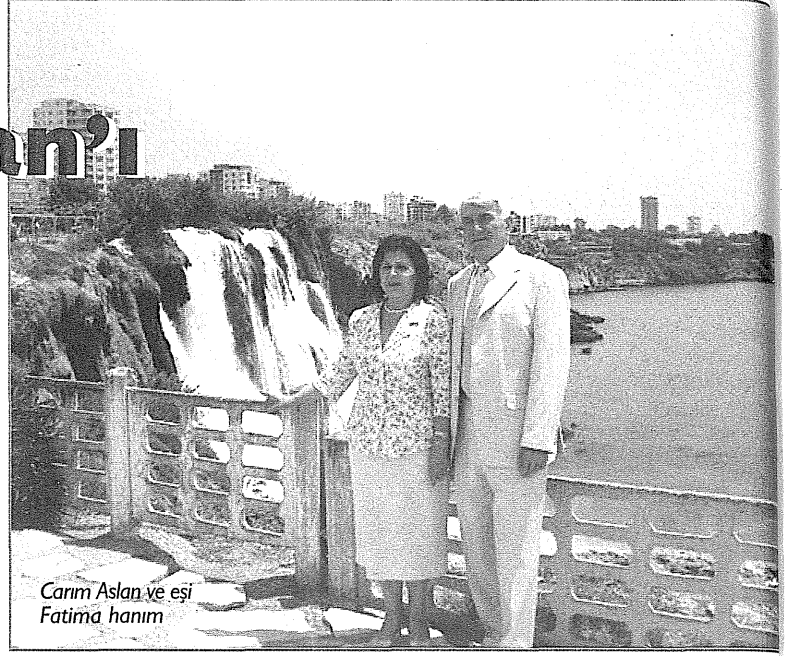

Eskişehir Kafkas Kültür Derneği'nin halk dansları ekibi Şible'nin danslarını coşkuyla izleyen katılımcılar, gecenin ilerleyen saatlerine kadar devam eden çeşitli etkinlikler, sohbetler ve Adıge ceug ile günü bitirdiler.

Antalya Carım Aslan'ı ağırladı

Adıgey Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı olması ve yaptığı hizmetlerle tanıdığımız Carım Aslan, eşi ile birlikte tatillerini geçirmek üzere 7-14 Haziran 2007 tarihleri arasında Antalya'ya geldi.

Carım Aslan ve eşi
Fatima hanım

Adıgey Cumhuriyetimizin ilk Cumhurbaşkanı Carım Aslan ve eşi Fatima Hanım, 07 Haziran 2007 Perşembe günü tatillerini geçirmek üzere Antalya'ya geldiler.

Antalya Kafkas Demeği Başkanı İbrahim Kaplan, yönetim kurulu üyesi Şükran Evren ile Semih Esen ve Erdoğan Aslan tarafından çiçeklerle karşılanan Carım Aslan ve eşi, bu karşılamadan oldukça mutlu olduklarını ifade ettiler. Antalya Kafkas Demeği tarafından Büyük Çaltıcak'da yapılan pikniğe davet edilen Carım Aslan ve eşi, Antalya Kafkas dememizin eski ve yeni yönetimlerinden oluşan bir heyet eşliğinde, tatillerini geçirmekte oldukları Manavgat'tan alınarak, Antalya'ya getirildiler. Antalya'nın önemli yerlerini gezen Carım Aslan ve eşi daha sonra geldikleri piknik alanındaki Çerkesler tarafından alkış ve sevgi gösterileri ile karşılandılar.

Burada Başkan İbrahim Kaplan Adıgece yaptığı açılış konuşmada, Adıgey Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı olan Carım Aslan'ın yaptığı hizmetlerden bahsetti. Kaplan, Carım Aslan'ın çifte vatandaşlığı kabul ettiren, Adıgey cumhurbaşkanlarının Adıge kökenli olması gerektiği gibi şartların kabulünde etkili olan, iki defa cumhurbaşkanı seçilen büyük bir devlet adamı olduğunu anlatarak, "Antalyalı Çerkesler olarak, böyle büyük bir devlet adamını, eski cumhurbaşkanımızı misafir etmekten son derece gururlu ve mutluyuz" dedi.

Carım Aslan da yaptığı konuşmada, Antalya'da hemşerileriyle birlikte olmaktan mutlu olduklarını, gördükleri ilgiden son derece keyif aldıklarını söyledi. Adıgey Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Carım Aslan ve eşi, 14 Haziran 2007 Perşembe günü Türkiye'den ayrıldılar.

Adıge Dilini Öğrenmek...

İLHAN AYDEMİR
Anadil Öğretmeni

Öncelikle şunu ifade etmek gerekir; Adıge dilini öğrenip konuşabilmenin ilk şartı sesleri iyi tanımak, iyi telaffuz etmekten geçer.

Adıge dili bir ses dili olması itibarıyla en ufak bir ses değişikliği kelimenin, cümlelerin anlamını tamamen değiştirir. Bu durum önümüzde bulunan en büyük engeldir. Kelime ve cümlelerin anlamı tamamen değiştiğinde, çok komik ve gülünç anlamlar oluşur. Bu durum dinleyicilerin kahkahalarının kendi iradeleri dışında, dışavurumları ile sonuçlanır. Böyle bir duruma düşmemek için konuşmacı, başka dilde konuşmayı tercih eder. Hayatının en ufak detaylarını dahi ifade yeteneği olan dil, böylece kenara itilmiş ve kolay şifre dillerine yerini bırakmış olur. Anlamsız kök kelimelerden oluşan robot diller revaç bulur.

Şifreler ezberlendiğinde artık sorun bitmiştir. Şifreler artık insanı yönlendirmez, insan şifreleri yönlendirir. Ona istediği emirleri verir ve o emirlere uygun davranış bekler. Ses dili olan Adıge dilinde ise olay tam tersi istikamettir. Dil, kendisi hayatın kendisidir ve ona uygun davranış göstermesi için insanı yönlendirir. O, başlı başına hayatı öğretendir. Gösterilecek tüm davranışlar, ses ve kelimeler yoluyla insan beynine nakşedilir. Her olay ve tutum karşısında izlenecek yol, ses ve sözcüklerden çıkar.

İnsan olmak, çevrenin farkında olup onları tanımak, hayatla barışık olmak onun doğasından

gelir. Güven, dürüstlük, temizlik, zarafet gibi erdemler dilin insana yaptırımı olarak ortaya çıkar. Dil insanı, insanlığın kabul ettiği ortak değerlere saygıya ve onlara yönelmeye çağırır. Evrensel değerler onun esin kaynağıdır. "X"nin aldığı karar onun "bze" sidir. "Xabze" işte odur.

Kök kelime dillerin etkisi altında kalınarak öğrenilmiş bir Adıge dili de, o dillerin etkisi ile kök kelime addedilerek, oradan hareketle etkisini yitirir. Dili bildiği halde artık verdiği mesajları alamaz. Dil bildiği halde evrensel insanlık, değerlerini oradan çıkarıp etkilenmez. Günün şartları, yaşadığı toplumun kuralları ve yaşama biçimlerine uyum sağlar. Sıkıntının kaynağı da burada başlar. Dil bildiği halde saygısızdır, başkasının hukukunu çiğner, verdiği sözün arkasında durmaz. Bütün bunlar birleşince dilin hiçbir şeyin çözümü olmadığı düşüncesini ortaya atar. Kısır döngü, dili her gün biraz daha paslanmaya doğru iter.

Evrensel insani değerlerde buluşma noktası, doğal sesler ve bu seslerin oluşturduğu sınırsız kombinezonlar dili olan Adıge dilini öğrenme ve öğretmedir. Geleceğin duygu, düşünce ve paylaşım dilinde buluşmak için geç kalınmamasını tavsiye ederken, mübalağa etmediğimi düşünüyorum. Zaman her şeyi gösterecektir. Dilin asli sahipleri unutsalar bile...

O, insanlığın belki ilk diliydi. İnsanlık ona sahip çıkacaktır.

Ankara Kafkas Derneği'nin Halk Dansları Topluluğu Elbruz, diasporanın en köklü ekiplerinden biridir. Efsanevi kurucuları Elbruz Gaytaoğlu'nun ismini taşıyan ekip, geçtiğimiz yıl 40. yılını kutladı.

Elbruz Kfar Kama'yı fethetti!

Ankara Kafkas Derneği'nin halk dansları ekibi Elbruz, Kafkas Demekleri Federasyonu'nun organizasyonu ile Kfar Kama'da yapılan kültür festivali kapsamında İsrail'e davet edildi. Bir hafta süren misafirlikleri boyunca Elbruz ekibi, sergilediği başarılı gösteriler ve ekip üyelerinin uyumlu, samimi davranışları ile İsrailli Çerkesler'in gönlünde taht kurdu.

Kfar Kama şehir yönetimi tarafından davet

Kaf Fed'in organizasyonu ile İsrail Kfar Kama'da yapılan kültür festivaline davet edilen Elbruz, başarılı bir gösteri programı çıkarırken, ekip üyeleri de oradaki gençlerle kaynaştı, yeni dostluklar kuruldu.

edilen ve itinayla ağırlanan Elbruz ekibi, 15 Ağustos 2007 Çarşamba akşamı yaptıkları gösterinin ardından, ikinci bir Çerkes yerleşimi olan Reyhaniye'deki bir düğüne de katıldılar. İsrail ve Türkiye diasporalarında yaşayan gençlerin tanışıp kaynaşmalarına da vesile olan bu etkinliklerin ardından, çevre gezileri ve çeşitli davetlerle ortamı iyice tanıyan Elbruz ekibi ve Ankara Kafkas Derneği yöneticileri, dolu dolu geçen 1 haftanın ardından Türkiye'ye döndüler.

Grupla birlikte İsrail'e giden Kafkas Demekleri Federasyonu Başkanı Cihan Candemir, Kfar Kama ve Reyhaniye yöneticileriyle, Dünya Çerkes Birliği bünyesine aktif katılımları konusunu da içeren görüşmeler yaptı. Turne sonunda Genel Başkan Candemir, Elbruz ekibinin her iki tarafın ilişkilerinin gelişmesinde bir köprü vazifesi gördüğünü, kurdukları başarılı iletişim için ekibe teşekkür borçlu olduğumuzu söyledi.

Kaf Fed Genel Başkanı Cihan Candemir, misafirperverlikleri için teşekkürlerini bildirdiği Kfar Kama Şehir Başkanı'na, Yismeyl Nevzat Özboy'un ahşap bir tablosunu armağan etti.

[illegible]

**Tarihçinin
muftağından...**

Osmanlı Sadrazamı Fuad Paşa ile Dağlıların Osmanlı İmparatorluğu'na Yerleşmesi Konusundaki Görüşmeler

*19 Nisan 1860 – Rusya'nın İstanbul'daki Elçisi Lobanov-Rostovski'nin
Kafkasya Askeri Valisine Raporundan*

... Ona* geçen sonbaharda Kafkasya'dan göç hareketinin burada hükümeti sıkıntıya sokunca, Türk bakanlığının benim aracılığımla Kafkasya komutanlığının yardımını ve göçmen selinin kesilmese de, en azından sınırlandırılmasını istediğini hatırlattım. Bu amaçla Kafkasya komutanlığı tarafından alınan tedbirleri tek tek saydım ve Fuad Paşa'ya, bu gayretlerin Babialı'nın göçün bütün kış boyunca durdurulması isteğinin neticesi olduğunu belirttim. Şöyle devam ettim: Bu geçici tedbirler Kafkasyalıların hesapsız göç etme çabalarını engelleyemedi; o kadar çok Kafkasyalıyı Türkiye topraklarına çeken asılsız söylentiler ve abartılmış ümitler hala bu eğitimsiz kabilelerin akıllarını çelmeye devam ediyor ve yeni göçmenler sınırmızı geçmeye hazırlanıyor. Fuad Paşa'ya, güya kısa süre önce imzalanan antlaşmaya göre Rusya'nın Babialı'ye, Türkiye'nin Hristiyan ahalisine karşılık kendi bütün Müslüman tebaasını bıraktığına dair halk arasında yaygın bir kanaat olduğunu söyledim. Bunun ardından nazıra, Siz Ekselanslarının 9 Mart tarihli müzekkerenizin muhtevisiyatını bildirdim, gerekli tedbirleri alması için Babialı'ye zaman tanımak maksadıyla Siz Ekselanslarının bu belgeyi acilen bir vekille göndermeyi gerekli bulduğunu da ekledim. Fuad Paşa'ya kısaca, Siz Ekselanslarının mütalaanızda belirtilen 3000 ailenin göçüne Kafkas komutanlığımızın karşı çıkmamasını gerektiren

sebepleri izah ettim. Bu insanların bütün mallarını mülklerini sattığını ve gelecek yıl için tarlalarını ekmeyerek kendilerini düşürdükleri çaresiz durumu ona açıkladım.

Son olarak, Siz Ekselanslarının bir düzen verilmesini emrettiğiniz göç hareketi hususunda alınan tedbirleri hatırlattım. Tarafınızdan bana bildirilen şartların tercümesini ona bıraktım ve Siz Ekselanslarının bana geleceklerini bildirdiği Kafkasyalıların bir engelle karşılaşmadan kabulü için Ardahan, Bayazıt ve Kars'taki Türk makamlarına Babialı tarafından verilen yazılı emirlerin bana da verilmesini rica ettim. Kafkasya komutanlığımızın Türk hükümetinin büyük göçmen kabilelerini almasını kolaylaştırmak amacıyla sunduğu ihtiyati uyarılar değerlendirilirken, bu göçmenlerin sınırlarımızın yakınına kesinlikle yerleştirilmemesi için Kafkasya komutanlığımızın ısrarlı isteğinin Babialı tarafından tamamen haklı bulunacağına dair ümidimi belirttim. Bundan başka Fuad Paşa'ya, beklenmesi gerektiği gibi, bu göçmenlerin örnek alındığını ve bazı kabilelerden büyük veya küçük toplulukların makamlarımızdan Mekkeye hacca gitmek için izin istediğini fakat açık niyetlerinin Türk topraklarına yerleşmek olduğunu söyledim. Bu istek Kafkasya komutanlığını, Osmanlı hükümetinin üzerine binen yükü hafifletmek ve mümkünse göçe hazırlananları

* Osmanlı sadrazamı Fuad Paşa'dan bahsediliyor.

bu teşebbüslerinin yanlışlığına ikna etmek için tedbirler almak zorunda bıraktı. Kafkas kabilelerinden birkaç delegenin İstanbul'a gönderilmesini en iyi çare olarak gördüğümü söyledim; burada onları bekleyen durumu ve yeni yerlerine yerleşmeleri için Türk hükümetinin sağlayabileceği imkanları görmeleri kolay olacaktır.

Makamlarımızın bildirdiğine göre kısa zaman içinde buraya gelmeye niyetlenen bu delegelerde istenilen fikri uyandırmanın hükümetin elinde olduğunu Fuad Paşa'ya izah ettim. Dışişleri bakanlığı bana önceki teminatları nezaketle tekrar iletti; Sultanın hükümeti de Siz Ekselanslarının göç edenlerin sayısının azaltılması için verdiği talimatları bundan öğrendi. Fuad Paşa 3000 ailelik yeni kafilenin hareket ettiği haberinin Babiali üzerinde çok kötü bir etki yaratmayacağını itiraf etti, aynı zamanda bu göçe kararlılıkla karşı çıkmamıza izin vermeyen sebeplerin haklılığını da kabul etti. Bana Kars, Ardahan ve Bayazıt'ın yerel makamlarına, buralarda göçmen kabilelerinin kabulü için hemen üç sadaret mektubu hazırlanmasını emredeceği

sözünü verdi. Göçmenler için ayrılacak toprakların sınırlarımızdan büyük mesafede uzak olacağı vaadinde de bulundu.

Fuad Paşa'nın fikrine göre de Dağlı kabilelerden buraya vekiller gönderilmesi bu meselede köklü bir fayda sağlayabilir. Türk hükümetinin gelecek vekilleri ve yurttaşlarını Türkiye'ye göçten vazgeçmemeleri için ikna edecek kanıtlara da sahip olduğunu söyledi.

Söz verilen üç sadaret mektubu bugün bana ulaştırıldı; onları (bu sırada Türkiye'de bulunan) General Loris-Melikov'a ilettim.¹

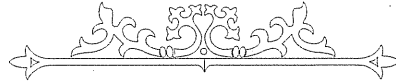
AVPR (Arhiv vneşney politiki Rossii (Rusya Dış Politika Arşivi)), Moskova.

Ana arşiv, I-9, 1857 g., op. 8, d. 30, l. 32-36.

Kaynak: Tragiçeskiye posledstviya Kavkazskoy voyny dlya adıgov, vtoraya polovina XIX-naçalo XX veka (Kafkas Savaşı'nın Adıgeler İçin Trajik Sonuçları; 19. Yüzyıl İkinci Yansı - 20. Yüzyıl Başı), Red. Raid Tuganov, Nalçik 2000, s. 21-23.

Çev.: Murat Papşu

¹ M.T. Loris-Melikov, general, Terek Oblastı birlikleri komutanı. Terek Oblastı'ndaki Dağlıların göçü sorununun çözümünü hızlandırmak ve Türk hükümeti tarafından çıkabilecek engelleri önlemek için 1860 yılında İstanbul'a görevli gönderildi.

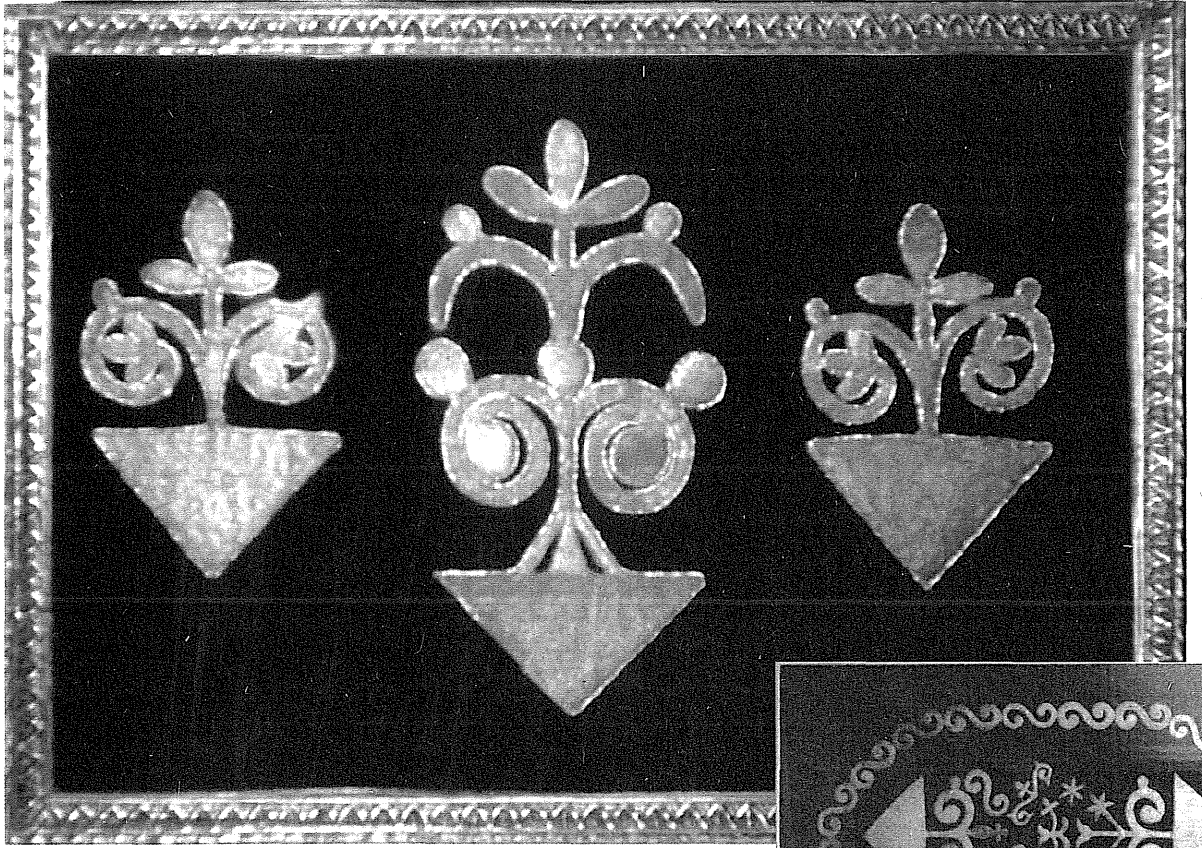
Mısır'daki Adıge kolonisinin Eylül 1933'de Kafkasya Dağlıları dergisinin kapığında yayınlanan resmi.(Dr. Ömer Aytek Kurmel arşivi)

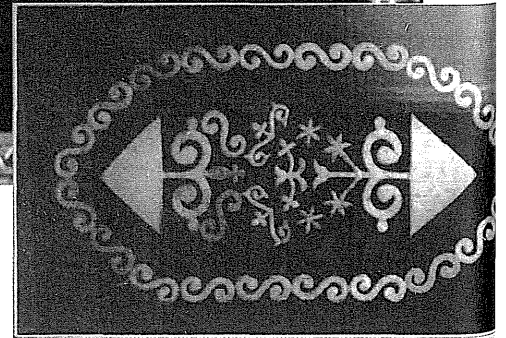
El Sanatlarımız

Adıge El İşleri

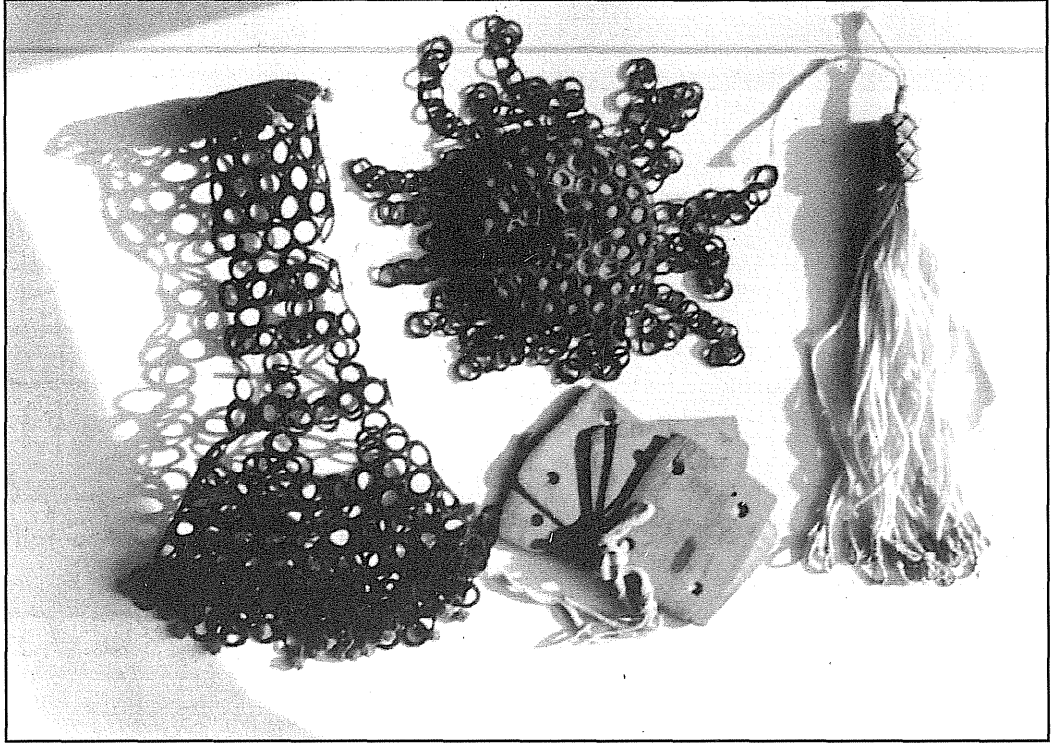
“El Sanatları” bölümümüzün dördüncü dersinde, Adıgelerin el işi tekniğiyle yapılan birkaç el sanatı fotoğrafı ile birlikte, bunların isimleri ve kısa bilgiler vereceğiz. Bilgileri derleyerek bize ulaştıran Gul Sadiye ve Gul Nursel Özdemir’e teşekkür ediyoruz.

Dışeyida: Altın ve gümüş simli iple işlenen Adıge el işi. Eskiden Adıge bayanları bu el işini hesap sayısı ile işleyerek değişik şekillerde motiflere uyguluyorlardı. Ve bu motifleri elbiselerinin kol, yaka, ön ve eteklerine dikiyorlardı.

Hanımlar
"wağa"yı,
küçük kare
tahta parçalar
ve tahtaların
dört köşesinde
iplerin
geçirildiği
deliklerin
olduğu küçük
tezgahla
yaparlar. Bu el işini,
erkek
başlıklarında
ve yaptıkları
dışeyda
motiflerin
kenarlarında
kullanırlar. Erkek
başlıklarında
kullanılana
denlek
(püskül)
wağası veya
wağa yaye,
kenarlarına
dikilene ise
wağa baje
deniyor.

Vağa: Değişik ip sayılarıyla dokunan el işi.

Merhabalar,
Nart Dergisi çalışanları ve okuyucuları, uzun bir
aradan sonra tekrar sizlerle birlikte olmaktan çok
mutluyum.

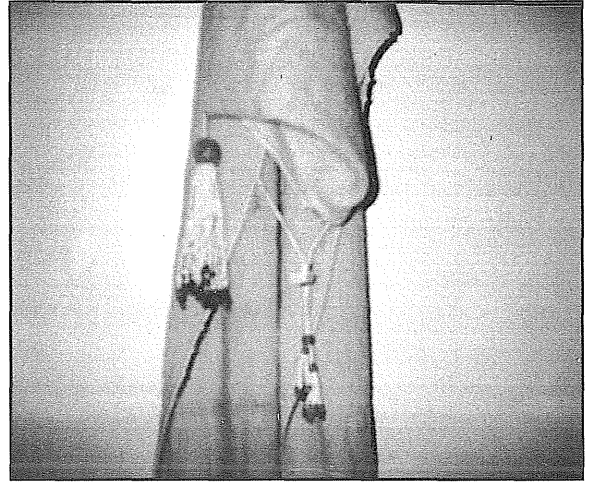
Ben de sizlerle, henüz yeterli düzeye ulaşmadığım
araştırmamla ilgili yazımı paylaşmak istedim: Adige El
İşleri (Adige El Sanatları demek daha doğru olur
herhalde).

Gerçekten bir sanat eseri olan el işlerimiz ne yazık
ki günümüzde unutulmaya mahkum olmuştur. Ekte
gönderdiğim yazı ve fotoğraflardan oluşan araştırmamı
Şubat 2006'da Sivas Kafkas Derneği'nde bayan
arkadaşlarla da paylaştım. Bu el işlerinden, sadece
Wağa örmeyi öğrenmiş bulunmaktayım.

Bu araştırmamı canım anneme ve sürgünde
kaybettiğimiz tüm annelere adıyorum. Evinde Adige el
işlerinden örnekler bulunan okuyucularımızın da sizin
aracılığınızla bana ulaşmalarını rica ediyor, fotoğrafları
oluşturmamda yardımcı olan arkadaşlara teşekkür
ediyorum.

Ne yazık ki, artık günümüzde bu el sanatlarını bilen
ve yapan çok az kişi kalmıştır. Diğer halkların el
sanatlarının korunduğu ve değerlendirildiği günümüzde
Adige el sanatlarının da korunması ve değerlendirilmesi
dileğiyle. En derin saygılarımla...

Yıldızeli Demiröz Köyünden
Gül Nursel ÖZDEMİR

Başlık: Çerkes erkeklerinin kışın soğuktan korunmak
için kullandıkları kapüşonlu atkı.

Çerkes bayanları yünü eğirdikten sonra, şengate ve
pseug ile dokuyup başlık yaparlarmış.

Denlek: Erkek başlıklarına dikilen püskül.
İple örülüp (wağa) tepe kısmı sim ile değişik şekilde
örülüp süslenirmiş. Öndeki püsküle "ups", arka tepe
kısımında olana "şug" derlermiş.

Düzeltilme: Dergimizin 55. sayısındaki "El Sanatlarımız" bölümündeki, "Genel olarak Adigeler ata sağdan biner, sağdan inerler. Binicinin soldan inmesi kötü bir haber geldiğini düşündürür" şeklindeki bilgi yanlıştır. Doğrusu "Genel olarak Adigeler ata soldan biner, soldan inerler. Binicinin sağdan inmesi kötü bir haber geldiğini gösterir" şeklinde olacaktır. "...manda derisinden çıntuhempe adı verilen.." sözcüğü de, "...manda derisinden şopsthampa adı verilen..." şeklinde olacaktır. Düzeltmeler konusunda uyarın Sayın Cankat Devrim'e teşekkür ederiz.

CENNET DİLİ

I

*Seçilmiş bir halk olur da,
Tanrı tarafından
Atanmaz mı cennete
o halkın dili*

*Onun için; Yahudiler
İbranice dedi
Salt Kenan'da değil, tüm öbür
dünyaya da.*

*Sonra Roma egemen oldu
tüm Akdeniz'e
Kuşku yok büyük bir uygarlık,
karada ve denizde
Konforla dünyayı almışlardı
avuç içlerine
Latince dediler, yeryüzünde
yarattıkları cennet diline.*

*Güneşin doğduğu ufuk çizgisinde,
sıcak diyarlarda
Hilal ile yıldızın sırası geldi,
altın pırıltılı saraylar
Muhteşem bir uygarlık,
çöllerden yükseldi*

*Onlar da sırayı bozmadılar,
parayla değil ya
Arapça dediler,
öteki ülkenin egemen diline.*

II

*İnsan kendi kendine hem dost
hem düşmandır
Bahçesinin duvarında yükselttiği
kendi yüreğindedir
Sofrada sunduğu gönül
Öğretmenin konuşarak tükettiği
Kendi iç zenginliğidir.*

*Eğer bir dünya varsa
çevresinde kişinin
O da salt kendi algıladığıdır.*

*Fakat dostum öyle mi? Tek
algılanan kendin mi?
Şu koskoca evrende bir küçük
Et kümesinden başka
Ne kalıyor ki insandan geriye?
Bir de yaratımı başarılan
ürünler.*

III

Eğer salt dünya varsa sorun yok
Öbür tarafta bir yer daha var
Ve dilinin adı yoksa
Vay haline vayyy
Cennette yoksa, yoksa uzak
diyarların
Seçkin ari ırkının dili mi yaşar?
Yitik bir Semit dilin yeni
kurgulanmış
Buharlı ve afyonlu
söyleniş biçimi mi?

Yoksa, yoksa cennette
Börtü böceklerle beslenen
bir Aborjin'in
Gece gördüğü yoksul rüyası mı?

IV

Yoksa, yoksa cennette
Çin'in, Hint'in, Afrika'nın
hangi dili?
Mandingo mu, Mandarin mi
Türk'ün mü, Tuareg'in mi dili?

Yoksa, yoksa cennette
Her dilin iç aynasından yansıyan

Yoksa, yoksa cennette

Her dile özgü saz edilip kurulan
Bir kutsal sofraya, bir ayin odası.

Her neyse

Bireye özel bir dünya varsa
Dile özel bir cennette kurulur.

Evet evet evet

Yaşamak sihirli bir söz ise
Örgülü simsiyah saçlı
Üç yaşındaki bir kız çocuğunun
Pütürlü diline de yakışır.

Evet evet evet

En küçüğünden, en büyüğüne
Dil ve uygarlık sırasına girse de
insanlık

Sonuçta kendi yaratısıdır
bu dünya

Ve de kendi yaratacaktır cenneti

Ora'nın dili de herhalde
Başkalarının dili olmayacaktır.

V

Soruyorlar sana ey vefalı çocuk:
"Cennet'in dili ne olacaktır" diye
Onlara tek bir yanıt ver, ıscacık:

Ana dili, ana dili...

SEMİH SEYYİD

Cesur, inatçı, melankolik bir sanat tutkunu;

(1886-1927)

Hüseyin Avni LİFİJ

O, Türkiye tarihinin önemli bir dönemine tanıklık etmiş, önce Abdülhamit'in, sonra Atatürk'ün hayranlığını kazanmış, buna rağmen "ressam, emir komuta altında yaşayamaz, kıymetli bir kafeste yaşayan papağan değildir" görüşünden ve sanatından ödün vermemiş, Çerkeslerin Lifij ailesine mensup ünlü bir ressamdı.

Hüseyin Avni Lifij, Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Kafkasya'nın Kuban bölgesinden Anadolu'ya gelmiş ve Samsun'a yerleşmiş Çerkes bir ailenin çocuğuydu.

1886 yılında Samsun'un Ladik ilçesine bağlı Karaaptalsultan Köyü'nde doğdu. Henüz yirmi günlükken ailesi İstanbul'a göç etti. Babası emekli başmemur Abdullah Efendi idi.

Lifij, ilköğrenimini Fatih'de mahalle mektebinde, orta öğrenimini Şehzadebaşı 'Numune-i Terakki' mektebinde yaptı. Sanata yeteneğinin biçimlenmeye başladığı bu yıllarda, 1898-1900 arasında hasta olduğu için okula gidemedi. 1901 yılında henüz 15 yaşında iken, Demiryolları Müdürlüğü'nde işe girdi.

Fransızcaya olan özel ilgisi nedeniyle bir yandan özel Fransızca dersleri alırken, öte yandan anatomi öğrenmek için Mülkiye Tıbbiyesi'ne, boya tekniği öğrenmek için de Eczacı Mektebi'nin Fizik ve Kimya derslerine dinleyici olarak katıldı. O yıllarda Ayasofya'da mimari çizimler yapan Henry Prost ile

tanıştı. 1906 yılında İskender Ferit ve Henri Prost, resimlerini Müze Müdürü Osman Hamdi Bey'e götürmesini önerdiler. Lifij de bu öneriye dayanarak aslında kendi doğal yeteneği ile yaptığı, halen İstanbul Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonunda yer alan ünlü "Kadehli-Pipolu Otoportre"sini, yaşı ufak olduğu için tarihini 1908 olarak değiştirerek Osman Hamdi Bey'e sundu. Resmi beğenen Osman Hamdi, Lifij'i Avrupa'ya öğrenci göndermek isteyen Şehzade Abdülmecid'e tavsiye edince, Hüseyin Avni'ye Avrupa'nın kapıları açılmış oldu. Ancak Avrupa'ya gitmek için, Sanayi-i Nefise'de kısa da olsa okumak gerekiyordu. Bir yıl kadar Sanayi-i Nefise'de süren bir eğitimden sonra Abdülmecid Efendi kendisini Paris'e resim tahsili yapması için gönderdi. Böylece Abdülmecid ile Lifij arasında, uzun yıllar sürecektir bir dostluk da başlamış oldu. İkinci Meşrutiyet yıllarında saray çevresinden olup, sanatçı kimliğiyle sivrilen ve bizzat resimleriyle tanıdığımız Şehzade Abdülmecid Efendi'nin desteği, 14 Kuşak sanatçıları için bir şans

olmuştur. Şehzade Abdülmecit Efendi resim sanatıyla yakından ilgileniyordu ve 1909 yılında kurulan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin fahri başkanı olmuştu. Avni Lifij, tıpkı Namık İsmail gibi, Abdülmecid Efendi'nin sık sık görüşlerine başvurduğu bir ressam olmuştu ve Abdülmecid'in kendi sanatını derinden etkilemişti.

Cormon'un Atölyesi:

Elde bulunan yazılı bir belgeye göre Lifij, 11 Ocak 1909 tarihinde Fransa'ya hareket etti. 26 Şubat 1909'da ise bir dönemlerin sanat gündemini belirleyen Paris'teki ünlü okul L'Ecole Nationale Speciale des Beaux-Arts'dan kursları izleme belgesi aldı. Lifij daha sonra, akademik anlayışta resimler yapan Fernand Cormon'un atölyesinde öğrenim gördü ve burada resim çalışmalarına başladı.

Hüseyin Avni Lifij'in Paris'e gitmeden önce izlenimciliğe yaklaşan üslubu, hocası Cormon'dan ve Avrupa'daki çağdaş akımlardan etkilendi. Paris'de bulunduğu yıllarda daha çok simgeci resamlara ilgi duydu. Ancak Lifij, Cormon'un atölyesindeki katı, kuralcı tutumu benimseyemedi, simgeci Fransız ressam Puvis de Chavannes'ı kendine model aldı. 1909-1912 yılları arası Ressam Guillomet ve Ressam Andre Lecomte Du Noüy ile dostluk kurarak onların atölyelerine devam etti. Resimlerindeki içe dönük, lirik anlatım, onu 1914 kuşağının diğer ressamlarından ayıran simgeci üslubunun yansıması oldu. Resimlerinde parlak bir ışık yerine gizemli bir akşamüstü ışığını yeğleyerek şüresel bir atmosfer yaratan Lifij, özellikle yağlıboya tablolarında kullandığı kırmızı, turuncu ve sarı tonlarla anlatımını daha da güçlendirdi.

Lifij, Paris'teki eğitiminden sonra 1912 yılında Türkiye'ye döndüğünde bir süre İstanbul Sultanisi (İstanbul Erkek Lisesi)'nde resim öğretmenliği, 1915 yılında ise Kandilli İnas Sultanisi (Kandilli Kız Lisesi)'nde

Fransızca öğretmenliği yaptı. Sanayi-i Nefise Mektebi'ndeki eğitimi yeterli bulmayan bir grup sanatçının oluşturduğu Serbest Resim Atölyesi'nde Ruhi (Arel), Ali Sami (Boyar), İbrahim (Çallı) ve Hikmet (Onat) beylerle birlikte resim kurslarını yönetti.

1914-1918 arasında dönemin hükümetince Şişli'de kurulan bir atölyede Nazmi Ziya, Namık İsmail, Hikmet Onar ve İbrahim Çallı ile birlikte bir süre çalıştı, savaş ve kahramanlık konulu resimler yaptı. Sanat ortamına ilk kez 1916 yılında Galatasaray Lisesi'nde açılan sergiye resim vererek katıldı. 1. Galatasaraylılar Yurdu Resim Sergisi'nde "Belediye Faaliyetleri-Kalkınma" adlı Türk resim sanatı tarihinde belki de en geniş boyutlarda (172x505 cm.) olan yapıtı sergilendi. Aynı yıl Hilal Gazetesi'nde sergi ile ilgili bir yazısı yayınlandı. 1917 yılında aynı yerde açılan "Savaş Resimleri ve Diğerleri" sergisine, çoğunluğu İstanbul'un çeşitli görünümünden oluşan 20 eseri ile katıldı. Sanatçı ilk kişisel sergisini 1918 Şubat-Mart aylarında Orient Litteraire'in yönetim bölümünde açtı.

11 Temmuz 1919'da Harika Sazı ile nikahlandı. Fakat salgın bir hastalık yüzünden ancak 25 Mart 1922'de evlenebildi. 1919 yılındaki 3. Galatasaray Resim Sergisi'ne bir resim, 1922'deki 4. Galatasaraylılar Sergisi'ne üç resim ile katıldı. 1921 yılında devlet tarafından satın alınan beş resmi Elvah-i Naksiye (Resim Tabloları) Koleksiyonu'na katıldı. 1922'de Mustafa Kemal'in davetlisi olarak dört ay süreyle Erkan-i Harbiye Umumiye'de (Genel Kurmay) kaldı. Bu süre zarfında "Mareşal Fevzi Çakmak" portresini gerçekleştirdi. Ankara dönüşü "Karagün"

Lifij renkleri ustaca kullanarak ışığın gizemli etkisiyle şişirsel bir atmosfer yaratmıştır. Işığı renklere ayırtmasıyla izlenimci, özellikle büyük figürlü kompozisyonlarındaki kurgu ve desenleriyle akademik konuları ele alış biçimiyle de simgeci bir tutum içinde olmuştur. Ancak bütün bu özelliklerin birleşimi niteliğindeki resmi sonuçta daha çok simgecilere yaklaşıyor. Lifij yağlıboya çalışmalarının yanı sıra çok sayıda figür, yapı ve doğa desenleri de çizmiştir.

Soğuk havalarda paltosuz gezer, sık sık hasta olurdu.

Henüz 41 yaşında iken aramızdan ayrıldı. Açık havada yaptığı çok sayıda poşad çalışmaları ve karakalem eskizlerinde olduğu gibi, diğer çalışmalarında da izlenimcilikten, dışavurumculuğa, romantizmden sembolizme kadar çok değişik akımların izleri görülür.

ve "Akgün" yapıtlarının hazırlık çalışmalarına başladı. Sanatçı bu yapıtları 1923'te tamamladı.

Ölümü:

Lifij, yine 1923'te Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi Tezyini Sanatlar (Dekoratif Sanatlar) Bölümü'nde hocalığa başladı. Süsleme sanatları bölümünün kurulması için çok çaba gösterdi. Bölüm kurulunca, buraya hoca olarak atandı. 1926'da bir ay Paris'te

kaldı ve dekoratif sanatlar öğretimi ile ilgili incelemeler yaptı. İstanbul'a döndükten sonra aynı kurumda süsleme dersleri verdi.

Hüseyin Avni Lifij, bölümün ilk mezunlarını göremeden, 2 Haziran 1927 yılında, henüz 41 yaşında hayata veda etti. İkamet ettiği Laleli'de Harikzedegan Apartmanı'ndaki dairesinde, kalbinde meydana gelen ani bir rahatsızlıktan dolayı, sanat hayatının en verimli dönemindeyken kaybettiğimiz sanatçı, Eyüp Sultan'a gömüldü. Ancak, sanatçının gerçek mezarının kayıp olduğu, "makam mezarı"nın bugün Piyer Loti Kahvesi'nin yakınında olduğu söylenmektedir.

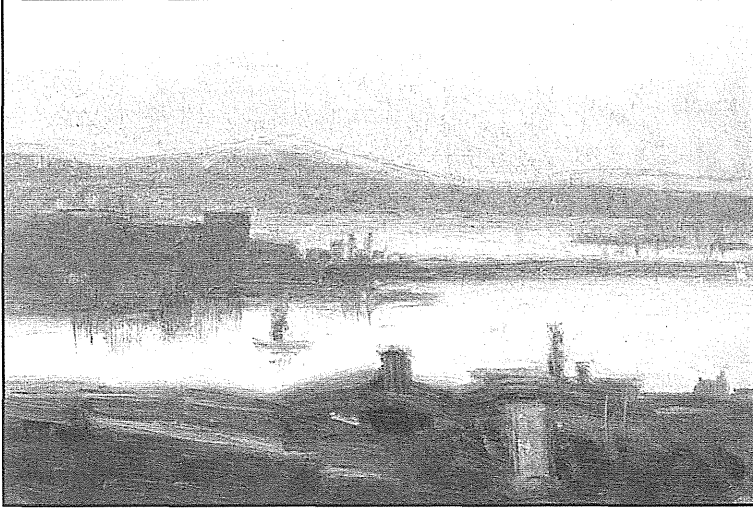
Lifij, resim sanatında olduğu gibi, bu sanatın dışında da çok yönlü idi. Sanatçının, aynı zamanda, genelde iyi bir gözlemci, usta bir fotoğrafçı, güçlü bir yazar, çok ileri görüşlü bir düşünür, ve tam anlamı ile bir aydın olduğunu gösteren yeterince belge elimizde bulunmaktadır.

Sanatçının ölümünden sonra ilk sergisi 1931'de, sanatçının bir ara genel yazmanlığını yaptığı Sanayi-i Nefise Birliği salonunda (İstanbul Alay Köşkü'nde) geniş bir retrospektif sergi şeklinde düzenlendi. Eserleri halen, müzeler ve çeşitli kurum ve özel koleksiyonlarda yer alır. 1968 yılında, yine akademi salonlarında, bütün dönemlerini kapsayan geniş bir sergisi yapıldı.

Bazı yapıtları: Biat Töreni, Kadir Gecesi Alayı, Huzur Dersleri, Yeşilköy'den Peyzaj, Çeşme Başı (duvar resmi), Belediye Faaliyetleri-Kalkınma İstanbul Resim Heykel Müzesi: Kadehli Pipolu Otoportre, Pürolu Otoportre, Alegori-Savaş,

İçinde yer aldığı Çallı kuşağı olarak bilinen grubun sanat anlayışını paylaşmaz. Düşünsel içerik, şiirsel allegori, onun resimlerini, daha çok Fransız sembolistlerinin ya da romantiklerinin sanat anlayışına yaklaştırır. Gölgesi ufka düşen ağalar, servilikler, kızılımsı bir güneşin aydınlatığı gizemli manzaralar, içli bir melankolinin ördüğü ıssız yollar, iç dünyanın dışa vurulduğu karmaşık ilişkiler, Lifij'in resimlerine içli bir şiirsellik katar.

Daha çok akşam ışıkları içinde resimlediği manzaraları, izlenimci (empresyonist) bir yaklaşımı anımsatsa da, bunlardaki doğa, izlenimcilerin bilimsel renk çözümlemeleriyle baktıkları doğadan farklı, ışığın bir anlık değişimiyle yakalanan bir zaman kesitidir. Açık havada gerçekleştirilmiş "poşad" çalışmalarında ise sanatçının (yanda, bir çalışma sırasında...), daha serbest bir anlayışa sahip olduğuna tanık olmaktadır.

Kadıköy'de Belediye Çalışmaları-Kalkınma, Ağaç Altında Cami Avlusu, Mezarlık

Ankara Milli Kütüphane: Akgün

Ankara Resim Heykel Müzesi: Karagün, Türbe Kapısı, Acı-1917

İzmir Resim Heykel Müzesi: İstanbul'da Sabah, Evler;

Türkiye İş Bankası Koleksiyonu: Ev Önünde Oturanlar

Çok sayıdaki karakalem deseninden bir bölümü 1984'te Poşadlar adıyla yayımlanmıştır. Sanatçının ayrıca özel koleksiyonlarda yer alan çok sayıda eseri bulunmaktadır.

Kişiliği:

Lifij'in o kendine özgü pozlarla çektiği fotoğraflarda da hissedildiği gibi farklı bir duygu dünyası vardı. Ölümünden altı yıl sonra onu yakından tanıyan aynı kuşaktan ressam arkadaşı Sami Yetik'in kaleme aldığı bir makalede onun kişiliğine ilişkin önemli bilgiler bulunmaktadır. Yetik'in aktardığına göre haksızlıklar karşısında son derece sinirli bir davranış gösteren Lifij, mutlu olduğu günlerde ise Yetik'in kitaplarını karıştırır, yaptığı tabloları eleştirir; dertli olduğu dönemlerde bir köşeye çekilerek pencereden uzakları seyredirdi. Yine Yetik'e göre, Lifij melankoli içinde bir ressamdı. Sürekli dalgındı ve düşünürdü; cesaretli bir yaratılışı vardı. Bir keresinde Yetik, bu yakın arkadaşıyla birlikte, her dakika bir olayın yaşandığı mütareke (ateşkes) yıllarındaki İstanbul sokaklarında bir gece korkusuzca,

Fatih'ten Yüksekaldırım'a kadar dertleşerek yürümüştü. Lifij, Fransızca'yı Paris aksanı ile kusursuz konuşurdu ve Fransız kültürüne tümüyle hakimdi; ancak, buna karşın İstanbul'u haksız bir şekilde işgal eden askerler içinde en çok Fransız askerlerine tepki gösterirdi. O kadar cesurdu ki, inat için Langa'nın hareketli Rum bataklarına, Samatya'nın komitecilerle dolu meyhanelerine girip oturmaktan çekinmezdi. Lifij, şehzade parasıyla Paris'e gitmesine karşın, asla bir şehzade zevkine esir olmamıştı. Ona göre sanat emir komuta altında yaşayamazdı; ressam kıymetli kafeslerde yaşayan bir papağan gibi görülemezdi. Sanatçı özgür olmalı, istediği gibi çalışmalı, gezmeliydi. Soğuk havalarda paltosuz gezmeyi alışkanlık haline getirmişti. Bu alışkanlık onun zayıf bedeninin hastalanmasına ve belki de ölümüne neden olmuştu. Lifij, bulunduğu ortama göre davranmasını çok iyi ayarlayabilen, dostluklara dostlukla karşılık veren, ciddi, gururlu bir sanatçıydı.

Sanatı:

Lifij'in bu karakterini ve dönemin ortamının o sıkıntılı havasını, onun oto portrelerinde, savaş konulu kompozisyonlarında kolaylıkla görebiliriz.

Kısa ömrüne birçok eser sığdırmayanın yanısıra yağlıboya eskizleri ile çağdaşları arasında fark yaratan sanatçı, aynı zamanda Türkiye'de uygulamalı güzel sanatlar eğitiminin kabul edilmesi ve yaygınlaşması için ilk harekete geçen; bu konuda çeşitli araştırmalar ve yazılar yazan ilk sanatçılardan biri olarak da saygın bir yere sahipti. Sanatçının henüz yeni başladığı resim

hocalığının çok kısa sürmesi de ayrı bir talihsizlik olmuştur. Bu benzersiz nitelikteki ekolün sahibi sanatçı, kendi sanat anlayışını aktarabileceği genç öğrencileriyle yalnızca dört yıl birlikte olabildi.

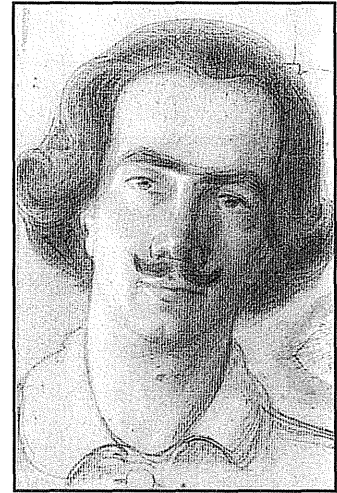
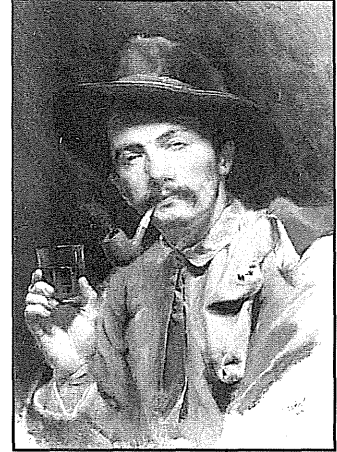
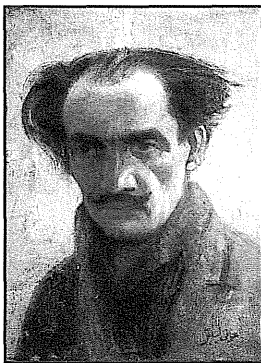
Avni Lifij'in yapıtlarındaki temanın odak noktasında ağırlıklı olarak insan yer almaktadır. Deniz manzarası, ölü doğa (natülmort) gibi temaları içeren yapıtları son derece azdır. Sanatçının yapıtları içinde özellikle oto portreleri, portreleri ve figürlü kompozisyonları ayrı bir öneme sahiptir. Sanatçının figürlü kompozisyonları içinde alegorik, mitolojik ve fantastik çalışmalar da dikkat çekmektedir. Açık havada gerçekleştirilmiş küçük boyutlu yağlıboya taslak anlamına gelen ve renk lekelerinden oluşan "poşad" çalışmalarında sanatçının, daha serbest bir anlayışa sahip olduğuna tanık olmaktadır.

Sanatçının derin bir duygu, düşünce, hayal gücüyle oluşturduğu yapıtlarda temayı oluşturan öğelerin sağlam bir desen ve kompozisyon anlayışıyla tuvale aktarıldığı görülmektedir. Lifij, doğru resmetmeyi ilke edinmiş bir sanatçıdır. Lifij'in karakalem, fûzen, iki ya da üç renk kalemle gerçekleştirilmiş çalışmaları da oldukça fazladır. Gerek bu karakalem vb. çalışmalarının ve poşad çalışmalarının birçoğunu sanatçının daha sonra gerçekleştireceği büyük boyutlu çalışmaları için bir ön çalışma olmaktan çok, son seklini almış yetkin birer yapıt olarak değerlendirebiliriz. Ayrıca, elimizdeki örneklerden anlaşıldığına göre sanatçı figürlü büyük kompozisyonları için uzun bir hazırlık dönemi geçirmektedir.

Sanatçının çalışmalarında izlenimcilikten (empresyonizm), dışavurumculuğa (ekspresyonizm), romantizmden sembolizme kadar çok değişik akımların izleri görülür. Ayrıca, sanatçının fotoğraf sanatı ile ilgili olduğu ve İstanbul kentinin eşsiz değerlerdeki eski sokaklarını, evlerini, tarihi yapıtlarını görüntülediği sayısız cam negatife sahip olduğu bilinmektedir.

Oldukça fazla sayıda örneğine sahip olduğumuz manzara (peyzaj) çalışmalarında ise sanatçının salt doğa görünümelerini tuvale aktarma çabası içinde olmadığı; aksine, onun kendine özgü duygu dünyasından bizlere bir şeyler sunduğunu görmekteyiz. Lifij'in serbest bir anlayışla ele aldığı poşad dışındaki daha büyük boyutlu çalışmaları arasından bazılarını örnek olarak İRHM koleksiyonundaki "Ağaç Altında Cami Avlusu", Türkiye İş Bankası koleksiyonundaki "Ev Önünde Oturanlar" verilebilir.

Türk sanatçıları içinde dekoratif amaçlı resim yapanlar içinde Lifij ilk sıralarda olmalıdır. Çünkü Avni Lifij'in, gerçekleştirdikleri yanında, salt eskiz aşamasında kalmış birçok tasarımının olduğunu eldeki örneklerden anlamaktayız ■

Sanatçının yapıtları içinde özellikle oto portreleri, portreleri ve figürlü kompozisyonları ayrı bir öneme sahiptir. Sanatçının figürlü kompozisyonları içinde alegorik, mitolojik ve fantastik çalışmalar da dikkat çekmektedir. Lifij'in hiç bir eğitim görmeden doğal yetenekleriyle yaptığı, batılı anlamda resim sanatımızın, ilk oto portre örnekleri arasında yer alan İstanbul Resim Heykel Müzesi(İRHM) koleksiyonundaki "Kadehli-Pipolu Oto portre" çalışmasında, sanatçının akademik anlayışa sezgisel olarak ulaştığı görülmektedir. Daha sonra yurda dönünce gerçekleştirdiği yine İRHM koleksiyonunda yer alan "Purulu Oto portre" çalışmasında ise ilk oto portresine göre değişiklikler görülmektedir.

Çocuklarımız bu yıl da anavatan topraklarında

KARADZIUK İLKAY KARADUMAN
Nalçık'e giden öğrencilerin kılavuz hoca

Kafkas Dernekleri Federasyonu tarafından her yıl Adıgey Cumhuriyeti'nin başkenti Maykop'a ve Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nin başkenti Nalçık'e düzenlenen yaz kampına, bu yılda 40 çocuk katıldı. Büyüklerinden duydukları anavatan topraklarında unutulmaz günler geçiren çocuklarımız, güzel hatıralarla geri döndüler.

Nasıl anlatılır ki... Sabah çocukların ana dilleriyle bağır çağır oyunlar oynadıkları bir şehirde uyanmanın keyfi. Anadilimde yaşlıların kendileriyle, birbiriyle dalga geçip, eğlenebildikleri şehir! Nalçık! Oradaki yaşlıların söyleyiş şekliyle Nalşık! Kaberdey'in başkenti.

Bir zamanlar Nalşık suyu (Nalçık'kips!), atın nallarını çekip alabilecek kadar soğuk olabiliyormuş. Nalşık adı buradan geliyor.

Biz on iki kişi, on altı gün (30/07-16/08) Nalşık'teki Elbruz Sanatoryumu'nda kaldık. Orada ilk bir kaç gün, "Türkiye'den gelen Çerkesler" ismiyle anıldık. Bu birkaç günün sonunda grup ismimizi "bizimkiler" olarak değiştirdiler. Doğrusu biz de bu duruma

çok mutlu olduk.

Elbruz daha çok, çocukların (3 -16 yaş) yaz tatilinde dinlendiği, öğretmenler gözetiminde birçok etkinliklere katılıp, oyunlar oynadıkları, yakınındaki kaplıcaya hemşire gözetiminde -belli zaman aralıklarıyla- gittikleri bir sanatoryum. Elbruz'da çocuklarına refakat eden büyükler de vardı. Bu sayede tanıştım Zoya'yla (55 yaşlarında). Sayesinde bir daha hayran oldum dilime. Bizi her gün sanatoryumdan çıkarken 'xoxux'le uğurladı. "Özledik sizi gurbetteki çocuklarımız" diyerek karşıladı akşamları. Gruptaki çocuklara bakıp iç çekerek:

"A mığo mı di sabiher xeme şınalem şı kodijinu? (Ah bu bizim olan çocuklar yabancı topraklarda yitecek mi?)" Bilmem bu soruya nasıl yanıt verildi?

Resepsiyon görevlisi Zaline, "Bizimkiler'e alıştım. Çook, özleyeceğim, keşke gitmek olmasa işin içinde" diyordu gözleri dolarak. "Dönseniz?!! En azından seneye de gelseniz?"

Yemekhanedeki servis görevlisi Jane de aynı duyguları paylaşıyordu. Her öğünde bıkıp usanmadan çocukların yemeği beğenip beğenmediğini, bir istekleri olup olmadığını sordu. Her kalkışımızda sofradan, kapıya kadar uğurladı. "Bizimkiler" ise "wupso" diyerek hoşnutluklarını belirtmeyi öğrenmişlerdi, Jane ve diğer görevlilere. İçeriye biri girince ayağa kalkmayı da ihmal etmiyorlardı artık.

Ürdün'den gelen kardeşlerimiz de konuğuydu Sanatorya Elbruz'un. Bir-iki gün sonra, arkadaş oldular diasporadaki ve anavatandaki çocuklar. Elbruz'un bahçesinde gündüzleri -gezilerden fırsat buldukça-voleybol, basketbol, futbol.s. oynadılar.

Akşamları üç yaştan 16 yaşa kadar olan çocukların Kabardinka ustalığıyla folklorumuzdan sergiledikleri dansları izlediler "bizimkiler". Dört yaşındaki Darine'nin Kabardinka'nın bir dansçısıymışçasına oynadığı kafeyi izlerken, "derneklerimizdeki folklor çalışmalarıyla bu ustalığı, zarafeti yakalamak mümkün mü?" diye düşünmeden edemedim. "Bizimkiler" de ilerleyen zamanlarda bu düğünlere katılarak arkadaşlıklarını pekiştirdiler. Ürdün'den gelen çocuklar arasında da çok ustaca dans eden çocuklar vardı. Görünen o ki, dünyanın neresinde olursak olalım biz Çerkesler, kültürümüzün en çok folkloruyla ilgiliyiz. Keşke duysak; anadilimize de bu ilginin yansını. Bu çocuklar ana dilleriyle de iletişim kurarlardı o zaman birbirleriyle.

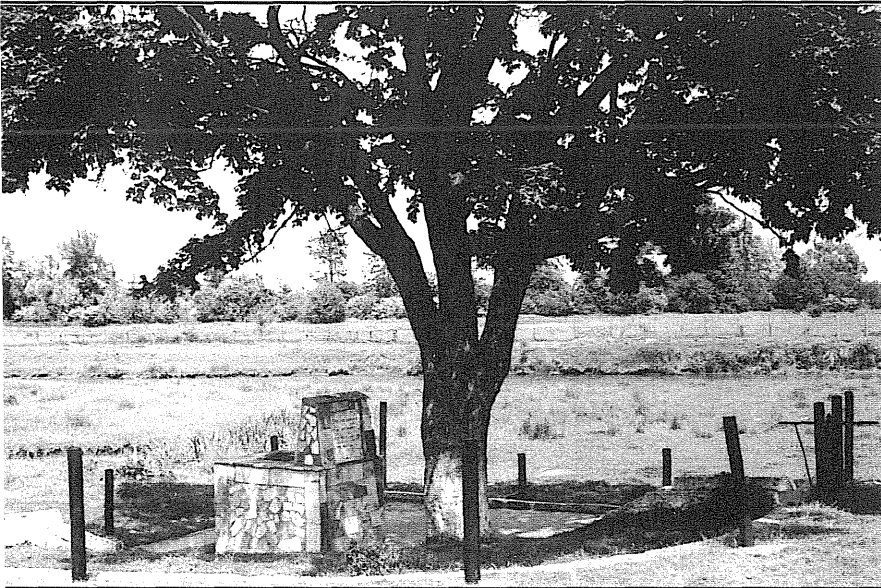
'Çegem Psı kele'deyiz!

Burası sularının, yüzlerce metre yukarıdan şarkılar söyleyerek indiği harikalar diyarı. Çok yükseklerden şarkı söyleyerek inen bu sular, atladıkları akarsuyla birleşip muhteşem bir koro oluşturuyorlar. İnsan ağzı açık, nereye bakacağını şaşırıp, en sonunda hızla fotoğraf makinesine davranıyor. Ama nafi! Bu görüntüler hangi objektife sığabilir ki!

Bırakıp makineyi kamerayı, saatlerce hiç kılmıdamadan izlemek istiyorum manzarayı. Ama emanet çocukları hatırlayıp, kendime geliyorum.

Ayrılırken son bir kez daha arkama bakıp, "ne harikasin nasıl anlatayım ki ben seni" diyorum.

Şelaleleri bir kaç km. geride bırakmış dönerken Çegem Reyonu'na yakın bir piknik alanında Çegem Kültür Derneği Başkanı, yardımcıları ve "Çegem

Psı kele" müzik topluluğu bizi düğünle karşıladı. Başkanın konuşması, düğün, yemek ve müzik grubunun harika mini konseri vardı programda. Bir Çerkesin misafirini nasıl ağırlayabileceğini çok iyi gösteren bu gruptan ayrılırken, bir daha bu insanları görebilecek miyim hüznü vardı.

Sosrukuo

Tanrılardan ateşi alıp insanlığa veren kahraman!

Sosruko'nun insanlığa büyük hediyesini sunuş hali, üç katlı bir restoran olarak inşa edilmiş Nalçık'te. En üst katının dört bir yanından Nalçık'in büyüleyici güzelliğini izledik. Murat, Nartların at koşturdukları alanı gösterdi buradan bize.

Teleferikle ayrılıp Sosruko'dan yapay gölün çevresinde dolaştık.

Mavi Göl

Durgunluğu, dinginliği ve eşsiz rengi!..

Nalçık'e bir buçuk saat mesafede. Çevresindeki ağaçların, bitkilerin göle yansımaları eşsiz bir tablo oluşturuyor. Bu gölü besleyen bilinen bir kaynağın olmadığını söylediler bize. Kendisini hayran izlerken hava güneşliydi, fakat çok kısa bir süre sonra yağmur yağmaya başladı. Gölün durgunluğunu bozan yağmur, toprağın ve ağaçların muhteşem kokularını da kaldırmıştı.

Bir kamelyanın altındaki çok uzun bir masanın etrafına toplanıp izlerken bu manzarayı, yemek yemeyi unuttuk!

Başka sanatoryumlara davet edildik

İlk davet 'Gökkuşağı Sanatoryum'dan geldi.

Bahçesine girdiğimiz anda mızıka eşliğinde Gökkuşağı'nın yöneticileri ve Adige faşe giymiş gençler tarafından karşılandık. Karşılama düğününden sonra tiyatro salonuna geçtik. Tiyatro sahnesini boydan boya kaplayan Adige bayrağının gururuyla, sanatoryumda kalan Adige

çocukların hazırladığı programı izledik. Çocukların performansına, rahatlığına diyecek yoktu.

Baksen'deki bir başka sanatoryumda da aynı ilgi ve incelikte ağırlandık.

Ortak mesajları daima şuydu: 'Anavatanınızdan uzakta olsanız da, siz bizim kardeşlerimizsiniz. Şu anda burada olmanızdan mutluyuz. Ve bir gün anavatanınıza dönmek isterseniz bundan mutluluk duyarız.'

Akşamları kendi sanatoryumumuzda hiç yalnız kalmadık. Gruptaki çocukların geri dönüş yapan akrabaları sık sık ziyaretimize geldiler. Benim wunegoşlerim geldi. Hayatımda ilk kez gördüğüm bu insanların inceliğini, ilgisini unutamam. Tüm grupta sohbet ettiler isteklerini, ihtiyaçlarını sordular.

Akşamki ziyaretçilerimizden biri de Şermet Lude idi. "Şocencuk Ali Tiyatrosu"nın büyük oyuncusu. Kendisi Türkiye'ye birkaç defa gelmiş, rol aldığı oyunları zevkle izlemiştim. En son Kayseri Kafkas Kültür Şenliği'nde görüşmüştük. Nalçık'e geleceğim, dediğimde telefonlarını yazdırmış aramamı söylemişti. Ve aradığım anda da ziyaretimize geldi. Çocuklara çevirmemi istediği bir sürü şey anlattı. Şrek'de birçok tipi seslendirdiğini öğrenen çocuklar sorular sordular. Lude sesini Şrek'deki tiplerin sesine büründürerek çocukları neşelendirdi.

Lude sonraki günlerde Fatime ile birlikte geldi ziyaretimize. Fatime de aynı tiyatro grubundan. Ve o da Şrek'de birçok tip seslendirdi.

NART 50

Fatimeyle bir başka akşam yine görüşme fırsatı bulduk. Dumeniş Avledin, Nazmi Sabancı ile birlikte Elbruz'a geldi. Sabancı Nazmi çocuklara o akşam Kafe Tamaris'te yemek ısmarladı. Ben, Avledin ve Nazmi'nin konuğu olduğum için, o akşam yemeğinde gruba Murat eşlik etti. Avledin, Nazmi, Fatime ve sonradan yemeğe katılan Lude ile Nehuş Çerim sayesinde çok güzel bir akşam geçirdim. Sofranın thamedesi Ürdün'den dönüp Nalçık'e yerleşmiş bir büyüğümüzdü. Adige sofrasının xabzesini bu değerli insanlarla paylaşmak çok güzeldi. Kendilerine kaldığımız sürece ilgilerini eksik etmedikleri için tekrar teşekkür ediyorum.

Ve Kıp Ailesi! Kuzenim Kıp Cahit ve eşi Sema kaldığımız süre içinde hemen her akşam ayaküstü de olsa uğrayıp hal hatır sordular. Tüm grubu iki kez evlerinde misafir ettiler. Gösterdikleri alakayı unutmayacağız.

Biz de ziyaretlerde bulunduk

Kardenguş Zaramuk!

Adige kültür ve edebiyatına yaptığı katkılardan dolayı birçok ödül almış, doksan yaşındaki yazar. Birçok tiyatro eserinde de imzası var. Kardenguş Zaramuk, hala masa başında yazılarına devam ediyordu bizi kabul ettiğinde.

Gruptaki çocukların tek tek sülale isimlerini öğrenerek tanıştı.

Ailelerinin hal hatırlarını sorduktan sonra, "Gurur duyuyorum sizlerle anavatanınızı görmeye geldiğiniz için.

Ve... Çok üzgünüm bilmediğiniz için anadilinizi. Ana babalarınıza iletin selamımı ve tek isteğimi; yok saymasınlar sizi öğretsinler anadilinizi."

Bu değerli yazar ile tanışmamızı sağlayan Tabiş Murat'a minnettarız (kendisi geçen sene Kafkas Federasyonu'nun davetlisi olarak Ankara'ya gelmiş, bizlere bir ay anadilimizde kurs vermişti).

Adige Psale Gazetesi

Adige Psale Gazetesi'nden Neşepice Zamire röportaj için sanatoryuma geldi. Haftanın beş günü Kaberdeyce çıkan gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Hafitsa Muhamed. Muhamed aynı zamanda Kaberdey xase'nin de thamedesi.

Dönüş

Döneceğimiz günün bir öncesi, tüm çocuklarla bir değerlendirme toplantısı yaptım. Benim fark edemediğim (kaldıkları yerle ilgili) bir rahatsızlıkları olmuşsa bunu Elbruz yöneticilerine iletmem gerekirdi; seneye gelen çocukların aynı problemi yaşamaması için. Çocuklardan yalnızca bir tanesi, et yemeklerinin fazlalığından şikayetçiydi. Başka kimse hiçbir hoşnutsuzluk dile getirmede.

Havaalanına hareket için kalktığımız sabah tüm sanatoryumda hüznün vardı. Elbruz'da kalan çocuklarla "bizimkilerin" vedası zordu. Büyüklerin gözleri dolu, adresler

Ziyaretimizde bizi gazetenin misafir salonunda ağırladı. Sorularımızı yanıtladı, sorularını iletti. Kitaplarını imzaladı. Bu ziyaretimizi de, 11 Ağustos'ta gazetede yayınladı.

Dünya Çerkes Birliği Başkanı Kasbolet, diasporadan anavatanı ziyarete gelenler için (Ürdün ve Türkiye) kısa bir konuşma yaptı, dilek ve temennilerini iletti.

Oşhamaxoe

Gururlu, mağrur dağ! Gittiğimizde dünyanın dört bir yanından gelen ziyaretçileri vardı.

Efsaneye göre Nartlar bu dağın zirvesinden doldurdukları şifalı suyu en büyük kadehlerine doldurup törenle içerlermiş. Sosruko'nun canı sıkılıp bu işe, şifalı suyu tüm insanlığa armağan etmek istemiş. Ve kadehi Nartlar'ın elinden alıp, boca etmiş Oşhamaxoe'nin zirvesinden. Böylece Sosruko ateşten sonra suyu da armağan etmiş insanlığa!

Teleferikten en yukarısını görmeye çalışırken, bulutları ve sisi çekip etrafına, saklanıverdi bizden. Teleferiğin ikinci durağıyla ulaşabildiğimiz noktadan bir avuç kar alıp, gökyüzüyle sohbet edip Oşhamaxoe'ye bir daha baktım. O sırada kendisine kaç adet kamera doğrultulmuştu kim bilir!

alındı, telefonlar verildi. Havaalanına kadar bize -benim ismini bilebildiğim- Nazmi Sabancı, Amir ve Alim eşlik etti. Uçağımızın kalkışına kadar alanda yememiz için getirdikleri meyve poşetleriyle bekleyen wunekoşerim Musabi ve Muhamed'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Havaalanında beklerken, Musabi'nin anlattığı anekdotlarla ortalığın hüznü, yerini kahkahalara bıraktı.

Tabiş Murat ve değerli ailesi! Kaldığımız sürece gösterdikleri ilgi ve sevgiyi unutamayız. Sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Çocukların havaalanında ki "hocam biz biletlerimizi yırtsak ve gitmesek" cümlesi Xeku'deki günlerini sanırım özetler.

Uçağımız İstanbul'a indiğinde Duman Anıl'ın, etrafına bakıp yüksek sesle düşünürmüşçesine söylediği "şimdi burası daha yabancı geliyor bana" cümlesi hep aklımda.

Anıl ve Gülce başta olmak üzere, katılan tüm çocuklar çok sevdiler anayurttaki kardeşlerimiz, büyüklerimiz. Hem de başka yerlerden gelen o kadar çocuk içinden seçerek, "Bizimkiler" diyecek kadar. "Bizimkiler": FIPSO!

"Bu 15 günlük organizasyona emeği geçen Dünya Çerkes Birliği'ne, Kafkas Dernekleri Federasyonu'na, İstanbul'dan bizi uğurlayan,

Orhan Özmen'e ve Nuri Bey'e sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum. Fipso!

Taymaz Neris:

Bizim için etkileyici ve unutulmaz bir gezi oldu. Gördüğümüz yerler bizi oldukça büyüledi. Yeşilliği, mimarisi, gelenekleri, dili ve her şeyiyle. Her ne kadar geleneklerimizi burada yaşatmaya çalışsak da, orda olmak başka bir duyguydu.

“ Uçaktan inip de yere adım atana kadar gerçekmiş gibi gelmiyordu. Anavatana gidip orayı görmek hepimizin istediği bir şeydi. Biz 20 şanslı öğrenci gidip görecektik atalarımızın göç ettiği anavatanımızı. Yolculuğumuzun ilk durağı Nalçık idi. Orada kalacağımız süre az olsa da birçok yer gezdik...

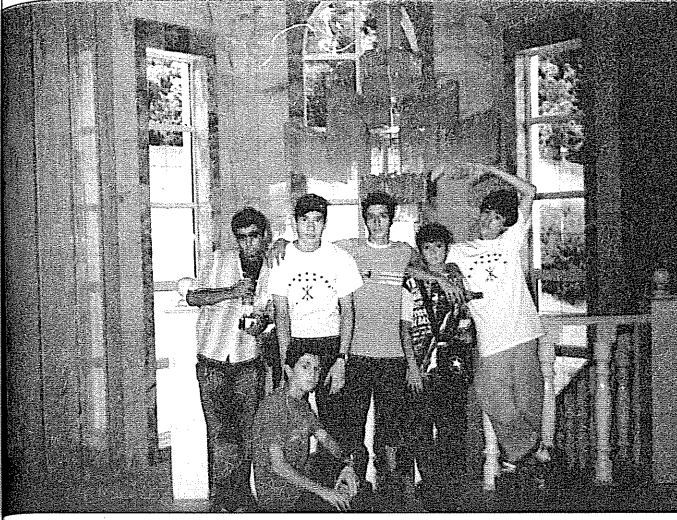
Teleferikle parka inerken manzara izlemiş, lunaparkta doyusya eğlenmiş, yürüye yürüye parkı gezerek etrafı tanımıştık. Oradaki kısa beraberliğin ardından uzun bir otobüs yolculuğu bizi bekliyordu. Nalçık'teki ev sahiplerimizden ayrılırken hem onlara ısınmış olmamızdan, hem de köyde bizi bekleyecekleri bilmediğimizden içimizde buruk bir heyecanla yola çıktık. Leşepsine köyüne vardığımızda çok güzel karşılandık. Köyün gençleri geleneksel kıyafetlerimizle köyün girişinde bizleri karşıladılar. Ev sahiplerimizin güler yüzleri içimizdeki heyecanı bastırıyordu. Köyde hepimizin aileleri bize büyük bir özen ve ilgi gösterdiler. Sabahları erkenden kalkıp ev sahiplerimizin bize özenle hazırladıkları kahvaltılardan sonra okulda buluşuyorduk. Dil ve dans derslerimiz oluyordu. Derslerin ardından ev sahiplerimiz bizi köyde gezdiriyorlar sıkılmamız için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Akşamları da ailelerimiz bizim için evde yemek veriyorlardı. Danslarla, yemeklerle, sohbetlerle gecelerimiz çok güzel geçiyordu. Benim ev sahibim Zereyeta ve diğer

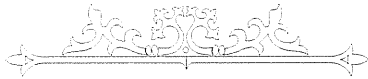
arkadaşlarımla ev sahipleri kardeşlerimiz gibi olmuştu. Onları öyle bir benimsemiştik ki "anne, baba" diyerek sesleniyorduk. Köyde geçirdiğimiz güzel günlerden sonra sıra Maykop şehrine gelmişti. Orada da bizi Türkiye'den anavatana göç etmiş aileler misafir ettiler. Bize her yeri gezdirdiler. Müzeler, parklar, havuzlar, neredeyse bütün şehri 4 günde gezip bitirmiştik. Ve şansımıza gezimizin süresi içinde 1 Ağustos'ta da orada bulunabilecektik. 1 Ağustos anavatana geri dönüşün kutlandığı özel bir gün. Biz de bu özel güne katılacak olmanın verdiği heyecanla gittik. Gerçekten güzel bir festivaldi. Benim için en unutulmaz olanı ise veda vaktinde yaşadığımız hüznün ve Maykop çıkışına kadar uğurlanmamız olmuştu.

Bizim için etkileyici ve unutulmaz bir gezi oldu. Gördüğümüz yerler bizi oldukça büyüledi. Yeşilliği, mimarisi, gelenekleri, dili ve her şeyiyle. Her ne kadar geleneklerimizi burada yaşatmaya çalışsak da, orda olmak başka bir duyguydu. Ailemizden uzak, tek başımıza yaptığımız ilk yolculuktu çoğumuz için. Böylece birçok işimizi kendimiz yaptık ve deneyimler kazandık. Orada kurduğumuz arkadaşlıklar ve tanıdığımız insanlara kalbimizde ayrı bir yer etti. Hepimizin hafızasında Kafkasya'yla ilgili çok özel anılar kazandı.

Nalçık'te bize ev sahipliği yapan Gupse teyzeye, Hüsnü amcaya, oğulları Kanşav'a, Agnesa hanıma kızı Gupse'ye, Leşepsine'de her zaman yanımızda olan, bizlere kendi çocukları kardeşleri gibi ilgi gösteren ailelerimize özellikle Zereyeta, Marina, Murat, Ruslan, Zara ve ablasına, başta Ersin teyze Miraç amca Psinef ve Woseps olmak üzere bizi Maykop'ta ağırlayan herkese, bizi büyük bir sabırla gezdiren Barina, Aziz, Akif ağabey ve üzerimizde emeği olan herkese teşekkürler... ”

Duman İsmet Anıl

Hiçbirimiz buradan gitmek istemiyorduk. Anavatanımızı çok sevmiştik ve hepimiz buraya tekrar gelmek isteyerek İstanbul'a döndük.

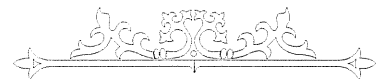
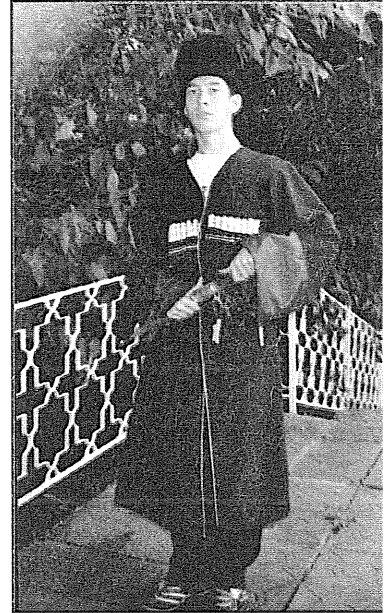
” Anayurt'a bir gezi düzenleneceğini ilk olarak aynı okulda okuduğum arkadaşımdan duydum. Bunu öğrenince içimi bir heyecan duygusu kapladı. Çünkü; "Kafkasya" adını duyduğum günden beri oraya gitmeyi, anavatanı görmeyi gerçekten çok istiyordum. Hemen ailemle konuştum ve onlarda beni göndereceklerini söylediler. Artık geriye sadece gidiş gününü beklemek kalıyordu.

Hareket günü; önce İstanbul'daki Kafkas derneğinde toplandık. Burada yeni arkadaşlar ile tanıştık ve İlkey Karaduman hocamızla tanıştık. Ardından havaalanına doğru yola koyulduk.

Nalçık havaalanına indiğimizde hava kararmıştı. Uçaktan inip de anavatana ayak bastığım zamanki duygularımı ise anlatmam mümkün değil. Havaalanından çıkınca otobüsle, kalacağımız yere gittik. Burası; küçük ancak bakımlı ve temiz bir yerdi. Odalarımıza yerleştik, yorgunduk ama ilk gece uyuya-madık. Ertesi gün ve diğer günler-de bize Nalçık kentini ve ülkenin diğer bölümlerini gezdirdiler. Burası çok hoşumuza gitmişti. Doğası bir hari-kaydı. Her taraf ormanlarla kaplıydı.

Ayrıca; buranın insanları bizi sevdiler, bize hiç yabancı gözü ile bakmadılar, bizlere sıcakkanlı davrandılar. Bu sayede yeni arkadaşlıklar kurduk ve yeni insanlarla tanıştık, böylece günler su gibi akıp geçti ve ayrılma zamanı geldi. Hiçbirimiz buradan gitmek istemiyorduk. Anavatanımızı çok sevmiştik ve hepimiz buraya tekrar gelmek isteyerek İstanbul'a döndük.

Burada, birbirinden güzel on beş gün geçirdim ve bana bu fırsatı tanıyan başta aileme, KAF-FED'e, hocamız İlkey Karaduman'a DÇB'den Amir Makoev'e, Tabış Murat'a ve gezi süresince bizimle ilgilenen Kafkasya'daki ağabeyim Alim'e sonsuz teşekkürler. ”

Şigaluğa Haydar Guşav Kadioğlu

Otobüsümüzün köyün girişine gelmesiyle birlikte, kendimizi mühemmel bir karşılamanın içinde bulduk. Köyün gençlerinden oluşan

*bir ekip, Çerkes kostümleri içinde
düğün yaparak bizi karşıladılar.
O an gerçekten çok mutlu oldum. Her
yerde Çerkesçe konuşan insanlar
bize sevgi dolu gözlerle bakıyorlardı.*

“ 16 Temmuz Pazartesi günü geldiğinde, aylardır içimde birikmiş olan heyecan artık daha da fazlalaşmıştı. Kafkasya'ya gidecektik. Anavatanımıza. Ankara'dan benle birlikte gelen 4 arkadaşım ve Düzce'den gelen diğer 15 arkadaşımızla Atatürk Havalimanında buluştuk. Her ne kadar kaynaşmamız uzun sürse de ilerleyen günlerde arkadaşlığımızı pekiştirdik. Uçağımız 2,5 saatlik bir yolculuğun ardından akşam saatlerinde Nalçık havalimanına indi. Pasaport işlemlerinin uzunluğu nedeniyle hepimiz yorulduysak da, duyduğumuz sevinç yorgunluğumuzu bastırdı.

Nalçık'e yetiştiğimiz akşam ve ertesi günü orada kaldık. Türkiye'den Nalçık'e yerleşmiş büyüklerimiz bize kapılarını açtı. Bize ev sahipliği yapan Gupse teyze ve Hüsnü amcaya burdan da teşekkürlerimi ve saygılarımı yolluyorum.

Nalçık'te geçirdiğimiz iki günde Nalçık'in sembolleri olan Sausuruko'yu, Nalçık parkı gibi yerleri gezdik. 2 günün ardından otobüsümüzle asıl kalacağımız yer olan "Leşepsine" köyüne yola koyulduk. 7 saat süren uzun bir yolculuğun ardından köye ulaştık. Otobüsümüzün köyün girişine gelmesiyle birlikte, kendimizi mükemmel bir karşılamının içinde bulduk. Köyün gençlerinden oluşan bir ekip, çerkes kostümleri içinde düğün yaparak bizi karşıladılar.

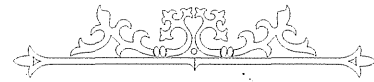
O an gerçekten çok mutlu oldum. Her yerde çerkesçe konuşan insanlar bize sevgi dolu gözlerle bakıyorlardı. Köyün okuluna, bizi evlerinde misafir edecek aileler geldi. Ardından bizi evlere dağıttılar. Ben, gezimize Düzce'den katılan Cantek Ayan arkadaşımızla aynı evde kaldım. Onunla birlikte 14 gün aynı evde kaldık. Kaldığımız ailenin benle yaşlı çocukları Roma ve ondan 3 yaş küçük kardeşi vardı. Ailemiz gerçekten ilgilerini bizden esirgemediler. Roma, köyü gezmemizde ve

Çerkesce dersleri için okula gitmemizde bize yardımcı oldular. Evimizin annesi ise muhteşem çerkes yemekleriyle bizi adeta mest etti.

Köyde geçirdiğimiz 14 gün boyunca, arkadaşlarımızla buluşmak için oradan aldığımız telefon hatlarını kullandık. Evlerde toplanıp epey eğlendik. Ancak, Nalçık'e yetiştiğimiz andan itibaren Maykop ve Leşepsine'de geçirdiğimiz günlerdeki programsızlık bizi biraz üzdü. Ben ve tüm arkadaşlarımız anavatanımızı gezmek ve yeni yerleri olabildiğince görmek istedik. Ancak bahsettiğim programsızlık maalesef buna engel oldu.

Leşepsine'deki günlerin ardından artık dönme vakti gelmişti. Ailelerimizin bizi gözyaşlarıyla uğurlamalarının ardından Maykop'a geçtik Orda da yine Türkiye'den Kafkasya'ya yerleşmiş aileler bize ev sahipliği yaptılar. Düzce'den gelen üç arkadaşımız ve Ankara'dan gelen diğer dört arkadaşımızla birlikte Miraç amcalarda kaldık. Onlar ve diğer arkadaşlarımızın ev sahipleri bize Maykop'u gezdirdiler. Buradaki üç günün ardından son gün Maykop'daki dönüş festivaline katıldık. Gece saat 12'de festivalden ayrılıp otobüsle Nalçık'e döndük

Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bu gezimiz su gibi geçmişti. Akıllarımızda kalan güzel hatıralar ve birazda hüznle İstanbul Havalimanı'na geldik. Şimdi ise aklımdaki tek şey seneye gerçekleştirecek gezide yine olabilmek. ”

Kuraşın Meltem Janset Kurşun:

*Eğer bir sorun çıkmazsa
önümüzdeki yıl da bu geziye
katılmak isterim. Bunu çok büyük
bir içtenlikle söyleyebilirim ki, bir
kez gitmiş olsam da, kendimi
anavatanımda hiç yabancı
hissetmedim.*

“ Ben bu yıl Kafkas Demekleri Federasyonu ile DÇB'nin ortaklaşa düzenlemiş olduğu 'KAFKASYA' gezisine katılan Kabardey Meltem Janset Kurşun. Öncelikle bize anavatanımızı gezme, tanıma imkânı verdiği için Dünya Çerkes Birliği'ne, Kafkas Demekleri Federasyonu'na, Uzunyayla Kafkas ve Kültür Demeği'ne ve orada bizimle ilgilenen İlkay hocamız, Murat ve Alim ağabeylerimize çok teşekkür ediyorum.

İlk gün hepimizde bir heyecan vardı. Sadece bir-iki kişi tanışıyordu. Bütün Kafkasya yolcuları bir köşede otobüsle havalimanına gideceğimiz zamanı bekliyordu. O an geldi herkes ailesiyle vedalaştı ve otobüse bindi. İşte, herkes otobüse binince biz yavaş yavaş kaynaşmaya başladı. Ondan sonra birbirimize de alıştık.

Daha sonra Ürdünlü Çerkes arkadaşlarımız geldi. İlk başta onları büyük bir heyecanla bekledik. İlk geldiklerinde onlarla hemen kaynaşamamıştık. Ama kısa zamanda onlarla da anlaştık. Kızlarla olsun, erkeklerle olsun hep aramız çok iyiydi.

Kafkasya'dan kareler:

Kafkasya yeşillikler içinde bir ülke. Orada teknoloji çok gelişmiş olmamasına rağmen, isterse 'ben de buradayım' diyebilecek bir ülke olduğunu düşünüyorum. Eğer bir sorun çıkmazsa önümüzdeki yıl da bu geziye katılmak isterim. Bunu çok büyük bir içtenlikle söyleyebilirim ki, kendimi anavatanımda (bir kez gitmiş olsam da) hiç yabancı hissetmedim.

Şu ana kadar geçirdiğim en güzel 16 günden

en önemlisi oldu.

Bu geziye gitmemize yardımcı olan herkese bir daha teşekkür eder saygılarımı sunarım. ”

Janberk Kaplan:

Beni daha iyi anlamanız için sizin de gidip görmeniz gerek. O zaman anlarsınız beni. Ve kendinizi bir kartpostalda gibi hissedersiniz.

“ Kafkasya'ya gitmeden önce orda biraz yabancılık çekeceğimi düşünmüştüm fakat hiç de öyle olmadı. Uçaktan indiğim anda, birden kanım buraya ısınmıştı. Birkaç işlemten sonra kalacağımız yere doğru yola çıktık. Orada bizi çok iyi karşıladılar. Sanki kendimi evimde gibi hissettim. Ertesi gün biraz şehir turuna çıktık. Her yer o kadar güzel ve yeşildi ki, adeta ağaçlar “biz her yerdeyiz” diye bağırıyordu. Her gün farklı yerlere gittik, gezdiğimiz yerleri size anlatamam, sayfalar yetmez sanki, her şey bir rüya gibiydi. Bir kaç gün sonra Elbruz dağına çıktık. Öyle inanılmaz bir yer ki, bütün eşsiz Nalçık manzarası ayaklarımın altındaydı. O doyumsuz manzarayı hayretle seyrettim.

Kısacası, bu gezi benim hayatım boyunca geçirdiğim en güzel 16 günümüdü. Beni daha iyi anlamanız için sizin de gidip görmeniz gerek, o zaman anlarsınız beni. Ve kendinizi bir kartpostalda gibi hissedersiniz. ”

Apiş Dışeps:

Bu gezi hayatım boyunca unutmayacağım 18 günlük harika bir tatildir benim için. Anavatanı tekrar gitme, hatta gelecekte oraya yerleşme yolunu açan ilk adım. Dil öğrenmenin gerekliliğini, önemini bir kez daha fark ettiren bir tecrübe.

“ Çocukluğumdan beri bildiğim, sürekli hayal ettiğim anavatanımı görme vakti gelmişti.

Artık hazırlıklar yapılmalıydı. Gidiş tarihi kesinleşmiş, pasaportlar, vizeler hazırlanmıştı. Tek yapılması gereken valizi hazırlamaktı. Eee, kolay değil anavatanda geçecek tam 15 gün. Düğünler, geziler, zexesler...

16 Temmuz günü sabah erkenden İstanbul'a doğru yola çıktık. Havaalanındaki uzun bekleyişin ardından ailelerimizle vedalaşıp uçağa bindik. 2 saatlik yolculuktan sonra tepeden Nalçık'i gördük. O anki heyecanım öncekilerden çok farklıydı. Sadece dakikalar sonra bu topraklara ayak basacaktım. Artık gerçekten anavatanımdaydım. Sonrası ise uçaktan iniş, pasaport kontrolü ve dışarıda bizi bekleyen aileler. Onlar da en az bizim kadar mutlu, heyecanlı ve yorgunlar.

Nalçık'te kaldığımız 2 gün boyunca harika ağırlandık. Sosruko'ya çıktık, şehri dolaştık. Türkiye'den Nalçık'e gidip yerleşmiş olan ev sahiplerimiz, geldiğimiz için duydukları mutluluğu, az kaldığımız için duydukları üzüntüyü dile getirdiler. İleride oraya yerleşmemiz ya da en azından tekrar gelmemiz dileğiyle bizi yolcu ettiler.

Nalçık'ten Leşepsin'e uzanan yolumuzun bittiğini dışardan gelen akordeon sesiyle anladım. Hepimiz ağızımız kulaklarımızda camların önüne doluştuk. Otobüsten indiğimizde herkesin yüzünde de kocaman gülümsemeler vardı. 40 yıldır tanışıyor muyuz gibi selamlaştık. Hemen bir çember oluşturuldu. Ev sahibi arkadaşlarımız ekip kıyafetleriyle bizim için düğün yaptılar.

Otobüsten indiğimizde ev sahiplerimizin bizi karşılayacaklarını biliyordum, fakat bu kadarını beklemiyordum. Küçükten büyüğe herkes orada bizim heyecanımızı paylaşıyordu.

Karşılamanın ardından köyün okulunda bizim için küçük bir tören düzenlendi, bize yemekler sunuldu. Bu sırada da kalacağımız evler ayarlandı. Kaldığımız evde bizi rahat ettirmek için ellerinden geleni yaptılar, güler yüzlerini eksik etmediler, bize ailelerimizi aratmadılar.

Tek sorunum ev sahibi annemizin İngilizce öğretmeni olması nedeniyle İngilizce anlaşıyor olmamızdı. Anadilimi bilmediğim için her zaman

rahatsızlık duymuşumdur. Fakat orada bize bu kadar yakın insanlarla anadilimde anlaşılamamak beni daha da üzdü. Yine de orada kaldığım günler boyunca mümkün olduğunca çok sözcük öğrenmeye çalıştım. Bu tavrım özellikle ev sahiplerimi çok memnun etti.

Köyde gündüzleri okula gidip Adigece ders işledik. Geceleri ise kızların kaldığı evlerde toplandık.

Türkiye'ye dönüşümüzden birkaç gün önce Maykop'a gittik. Bizi köyden yolcu ederken yine düğün yapıldı. Hem biz, hem onlar çok üzgündük. Yine de en neşeli halleriyle bizi uğurlamaya çalıştılar (son anlarda akan gözyaşları hariç).

Maykop'da Türkiye'den gidip oraya yerleşen ailelerde kaldık. Hepsinin en büyük temennisi bizim de oraya yerleşmemiz oldu.

Maykop'da da bizimle çok ilgilendiler Bolca gezdik, eğlendik. Son gün ise "1 Ağustos Geri Dönüş Günü" kutlamalarına katıldık. Leşepsin'deki ev sahiplerimizle bir kez daha görüştük. Ve ne yazık ki aynı ayrılık anını bir kez daha, hem de daha üzücü şekilde yaşadık.

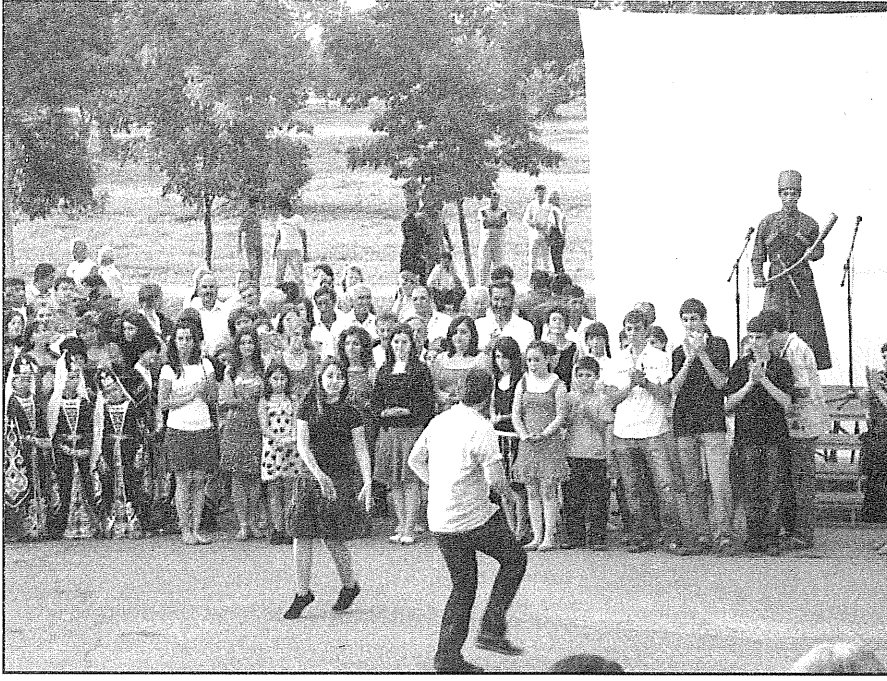
Bu gezi hayatım boyunca unutmayacağım 16 günlük harika bir tatildir benim için. Anavatanı tekrar gitme, hatta gelecekte oraya yerleşme yolunu açan ilk adım. Dil öğrenmenin gerekliliğini, önemini bir kez daha fark ettiren bir tecrübe. Ve en önemlisi Adige olmanın güzelliğini bir kez daha vurgulayan unutulmaz bir anı. ”

Guraşın Gülce Miray Kurşun:

*Kafdağı'nın arkası,
bir masal üykesiydi sanki...*

“ Bizler 30 Temmuz 2007 tarihinde Dünya Çerkes Birliği'nin hazırladığı bir organizasyonla on bir kişilik bir grup olarak anavatanımız olan Kafkasya'yı görmek için yola çıkmak üzere İstanbul Esenler Uzunyayla Kafkas Derneği'nde toplanmıştık. Hepimizin yüzündeki

heyecanlı fakat utangaç ifade velilerinde dikkatini çekiyordu. Çoğumuz İstanbul'dan katılırken aramızda Ankara, Manisa, Ayvalık ve Malatya dan da katılan arkadaşlarımız vardı. Farklı şehirlerden toplansak da hepimizin amacı aynıydı. Hepimiz anavatanımız olan Kafkasya'ya gitmek, kendi yurdumuzu tanımak, ninelerimiz dedelerimizin ayak bastığı yerleri, bizim için savaştığı o toprakları kanş kanş görmek istiyorduk. Dernekten ayrılıp hava alanına gelmiştik. Havaalanında gerekli olan işlemlerin ardından uçağa bindik. Herkes birbirine biraz daha alışmıştı. Uçakta bizim dışımızdaki insanların Adigece konuşması hayli ilginç geliyordu. 2 saat 45 dakikalık bir yolculuğun ardından saat 21.00 sularında Nalçik'e gelmiştik. İlkay abla (kafile başı) burada bizi DÇB sekreteri olan Amir'in karşılayacağını söylemişti. Nalçik havaalanındaki pasaport kontrolünden sonra bizi Amir ile İlkay ablanın arkadaşı olan Murat ve burada yakınları olan arkadaşlarımızın yakınları karşıladılar. Oradaki polislerin bile Adigece konuşması, anlamasak bile insanı mutlu ediyordu. Murat ve Amir bizi kalacağımız Elbruz Sanatoryumu'na götürdüler. Ben herkesin Rusça konuşacağını sanırken sanatoryumda da Adigece konuşuluyordu. Burada resmi dil Adigeceydi, fakat biraz garip

geliyordu, sanki Adigece bir tek bizim evde konuşuluyormuş gibi... Dil bilmediğimiz için buradaki insanlarla anlaşmak biraz zor oldu. İnsanın ana dilini bilmemesi gerçekten çok acıydı. Kaldığımız sanatoryumdaki sıcak ortam oraya alışmama daha çok katkıda bulunmuştu. Sıcak tebessümleri ve bizim için koşuşturmaları onları daha çok sevmemizi sağlıyordu. Özellikle sanatoryumda çalışan Jane

daha ilk günden çoğumuzun sevgisini kazanmıştı. İlk başta yemeklerine ve çok faydalı olduklarına inandıkları bol mineralli asitli gibi sularına alışamamak da, sıcak tebessümleri ve yakın davranışları ile yemek ve su sorununu da unutturdular bize. Nalçik'e gece yettiğimiz için yemek yiyip yatmıştık ilk gece. İlk sabah ise kahvaltımızın ardından bir göle gittik. Buranın doğası çok güzeldi. Gölde katmaran denilen su bisikletine bindik ve epey keyif aldık. Daha sonrada hayvanat bahçesine gittik. Daha çok gezecek yerimiz vardı ve sabırsızlanıyorduk. Bizden 1-2 gün sonra Ürdün'deki Adige kardeşlerimiz geldi. Daha sonra Kabardey'de yaşayan Adigeler. Sanatoryum adeta bir çiçeğin farklı renkleri gibi civil cıvıldı. Herkes birbiriyle konuşmaya çalışıyor, arkadaş oluyordu. Burası bana bu yüzden hiç evimi aratmıyordu. Daha sonraki gün ise Sosuruko'nun tepesine çıkarak Nalçik'e rüya gibi baktık. Sosuruko'dan Nartların at koşturduğu yerler, Lunapark, Nalçik'te bulunan bazı sular ayrı ayrı göz alıyordu. Sosuruko'den indikten sonra oradaki teleferiğe bindik. Her yer yemyeşildi. İlk gün gittiğimiz gölün üstünden teleferikle geçtik. Teleferikler eski olduğu için korkmadık değil. Teleferikten inince lunaparka gittik. Lunapark çok güzeldi. Orada birçok şeye

bindik ve çok eğlendik. Daha sonraki günler sırayla National Museum'a ve birkaç müzeye daha, Şegem şelalesine, Oşhamafe'ye, Nalçık'teki hemen hemen bütün sulara, spor merkezine, havuza, evlendirme dairesine, Adıge Wune'ye, pazara, Mavi Göl'e gittik. Müzedeki Adıge kıyafetleri, eski Adıge çalgıları ve Adıge kültürünün bir parçası olan birçok şey çok güzeldi. Pazar ve 'Adıge Wune'de doğal güzellikler dışında orda en güzel alışveriş yapılacak yerlendendi. Tabi biz dil bilmediğimiz için Murat ve İlkey bize yardımcı oluyordu. Murat bir gün yanıımızdan ayrılmadan çok iyi rehberlik yaptı bize. Oşhamafe oraya gidince görmeden dönülmeyecek yerlerden bence. Oşhamafe'nin üzeri karlarla dolu ve içinden su akıyor. Bu güzel tabiat göz alıyor. Oşhamafe'deki teleferikte çok eğlenceliydi. Sonra Mavi Göl de en çok beğendiğim yerler arasında. Bu arada Adıge gazetesinden ve Türkiye'de olan zaman gazetesinden bizimle röportaj yapmaya geldiler. Adıge gazetesinde çıktık. Biz de Adıge gazetesine gittik. Gazetenin müdürü bize gazeteyi tanıttı. O da dil bilmediğimiz için herkes gibi üzüldü. Oradaki herkesin temel isteği dilimizi öğrenip kültürümüzü yaşatarak hepimizin Kafkasya'da yaşaması oldu. Ben ve çoğu arkadaşım da dilimizi bilmemenin üzüntüsünü yaşadık. Orada akşam olunca meydanlarda toplanıp eğlenmeleri çok hoşumuza gitti. Artık akordeon sesi duyunca içimiz kıpır kıpır oluyordu. Farklı sanatoryumlara gidince kapıda gösterilerle karşılamaları ve değer verildiğini hissetmekte ayrı bir güzellikti. Orada gittiğimiz her yerde ayrı ayrı eğlendik. Kıp Cahit amca, eşi Sema teyze ve kızları bizlerle çok ilgilendiler. Sema teyzede yaptığımız kahvaltının tadı hala damağımda. Kızları Cansu ve Aysu'da bizim her türlü ihtiyacımızla çok ilgilendiler. Bizi bowlinge götürdüler ve çok eğlendik. Nazmi Sabancı'da bizi bir Türk lokantasında ağırladı. Cafe Leyla tadilatla olduğu için gidemedik fakat Leyla yengem ve Beycan dayım

beni evlerinde ağırladılar. Herkes elinden geleni yaptı bizim için. DÇB'nin organize ettiği bu gezi herkesin memnuniyeti ile kültürümüzü öğrenerek ve yeni arkadaşlıklar kurarak, atalarımızın vatanını görerek sevinç içinde hatta sevinç gözyaşlarıyla Kafdağı'nın ardındaki rüya sona erdi. Hepimiz bir kez daha Adıge olmanın gururunu yaşayarak ve dilini öğrenip tekrar gelme isteğiyle geri döndü.

Öncelikle anavatanıma gitme fikrini koyarak gitmeme yardımcı olan sevgili amcam Ahmet Kurşun'a anneme babama teşekkürler. Ayrıca yolculuğumuzun başlamasından dönene kadar hep yanıımızda olan İlkey ablaya, Murat'a, Leyla Yengeme, Beycan dayıma, Kıp Cahit amca eşi ve kızlarına, Sabancı Nazmi amcaya ve ismini hatırlayamadığım bizimle ilgilenen herkese sonsuz teşekkür ederim. ”

Fotoğraflar: Karadziuk İlkey Karaduman, Neris Taymaz, Duman İsmet Anıl, Barina Önder

**SİZDEN
GELENLER**

SÜRGÜN DOĞDUM SÜRGÜN ÖLMEYECEĞİM!!!

Mavinin en deriniydi...
Bakınca bir daha, bir daha baktığım gözler,
Uyanınca beni karşılayan gökyüzü,
Dalgasıyla coştığım, hızıyla yarıştığım Kuban...
Yeşilin en cenneti idi,
Ne yana dönsem yemyeşil,
Bazen gizleyen, bazen açığa çıkaran
Açıklı koyulu bir huzur...
Beyazın en kir tutmayanıydı...
Yüzün aydınlık,
Kalbin aydınlık,
Zihnin aydınlık Kafkasya...
Grinin en dumanlısıydı...
Ne olduğu belli olmayan bir belirsizlik,
Bir rehavet çöktü sanki,
Bir umutsuzluk, binlerce umutsuzluk...
Kırmızının en kızılıydı...
Ateş gibi, kor gibi,
Yaktıkça yakan acıttıkça acıtan,
Acıydı,
Gözyaşıydı,
Ölümdü,
Siyahın en karasıydı...
Karanlıktı,
Yok oluştu,
Bir vedaydı,
Evine, vatanına, yarına söz veremeyen bir
elvedaydı...
Sarıнын en hüznüsüydü...
Tarih sayfalarını dolduran bir sürgün,

Bitmeyen bir hasret,
Tarihin gerçeğe yüzleşmesi idi...
Tarihin gör dediği,
Gerçeğin kabul etmediği bir sürgündü...
Acının en acımasızını,
Savaşın en kanlısını,
Kanın en kırmızısını,
Göz yaşının hiç bitmeyenini gördüm...
Dilimden, dinimden, sevdamdan, vatanımdan
sürüldüm...
Yaşadığım sürece hiç korkmadan söyleyeceğim,
Emanet geldiğim bu topraklarda,
Sürgün doğdum, sürgün ölmeyeceğim!!!

Çiğdem Türk

SENDEN YAS(Ş)LIYIM ANNE

sessizliğin şamatası büyürken
ayı soktular koynuma
güneş geç doğacak anne

kimliksizlik yarışında
seninkiler birinci
atlarınız yenik düştü deveye
araplığa tebdil kafkaslığınız
kınında gözyaşı çerkes kaması

kur'an kursuna gitmiştim
bitlenme pahasına
sevinmiş gönenmiştim
-yasin okurdum ardından-
okumadım da değil
sonra büyüdüm anne

çölefendisi'ne rağmen
üstelik şair "efendin"
sen benim cennetimdesin
inan umduğundan gerçek
biliyorum "hersin çıktı"
dişlerin gıcır gıcır
biberi harcama anne
yaşamın kendi biber

Bilal Kayabay

MART ÇOCUK

Abazacadan Çeviren: ZEKİ GÖRGÜ

Kedi ile ayı

Kedi ile keçi ve (bir) buzağı birlikte yaşamaya karar verirler. Ormana gidip kendilerine bir barınak yaparlar ve de kediye de başkan seçip yaşamaya koyuldular.

Kedi, keçi ve buzağının yakınlarında ormanda birlikte yaşayan ayı, domuz ve (bir) kurt vardı. Onların da başkanları ayı idi.

Ayı kedinin barınağını görünce, - gite, - ev yapıyorduk yiyeceğimiz kalmadı, bu akşam yiyeceğimiz kadar bir şeyler verin, - diye şu komşularımızdan iste, - deyip kurdu gönderdi.

Kurt görevini yapar Kedi kurdu görünce barınağın damına çıkar, bıyıkların kaldırıp tıslayarak; - neden geldin? - sorar.

-Ev yapıyorduk, gayet fakir düştük; Bu akşam için yiyecek bir şeyler ver. Beni ayı gördü, - dedi kurt.

- Allah, Allah, o da iş mi?? Şurada bir kurt eti bütün halde kurutulmuş asılı duruyor. Al onu götür. Bu gecede, yarında size yeter, - dedi kedi.

Bunu duyan kurdun ödü koptu korkudan.

- Siz kurt eti yiyor musunuz? - dedi kurt titreyerek.

- Yemeden! Vallahi yiyoruz. Biz ne bulursak yiyoruz, - dedi kedi.

Kurt o kadar korktu ki nerdeyse kalbi duracaktı. Bir müddet sonra kendine gelip bir ok gibi fırlayarak kendi

yuvalarına doğru koştu. Arkadaşlarına korktuğunu söylemeye utandığından, - hiçbir şey vermediler, - dedi.

- Peki öyleyse sen git, - dedi domuza.

- Olur gideyim, biraz basta malzemesi alıyım da hem basta hem de çorba yaparız,-diyerek domuz gitti.

Kedi, domuzu gelerek görünce fırladı, barınağının damına çıkıverdi; bıyıklarını dikerek domuza baktı.

Domuz yetişince, - neden geldin? - diye domuza sordu kedi.

-Daha yenice ev yaptık, elimizde avucumuz da neyimiz varsa harcadık hiçbir şeyimiz kalmadı.

Yiyeceğimiz b i t t i .

Birazcık basta

malzemesi ver. Ayı senden rica ediyor,
- dedi domuz.

- Vallahi basta için bir şeyimiz yok.
Şurada bir domuz budu, onu al da götür.
Bu gece yeter size, - dedi kedi.
Domuz söyleneni duyunca ödü koptu
korkudan

- Domuz eti yiyor musunuz siz? -dedi.

- Yeminle söylüyorum, ne istediğinizi
anlayamadım.

Kurda kurt eti verdim almadı, sana
domuz eti veriyorum, almıyorsun. Vallahi
ne istiyorsunuz bilmiyorum, - dedi kedi.

- Domuz, kedinin söylediklerini
duyunca donup kaldı. Bir müddet sonra
gerisin geriye dönüp ardına bakarak
koşup geldi. Korktuğunu arkadaşlarına
söylemeye utandığından, - bir şey
vermediler, - dedi.

Ayı çok kızdı, - kafasını koparacağım
pis kedinin, - deyip kendisi gitti.

Ayı büyük bir gürültü patırtı
çıkartarak ormanda ilerliyor. Kedi onu
görünce hemen fırlayıp barınağının
damına çıkıyor, bıyıklarını dikmiş
tıslayarak bekliyor. Ayı yetişince, - itin
doğurduğu kedi, gönderdiklerime neden
bir şey vermiyorsun? - deyip avazı çıktığı
kadar bağıyor.

Neden öyle söylüyorsun Ayı? Allah
şahidim, kurda kurt eti verdim almadı,
domuza domuz eti verdim almadı. Size
vermeyeceğim şeyi Allah bana da
vermesin. Bir gün bir ayı öldürmüştük,
onun yarısı halen duruyor. Alda götür -
bu gecede, yarında size yeter, - dedi
kedi.

- Dur, dur! Siz ayı eti yiyor musunuz?
- dedi ayı titreyerek.

- Sanırım ihtiyarlıyorum: hiçbir şey
hatırlayamaz oldum! Kurda, kurt eti
veriyorum almıyor, domuza domuz eti
veriyorum almıyor, sana ayı eti veriyorum
almıyorsun.

Vallahi - billahi, ne istediğinizi
bilemiyorum! Biz hiçbir şeyi ayırmadan,

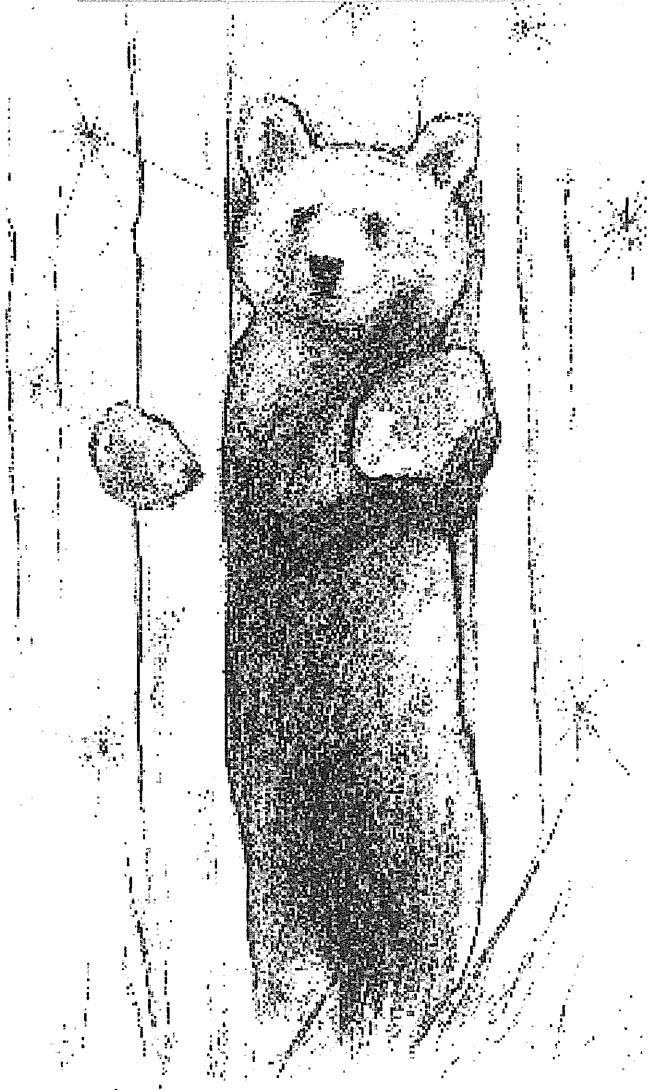
sakınmadan

hepsini yiyoruz, - dedi kedi.

Ayı bundan gayrı bir şey demeden
kös kös dönüp geri geldi. Kurdu ve
domuzu da etrafına alıp, vallahi dedi,
biz o pis kedinin gönlünü bir şekilde
almamız lazım aksi taktirde o bizi
yaşatmayacak.(burada barındırmayacak),
- dedi. Onu davet edip misafir edelim.
İlişkilerimizin komşuluk ilişkileri
çerçevesinde olmasına dikkat edelim.
Domuz sen git, bir yerlerden basta
malzemesi getir. Kurt, sende git etli bir
koyun çal. Bende ormandan birkaç petek
bal getireyim.

Bu şekilde anlaşılıp, ayı, kurt ve domuz
yola koyuldular. Herkes malzemesini
getirip akşama döndüler.

Balı baksıma olarak kaydattılar,
koyunu, bütün halde pişirip çitten örme

sofraya koydular, bastayı da yaptılar.

- Git de komşularımızı çağır (davet et),- diye ayı kurdu gönderdi.

Kurt korkudan titreyerek gidiyor. Kedi kurdu görünce gözleri (fıldır fıldır) ışılayarak fırlayıp dama çıkıyor ve kurda ne istiyorsun?- diye soruyor.

- Bize misafirliğe buyurun. Ayı sizi davet ediyor, - deyip tekrar gerisin geriye koşarak dönüyor.

Döndüğü yerde kimsecikler yok: domuz otların arasına saklanmış sadece kuyruğu gözüküyor, ayı ağaca çıkmış orada oturuyor.

Kurt, -kendileri saklandılar, beni kediye yedirecekler, - deyip fırlayarak bir hamle yolundaki tepeliğin üzerine çıkıp aşağıya bakarak oturdu.

Kedi buzağıyı da, keçiyi de yanına alarak ayıya misafir olarak geldiler. Bir de ne görsünler kimsecikler yok. Ağzına kadar baksıma dolu fıçı, pişmiş bütün

bir koyun ve yanında basta.

Kedi fırlayıp çitten örme sofrada eti yemeye başlıyor, keçi ile buzağı da baksımayı içiyorlar. Kedi her zaman ki gibi yine hırc hırc ses çıkartarak eti yiyor. Kedinin bu sesini duyan domuz korkudan daha çok otların arasına sokuluyor. Sesi duyan kedi o tarafa bakınca domuzun kuyruğunu gördü ve fare sanarak üzerine atladı. Domuz - uy -uy -uy kedi beni yiyor! - diye başladı bağırmaya. Kedi - domuzu görünce birden ürkü� ayının dalında oturduğu ağaca tırmandı. Ayıda, - "şuna bak, domuz yedi, şimdide beni yemek için ağaca tırmanıyor," - deyip ağaçtan aşağı atlıyor ve kaçış o kaçış. Kurt da, "bana yetişmeden ben de kırışı kırayım." - deyip kayıplara karışıyor.

Onlar bugün de hala koşuyorlar. Kediden daha fena (acımasız) bir yabani hayvanın da olabileceğine inanmıyorlar.

TILKI VE KÖPEKLER

Bir zamanlar bir avcı vardı. Bir gün köpekleri ile birlikte avlanıyordu. Tam o sırada bir tilki açık alanda yiyecek arıyordu. Av köpekleri de tilkiyi görünce peşine takıldılar. Ancak tilki kaçıp inine giriverdi.

Köpekler nefes nefese inin ağzında bekliyorlar. Tilki de canını kurtarıp biraz soluklandıktan sonra nasıl kurtulduğunu düşünmeye başlıyor.

- Canım gözlerim; köpekler beni kovalarken siz ne yapıyordunuz? Nasıl bana yardım ettiniz? diye tilki gözlerine sordu.

- Yolu gösteriyorduk: biz olmasaydık sen inini bulamazdın.

- Peki siz, ayaklarım, nasıl yardım ettiniz?

- Bütün gücümüzle koşuyorduk: böylece köpeklerin seni yakalamasını önledik.

- Peki siz, kulaklarım, nasıl yardım ettiniz?

- Biz dinliyorduk: köpeklerin geldiği yönü sana bildirdik.

- Ya sen güzel kuyruğum, ne yaptın?

- Ben bir o tarafa bir bu tarafa kendimi atarak köpekleri kandırdım.

- Yalan söylüyorsun, itin burnundan düşen seni. Herkes bana, sen köpeklere yardım ettin. Bir o yana, bir bu yana kendini atarak çalı çırpı ve dikenlere takılarak beni oyalyordun. Ben sana şimdi gösteririm nasıl yardım ettiğini, - dedi kızarak tilki.

- Köpekler yesin seni, diyerek kuyruğunu ininden dışarıya çıkarttı.

Bunu gören köpekler tilkinin kuyruğunu kapıp, tilkiyi ininden dışarı çektiler. Avcı da gelip, tilkiyi bir güzel yakaladı. İşte tilkinin akıbeti.

"Kızıyorsun diye aklını kaybetme, tilkiye olan sana da olur"

АТШАДА АЦГВЫ АЛАКВА

Хлачбыкъба Замахшари

Амш швабыжта ишуаран рхлвитІ. ХьацлакІ итшада абора ажъора йыцлагылан.

Агвла йлаква цгвыкІ глджвыквырцатІ. Ацгвы ъацара анамйаух асхъан атшада абгъа йхъапалтІ. Атшада глархлан аурам йглаквххтІ. Ацгвы склашвуштІхІва йшван ашапІхква атшада абгъа йалахнарпатІ. Атшада абгъа анахъ рыцлагы швабыжта йыгІвуа йалагатІ. Ацгвы ашапІква мчыга йаланацатІ. Атшада ахъа ачІвыхымкІва йыгІвуа йалагатІ.

Ауи азаман аурамла пхІвыскІ цыквкІ азна хвшарчваха лымата дгІамгІвайсуан. Атшада ауи гвытшпыла йналысын лцІыкв гІалнапІытІ. АцІыкв хІабасабата йхъвашан ахвшагы аурам йгІакчІватІ.

АцхІвыс дцІыруа, дчІвыууа далагатІ.

АугІа гІайззан апхІвыс дгІакІвдыршатІ. Ауат атшада зчІвызгы, алаква зчІвызгы рылан.

АпхІвыс атшада зчІвыс

тшизыналырхатІ, - сцІыквгы сыхвшагы рыхв гІасытх, утшада акІвапІ ауат счІвызрыдзыз, - лхІван дишахІалтІ.

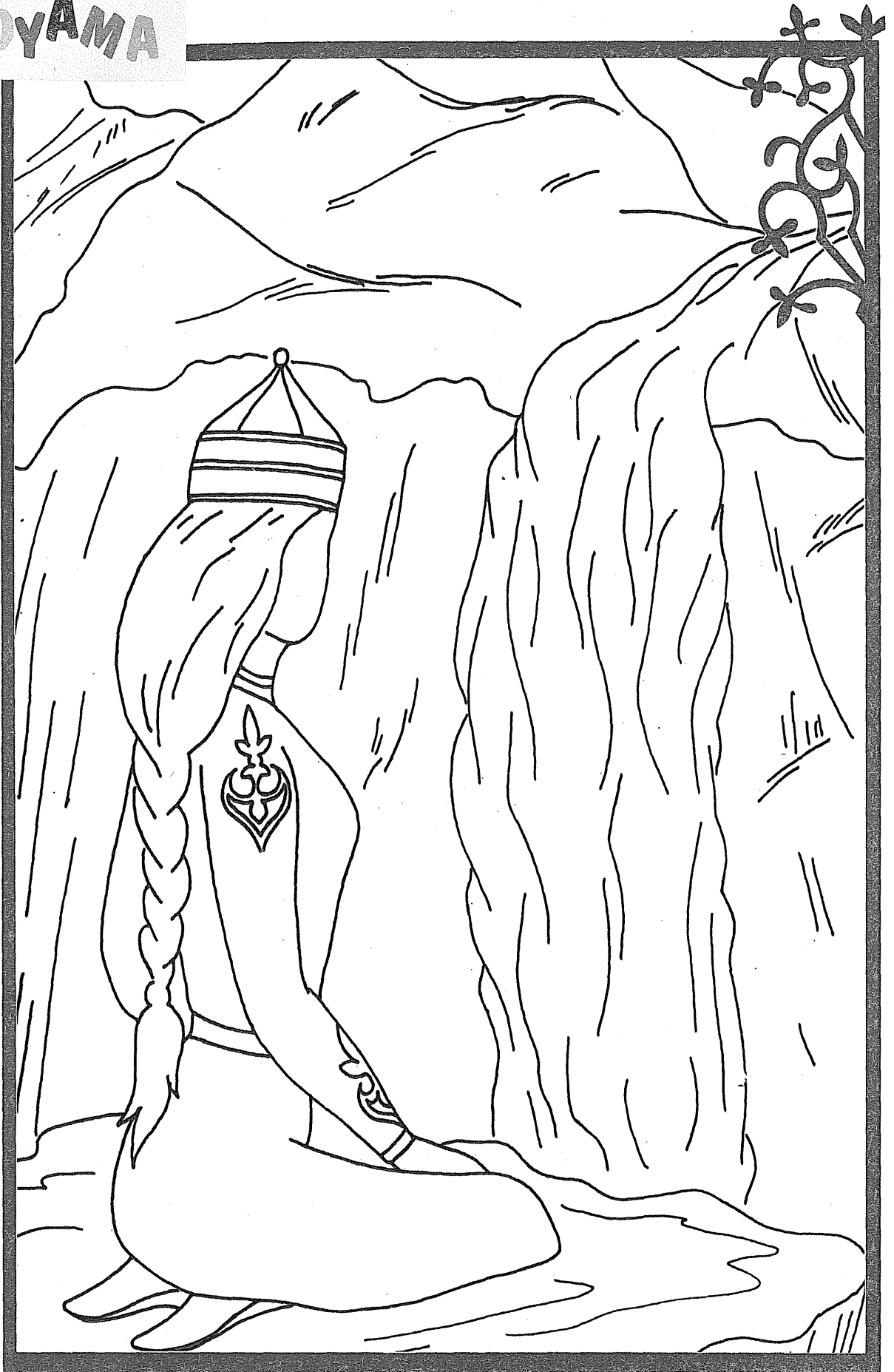
- Сташада лъажьакІгы гьамам. Лъажьа зму ауи гІазрахІаз ацгвы акІванІ. БцІыквгы быхвшагы рыхв ацгвы зчІву йгІабитхыргІатІ, - йхІван атшада зчІву тшійырцаатІ.

- Сцгвы лъажьакІгы гьамам! Лъажьа зму ауи гІазрахІаз, йгІаджвыквызцаз алаква ракІвпІ. БцІыквгы быхвши рыхв алаква зчІву йгІабыртхыргІатІ, - йхІватІ ацгвы зчІвызгы.

- Слаква лъажьакІгы гьырымам Лъажьа зму ауат гІазыршІыхаз ацгвы акІвпІ. БцІыквгы быхвши рыхв ацгву йгІабитыргІатІ, - йхІван алаква зчІвызгы тшійырцаатІ.

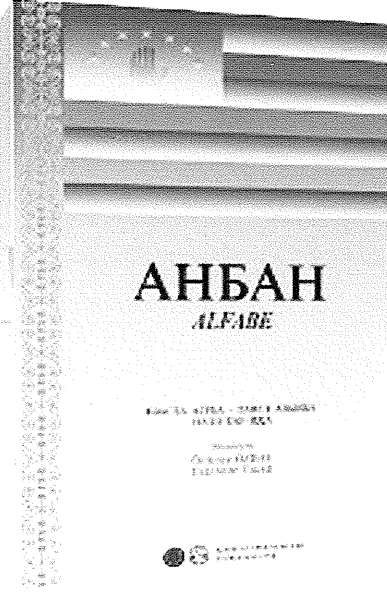
Атшада зчІвыз, ацгвы зчІвыз, алаква зчІвыз абараса шарда йамакІытІ, ауаса закІылагы йгІанымгІалтІ.

Ишпажвбауа швара: апхІвыс лцІыквгы лыхвши рыхв лызтхара атахъуда?

Anadil Öğrenim Kitaplarınız Satışa Sunuldu...

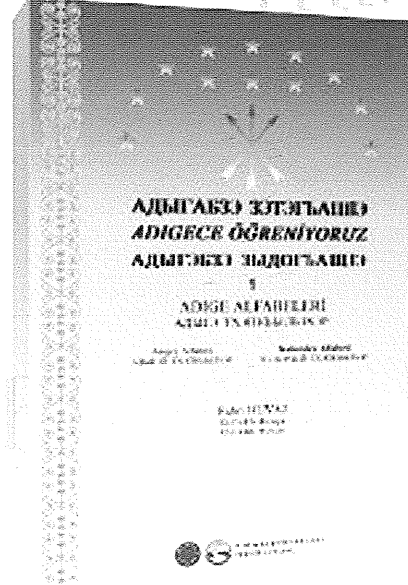
Bu kitapların devamı olarak Adıgece-Türkçe ve Türkçe-Adıgece (Adıgey ve Kabardey lehçeleri) olarak hazırlanan sözlük tamamlandığında satışa sunulacaktır.

ALFABE

Abhaz dilinde hazırlanmış
bir alfabe kitabı

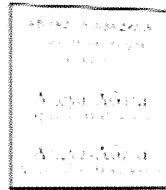
1. Baskı, Tamamı renkli
197 sayfa

ADIGECE ÖĞRENIYORUZ

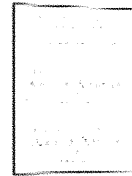
Türkçe ve Adıgece (Adıgey
ve Kabardey diyalektlerinde)
olarak hazırlanmış, alfabe,
kelimeler, sıfatlar, okuma
textleri, ...vb.

1. Baskı, Tamamı renkli
190 sayfa

Alfabe kitabının
devamı olarak,
Abhaz-Abaza
diyalektleri ve
Türkçe olarak
hazırlanmış,
cümleler, deyimler,
alıştırmalar, ...vb.

1. Baskı, siyah-
beyaz
63 sayfa

Türkçe, Abazaca, Abkhazca
karşılaştırmalı olarak
hazırlanmış mini sözlük
ve seçme Abaza
atasözleri...

Cepte taşınabilecek
boyutlarda

1. Baskı, siyah-beyaz
83 sayfa

Ayrıntılı bilgi ve sipariş için:

Tel: 0312 222 85 89 / 0
info@kafkasfederasyonu.org

Biz bu işi
henüz
60 yıldır
yapıyoruz!

Bahçe duvarından garaj zeminine, merdivenden bina
cephesine, yerdeki karodan çatıdaki kiremite,
eviniz için gerekli tüm ürünleri
aynı çatı altında üretiyoruz.

Uluslararası standartlardaki kalitemiz, dinamik genç
kadromuz, tecrübemiz ve Türkiye genelinde
yaygın bayi ağımız ile
60 yıldır sizinleyiz.

harunyuksel
PAZARLAMA İÇ VE DIŞ TİCARET A.Ş.

MERKEZ / FABRİKA: e-mail: erbaa@harunyuksel.com.tr
Tepecik Mevkii Samsun Yolu Üzeri 60500, ERBAA Tel: (356) 715 11 24 - 715 12 53 Fax: (356) 715 14 12
İSTANBUL BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ: e-mail: istanbul@harunyuksel.com.tr
Topçu İbrahim Sok. Tahsinbey Ap. No:13 kat:2 D:5 İçerenköy 34752, İSTANBUL Tel:(216) 574 08 06 (PBX) Fax: (216) 574 11 08
ANKARA BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ: e-mail: ankara@harunyuksel.com.tr
Halkın İhtiyaçlarına Hizmeti İçin 24 Saat Açık Tel: (312) 880 78 07 - 880 88 07 Faks: (312) 881 88 01